«تەۋرات 20-قىسىم»

«پەند-نەسىھەتلەر»

© مۇقەددەس كىتاب 2012
CC BY-SA 4.0
www.mukeddeskalam.com
«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

تەۋرات 20-قىسىم

«پەند-نەسىھەتلەر»

سۇلايمان پادىشاھنىڭ (ۋە باشقىلارنىڭ) ھېكمەتلىك سۆزلىرى

كىرىش سۆز

ئىسرائىلنىڭ پادىشاھى داۋۇت پەيغەمبەر ئالەمدىن ئۆتكۆندىن كېيىن، ئۇنىڭ ئوغلى سۇلايمان تەختكە ۋارىسلىق قىلدى. شۇ كۈنلەردە پەرۋەردىگار ئۇنىڭ چۈشىدە كۆرۈنۈپ، ئۇنىڭغا: «سەن نېمىنى خالىساڭ، مەندىن شۇنى تىلە، مەن ساڭا بېرىمەن» - دېدى. بۇ ۋەقە تەۋراتتىكى «پادىشاھلار (1)» قىسمى، 3-باب، 5-14-ئايەتتە خاتىرىلەنگەن. سۇلايمان پەرۋەردىگاردىن خەلقىنى ئىدارە قىلىشقا ئەقىل-پاراسەت سوراپ: «ئۆز قۇلۇڭغا خەلقىڭنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈم قىلىشتا ياخشى-ياماننى پەرق ئېتىدىغان ئويغاق بىر قەلبنى بەرگەيسەن؛ بولمىسا، كىم بۇ بۈيۈك خەلقىڭنىڭ ئۈستىدىن توغرا ھۆكۈم چىقىرالىسۇن؟» دەپ دۇئا قىلدى.

«پەند-نەسىھەتلەر» دېگەن بۇ كىتاب، شۈبھىسىزكى، خۇدا سۇلايماننىڭ ئاشۇ دۇئاسىغا قايتۇرغان جاۋابىنىڭ بىر قىسمىدۇر. كىتابتىكى نەسىھەتلەر ئەمەلىيەتكە ۋە رېئاللىققا يۈزلەنگەن بولۇپ، ھەممە كىشىنى، مەيلى باي ياكى مىسكىن بولسۇن كۈندىلىك تۇرمۇشتىكى مەسىلىلەرنى ھەققانىي، ئادالەتلىك ۋە مېھرىبانلىق بىلەن بىر تەرەپ قىلىشقا چاقىرىدۇ. شۇڭا «پەند-نەسىھەتلەر» دېگەن بۇ كىتاب خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەر ئارقىلىق ئۆز خەلقى بولغان يەھۇدىيلارغا تاپشۇرغان «مۇقەددەس قانۇن»نىڭ بىر تولۇقلىمىسىدۇر. كىتابتىكى نۇرغۇن دەۋەتلەر خەلقلەرگە «مۇقەددەس

قانۇن»دا ئۆزلىرىگە بېرىلگەن ئالاھىدە ۋەدىلەرنى ئەسلىتىدۇ، يەنى پەرۋەردىگارغا ئىتائەت قىلىشنىڭ نەتىجىسىنىڭ بەختلىكلىكىنى كۆرسىتىدۇ. خۇدانىڭ مۇقەددەس قانۇنىدا خاتىرىلەنگەن ئەھدىگە ئاساسەن، خۇدا ئۆزىنىڭ ئالاھىدە قوۋمى بولغان يەھۇدىيلارغا ئىلتىپات قىلغان بۇ بەختلەر مەنىۋى ۋە ماددىي جەھەتنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

كىتابتا گۇناھلارنىڭ ھالاكەتلىرى ھەر تەرەپتىن كۆرسىتىلىدۇ. كىتابتا پەقەت گۇناھلارنىڭ قىيامەت كۈنىدە خۇدا تەرىپىدىن مەڭگۈلۈك ھۆكۈم قىلىنىدىغان ھالاكىتىلا ئەمەس، بەلكى بۇ دۇنياغىمۇ تەۋە بولغان سالامەتلىكىمىزگە، ئائىلىمىزدىكى تۇرمۇشقا، دوستلۇق مۇناسىۋىتىمىزگە ۋە پۈتكۈل جەمئىيەتكە بولغان قورقۇنچلۇق تەسىرلىرى بايان قىلىنىدۇ. گۇناھنىڭ جەمئىيەتنىڭ تەرەققىياتىنىڭ جان تومۇرىغا، يەنى ئۆزئارا ئىشەنچكە بولغان تەسىرلىرى كۆرسىتىلىدۇ. كىتابتا پادىشاھ ۋە ئۇنىڭ خەلقى ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت توغرۇلۇق يېزىلغانلىرى ئاز. سۇلايمان بۇ كىتاب ئارقىلىق ئۆزىنى تەشۋىق قىلىپ، ئۆزىنىڭ مەنپەئەت-ھوقۇقىنى كۆزلەپ، خەلقىنىڭ كۆزىنى بويىماقچى ئەمەس. ئەكسىچە، ئۇ ئۇلارغا ئۆزىنىڭ خۇدانىڭ ئىلكىدە ئىكەنلىكىنى ئەسكەرتىپ: «پادىشاھنىڭ كۆڭلى پەرۋەردىگارنىڭ قولىدىدۇر، پەرۋەردىگار قەيەرگە توغرىلىسا، شۇ تەرەپكە ماڭىدۇ» دەيدۇ (21-باب، 1-ئايەت).

كىتابنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋە ھەيران قالارلىق يەرلىرىنىڭ بىرى شۇكى، ئىنسانىيەت ئىككى خىلغا بۆلۈنىدۇ. كىتابتا بۇ ئىككى خىل ئادەملەر ھەرخىل ئىپادىلەش ئۇسۇلى ئارقىلىق بايان قىلىنىدۇ. دانالار ۋە نادان-ئەخمەقلەر (ياكى سادىدىلار)، تەكەببۇرلار ۋە كىچىك پېئىللار، سادىق-سەممىيلەر ۋە يالغانچىلار، ئىشچانلار ۋە ھۇرۇنلار، بولۇپمۇ ھەققانىيلار ۋە رەزىللەرگە بۆلىنىدۇ. بىز قايسى خىلدىكىلەرگە تەۋە؟ مەزكۇر كىتاب بىزگە نۇرغۇن ئەمەلىي مىساللارنى بېرىپ: «قايسى خىلدىكى كىشىمەن؟» دېگەن سوئالىمىزغا جاۋاب تېپىشىمىزغا ياردەم بېرىدۇ. ئۇنىڭدىنمۇ مۇھىمى، بىزگە تۈزىتىش يولىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. قىسقىسى، بىزنى ئۆزىنىڭ تەييارلىغان زىياپىتىگە تەكلىپ قىلغان «دانالىق» دېگەن كىشىنىڭ سۆزىگە مەرھەمەت قىلىدۇ. ئۇ بىزگە:

دانالىق ئادەمنىڭ بالىسىدىن ئەمەس (مەيلى قانچە مۇھىم ئەرباب ياكى ھوقۇقدار بولۇشىدىن قەتئىينەزەر)، بەلكى «پەرۋەردىگاردىنلا قورقۇش دانالىقنىڭ باشلىنىشىدۇر» – دەپ دەۋەت قىلىدۇ. ئۆز-ئۆزىگە، ئۆزىنىڭ ئەقىل-پاراسىتىگە تايانماسلىق كېرەك، پەقەت پەرۋەردىگارغىلا تايىنىش كېرەك: «ئۆز ئەقلىڭگە تايانماي، پەرۋەردىگارغا چىن دىلىڭ بىلەن تايانغىن» (3-باب، 5-ئايەت).

ھەربىر ئىنسان بالىسىغا مۇنداق ئىنتايىن قىممەتلىك ۋەدە بېرىلگەنكى، كىمكى دانالىقنى كۆڭۈل قويۇپ ئىزدىسە، ئەمەلىيەتتە ئاخىرىدا خۇدانىڭ ئۆزىنى تونۇغان بولىدۇ:

«ئەگەردە دانالىققا قۇلاق سالساڭ،
– ئەگەر يورۇقلۇققا ئېرىشىشكە كۆڭۈل بەرسەڭ،
– ئەگەر ئەقىل-پاراسەتكە تەشنا بولۇپ ئىلتىجا قىلساڭ،
– ئەگەر يورۇقلۇققا ئېرىشىش ئۈچۈن دۇئايىڭدا يۇقىرى ئاۋازدا يېلىنساڭ،
– ئەگەر كۈمۈشكە ئىنتىلگەندەك ئىنتىلسەڭ،
– ئەگەر يوشۇرۇن گۆھەرنى ئىزدىگەندەك ئىزدەنسەڭ،
ئۇنداقتا پەرۋەردىگاردىن ھەققىي قورقۇشنى بىلىسەن،
ۋە ساڭا خۇدانى تونۇش نېسىپ بولىدۇ» (2-باب، 2-5-ئايەت).

دانالىق ۋە ھەققىي بىلىم خۇدادىن كەلگىنىدەك، شۈبھىسىزكى ھەققانىيەتمۇ پەقەت ئۇنىڭدىنلا كەلگەندۇر. ھابىلكۇك دېگەن يەنە بىر پەيغەمبەر دېگەندەك: «ھەققانىي كىشى خۇداغا تايىنىش ئارقىلىق ياشايدۇ».

بۇ ھەقىقەتلەرنى سۇلايمان ئۆز ئاتىسى داۋۇت پەيغەمبەردىن ئۆگەنگەن. كىتابنىڭ كۆپ قىسمى بەلكىم مىلادىيەدىن ئىلگىرى 960-يىللاردا يېزىلغان.

پەند-نەسىھەتلەردىكى «ھېكمەتلىك سۆزلەر»نىڭ ئاساسىي قۇرۇلمىسى

ئوقۇرمەنلەر «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى «ھېكمەتلىك سۆزلەر»نىڭ كۆپ قىسمىنىڭ «ئىككى قۇرلۇق» شەكىلدە ئىكەنلىكىنى بايقىيالايدۇ. شۇ قۇرۇلمىدا بەزىدە بىر ھەقىقەت ئۇنىڭ ئەكسىچە بولغان يەنە بىر ھەقىقەت بىلەن سېلىشتۇرۇلىدۇ؛ بەزىدە بىر ھەقىقەت ئۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان يەنە بىر ھەقىقەت بىلەن سېلىشتۇرۇلىدۇ ياكى ئۇنىڭغا مەنىسىنى كېڭەيتىدىغان باشقا بىر ھەقىقەت قوشۇلىدۇ؛ بەزىدە مەلۇم ھەقىقەت (ئۇيغۇرلارنىڭ ماقال-تەمسىللىرىدەك) ئوخشىتىش ئارقىلىق ئىپىنقلاشتۇرۇلىدۇ ياكى تەكىتلىنىدۇ.

مەسىلەن، (1) «ئەكسىچە بولغان ھەقىقەت بىلەن سېلىشتۇرۇش»:

«دانا ئوغۇل ئاتىسىنى شاد قىلار؛
ئەقىلسىز ئوغۇل ئانىسىنى قايغۇ-ھەسرەتكە سالار» (1:10)

«ئۆچمەنلىك جېدەل قوزغار؛
مېھىر-مۇھەببەت ھەممە گۇناھلارنى ياپار» (12:10)

(2) بىر ھەقىقەتنى ئۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان يەنە بىر ھەقىقەت بىلەن سېلىشتۇرۇش ياكى ئۇنىڭ مەنىسىنى كېڭەيتىش:

«پەرۋەردىگارنىڭ ئاتا قىلغان بەرىكىتى ئادەمنى دۆلەتمەن قىلار؛
ئۇ بەرىكىتىگە ھېچبىر جاپا-مۇشەققەت قوشماس» (22:10)

«ھەققانىيىنىڭ چىقارغان مېۋىسى «ھاياتلىق دەرىخى»دۇر؛
كىم دانا بولسا، باشقىلارنى قۇتقۇزۇش يولىغا قايتۇرار» (30:11)

(3) بىر ھەقىقەتنى ئوخشىتىش ئارقىلىق ئىپىنقلاش ياكى تەكىتلەش:

«ئادەم ئاچچىق سۇ يۇتۇۋالغاندەك،
كۆزىگە ئىس-تۈتەك كىرىپ كەتكەندەك،
ھورۇن ئادەمنى ئىشلەتكەنمۇ شۇنداق بولار» (26:10)

«چىرايلىق ئەمما تىتىقسىز خوتۇن،
چوشقىنىڭ تۇمشۇقىغا ئالتۇن ھالقا سالغاندەكتۇر» (22:11)

«نازاكەتلىك ئايال ئىززەت-ھۆرمەتنى قولدىن بەرمەس؛
زوراۋانلار بايلىقنى قولدىن بەرمەس» (16:11)

دېمىسەكمۇ، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ ماقال-تەمسىللىرىگە ئوخشاش، شۇ ھېكمەتلىك سۆزلەرنى چۈشىنىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئىككى بۆلىكىنىڭ (بەزىدە ئۈچ بۆلىكىنىڭ) بىر-بىرىگە قانداق باغلانغانلىقىنى ئىزدەپ چۈشىنىش كېرەك.

مەزمۇن: -

(ئا) داناللىقنىڭ ئىنسانلارغا بولغان خىتابى؛ سۇلايماننىڭ خۇدانى تونۇغان ئاتىسىنىڭ سۆزىنىڭ قىممىتى؛ شەيتاننىڭ ئىنسانغا قويىدىغان تۇزاقلىرى؛ بۇ دۇنياغا قانداق يۈزلىنىش (1-9-باب)

(ئە) سۇلايماننىڭ ھېكمەتلىك سۆزلىرى (10-29-باب)

(ب) ئاگۇرنىڭ ھېكمەتلىك سۆزلىرى (30-باب)

(پ) لېمۇئېلنىڭ ئانىسىنىڭ ھېكمەتلىك سۆزلىرى – پەزىلەتلىك ئايال (31-باب)

«پەند-نەسىھەتلەر»

پەند-نەسىھەتلەرنىڭ قەدىر-قىممىتى

1

1 ئىسرائىل پادىشاھى داۋۇتنىڭ ئوغلى سۇلايماننىڭ پەند-
نەسىھەتلىرى: ــ
2 بۇ پەند-نەسىھەتلەر ساڭا ئەقىل-پاراسەت، ئەدەپ-ئەخلاقنى
ئۆگىتىپ، سېنى ئىبرەتلىك سۆزلەرنى چۈشىنىدىغان قىلىدۇ؛ 3 ساڭا دانالىق،
ھەققانىيلىق، پەم-پاراسەت ۋە دۇرۇسلۇقنىڭ يولىيورۇق-تەربىيىسىنى قوبۇل
قىلدۇرىدۇ. 4 بۇ پەند-نەسىھەتلەر نادانلارنى زېرەك قىلىپ، ياشلارنى بىلىملىك
ۋە سەزگۈر قىلىدۇ؛ 5 بۇلارغا قۇلاق سېلىشى بىلەن دانالار بىلىمىنى ئاشۇرىدۇ،
يورۇتۇلغان كىشىلەر[1] تېخىمۇ دانا مەسلىھەتكە ئېرىشىدۇ، 6 شۇنداقلا پەند-
نەسىھەتلەر ھەم تەمسىللەرنىڭ مەنىسىنى، دانىشمەنلەرنىڭ ھېكمەتلىرى
ھەم تېلىسىم سۆزلىرىنى چۈشىنىدىغان قىلىنىدۇ.

ياشلارغا نەسىھەت

7 پەرۋەردىگاردىن قورقۇش بىلىمنىڭ باشلىنىشىدۇر؛
ئەخمەقلەر دانالىقنى ۋە تەربىيىنى كۆزگە ئىلمايدۇ.
8 ئى ئوغلۇم، ئاتاڭنىڭ تەربىيىسىگە قۇلاق سال، ئاناڭنىڭ سۆز-
نەسىھەتىدىن ئايرىلما؛ 9 چۈنكى ئۇلار سېنىڭ بېشىڭغا تاقالغان گۈل
چەمبىرەك، بوينۇڭغا ئېسىلغان مارجان بولىدۇ.
10 ئى ئوغلۇم، يامانلار سېنى ئازدۇرسا، ئۇلارغا ئەگەشمىگىن.
11 ئەگەر ئۇلار: ــ يۈر، تۇزاق قۇرۇپ ئادەم ئۆلتۈرەيلى[2]؛
يوشۇرۇنۇۋېلىپ، بىرەر بىگۇناھ كەلگەندە ئۇرايلى!

---

1 «يورۇتۇلغان كىشى» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ئىشلارنى، مەسىلىلەرنى، باشقا ئادەمنى ئوبدان چۈشىنىدىغان كىشى» دېگەن مەنىدە.
2 ئىبرانىي تىلىدا «تۇزاق قۇرۇپ قان تۆكەيلى».

12 تەھتىسارادەك[3] ئۇلارنى يۇتۇۋېتەيلى،
ساق بولسىمۇ، ھاڭغا چۈشكەنلەردەك ئۇلارنى يىقىتايلى؛
13 ئۇلاردىن خىلمۇخىل قىممەتلىك مال-دۇنياغا ئىگە بولۇپ،
ئۆيلىرىمىزنى ئولجا بىلەن تولدۇرىمىز.
14 بىز بىلەن شېرىك بول،
ھەميانىمىز بىر بولسۇن، دېسە، —
15 ئى ئوغلۇم، ئۇلارغا يولداش بولما،
ئۆزۈڭنى ئۇلارنىڭ ئىزىدىن نېرى قىل[4]!
16 چۈنكى ئۇلارنىڭ پۇتلىرى رەزىللىككە يۈگۈرىدۇ،
قولىنى قان قىلىش ئۈچۈن ئالدىرايدۇ.
17 ھەرقانداق ئۇچار قانات تۇيۇپ قالغاندا تۇزاق قويۇش بىكار ئاۋارىچىلىكتۇر؛
18 لېكىن بۇلار دەل ئۆز قېنىنى تۆكۈش ئۈچۈن ساقلايدۇ؛
ئۆز جانلىرىغا زامىن بولۇشنى كۈتىدۇ.
19 نەپسى يوغىناپ كەتكەن ھەربىر ئادەمنىڭ يوللىرىنىڭ ئاقىۋىتى مانا شۇنداق؛
ھارام مال-دۇنيا ئۆز ئىگىلىرىنىڭ جېنىنى ئالىدۇ.

دانالىق ساداسى

20 بۈيۈك دانالىق[5] كوچىدا ئوچۇق-ئاشكارا خىتاب قىلماقتا،
چوڭ مەيدانلاردا ساداسىنى ئاڭلاتماقتا.
21 كوچا دوقمۇشلىرىدا ئادەملەرنى چاقىرماقتا،
شەھەر دەرۋازىلىرىدا سۆزلىرىنى جاكارلىماقتا: —

---

3 «تەھتىسارا» بولسا، ئۆلگۈچىلەرنىڭ روھلىرى قىيامەت كۈنىنى كۈتىدىغان جاي (ئىبرانىي تىلىدا «شېئول» دېگەن سۆز).

4 ئىبرانىي تىلىدا «پۇتۇڭنى ئۇلارنىڭ يولىدىن نېرى قىل».

5 «پەند-نەسىھەتلەر»دە «دانالىق» پەزىلەتلىك بىر ئايالنىڭ سۈپىتىدە كۆرۈنىدۇ. بۇ «پەزىلەتلىك ئايال» 1:5-14، 20:6-35، 6:7-27، 13:9-18دە بايان قىلىنغان «پاھىشە ئايال» بىلەن سېلىشتۇرۇلۇشى «پەند-نەسىھەتلەر»نىڭ مۇھىم بىر تېمىسىدۇر.

22 ئى ساددىلار[6]، قاچانغىچە مۇشۇنداق نادانلىقتا بېرىلىسىلەر؟
مەسخىرە قىلغۇچىلار قاچانغىچە مەسخىرىلىكتىن ھۇزۇر ئالىسىز؟
ئەخمەقلەر قاچانغىچە بىلىمدىن نەپرەتلىنىسىز؟ ![7]
23 تەنبىھلىرىمگە قۇلاق سېلىپ ماڭغان يولۇڭلاردىن يانغان بولساڭلار ئىدى!
روھىمنى سىلەرگە تۆكۈپ بېرەتتىم،
سۆزلىرىمنى سىلەرگە بىلدۈرگەن بولاتتىم.
24 لېكىن چاقىرسام، ئاڭلىمىدىڭلار؛
قولۇمنى ئۇزارتسام، ھېچقايسىڭلار قارىمىدىڭلار.
25 نەسىھەتلىرىمنىڭ ھەممىسىگە پەرۋا قىلمىدىڭلار،
تەنبىھىمنى ئاڭلاشنى قىلچە خالىمىدىڭلار.
26 شۇڭا، بېشىڭلارغا بالايىقازا كەلگەندە كۈلىمەن،
ۋەھىمە سىلەرگە يېتىشى بىلەن مەسخىرە قىلىمەن.
27 ھالاكەت ئېلىپ كەلگەن ۋەھىمە ئۇستۇڭلارغا چۈشكەندە،
ۋەيرانچىلىق سىلەرگە قۇيۇنتازدەك كەلگەندە،
سىلەر ئېغىر قايغۇغا ۋە ئازابقا مۇپتىلا بولغىنىڭلاردا ــ
28 ئۇ چاغدا مۇشۇ كىشىلەر مەندىن ئۆتۈنۈپ چاقىرىدۇ،
مەن پەرۋا قىلمايمەن،
مېنى تەلمۈرۈپ ئىزدىسىمۇ، تاپالمايدۇ.
29 ئۇلار بىلىمگە نەپرەتلەنگىنىدىن،
پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىشنى تاللىمىغىنىدىن،
30 مېنىڭ نەسىھىتىمنى قىلچە قوبۇل قىلغۇسى يوقلۇقىدىن،

6 «پەند-نەسىھەتلەر»دە «ساددىلار» (ياكى «نادانلار») دېگەننىڭ «ئۆگەنمىگەنلەر»، «ساۋاتقا ئېرىشمىگەنلەر» دېگەن باشقا خىل تەرجىملىرىمۇ بار.

7 ئوقۇرمەنلەر شۇنىڭغا دىققەت قىلغان بولۇشى مۇمكىن، «دانالىق» موشۇ يەردە «نادانلار»غا («ساددىلار»غا) بىۋاستە سۆز قىلسىمۇ، لېكىن «ئەخمەقلەر»گە ۋە «مەسخىرە قىلغۇچىلار»غا بىۋاستە سۆزلىمەيدۇ. چۈنكى رەزىل يوللارنى تۇتقاچقا، ئۇلارغا ھېچقانداق بىۋاستە نەسىھەت تەسىر قىلمايدۇ (4:8، 4:9، 7-8نىمۇ كۆرۈڭ).

تەنبىھىمگىمۇ پەرۋا قىلمىغىنىڭلاردىن،
31 ئۇلار ئۆز بېشىنى يەيدۇ،
ئۆز قەستلىرىدىن تولۇق ئازاب تارتىدۇ؛
32 چۈنكى ساددىلارنىڭ يولدىن چىقىشى ئۆز جېنىغا زامىن بولىدۇ؛
ئەخمەقلەر راھەتلىك تۇرمۇشىدىن ئۆزلىرىنى ھالاك قىلىدۇ.
33 لېكىن ماڭا قۇلاق سالغانلار ئامان-ئېسەن ياشايدۇ،
بالايىقازالاردىن، غەم-ئەندىشىلەردىن خالىي بولۇپ، خاتىرجەم تۇرىدۇ.

دانالىقنىڭ مېۋىسى

2

1 ئى ئوغلۇم، ئەگەر سۆزلىرىمنى قوبۇل قىلساڭ،
نەسىھەتلىرىمنى قەلبىڭگە پۈكسەڭ،
2 ئەگەردە دانالىققا قۇلاق سالساڭ،
يورۇقلۇققا ئېرىشىشكە كۆڭۈل بەرسەڭ،
3 ئەگەر ئەقىل-پاراسەتكە تەشنا بولۇپ ئىلتىجا قىلساڭ،
يورۇقلۇققا ئېرىشىش ئۈچۈن يۇقىرى ئاۋازدا يىلىنساڭ،
4 ئەگەر كۈمۈشكە ئىنتىلگەندەك ئىنتىلسەڭ،
يوشۇرۇن گۆھەرنى ئىزدىگەندەك ئىزدىسەڭ،
5 ئۇنداقتا پەرۋەردىگاردىن ھەقىقىي قورقۇشنى بىلىدىغان بولىسەن،
ۋە ساڭا خۇدانى تونۇش نېسىپ بولىدۇ.
6 چۈنكى پەرۋەردىگار دانالىق بەرگۈچىدۇر؛
ئۇنىڭ ئاغزىدىن بىلىم بىلەن يورۇقلۇق چىقىدۇ.
7 ئۇ دۇرۇس ياشاۋاتقانلار ئۈچۈن مول ھېكمەت تەييارلاپ قويغاندۇر،
ئۇ ۋىجدانلىق ئادەملەر ئۈچۈن قالقاندۇر.
8 ئۇ ئادىللىق قىلغۇچىلارنىڭ يوللىرىنى ئاسرايدۇ،
ئىخلاسمەن بەندىلىرىنىڭ يولىنى قوغدايدۇ.
9 ئۇ چاغدا ھەققانىيلىق، ئادىللىق ۋە دۇرۇسلۇقنى،
شۇنداقلا ھەرقانداق گۈزەل يولنى چۈشىنىدىغان بولىسەن.
10 دانالىق قەلبىڭگە كىرىشى بىلەنلا،

بىلىم كۆڭلۈڭگە يېقىشى بىلەنلا،
11 پەم-پاراسەت سېنى قوغدايدۇ،
يورۇقلۇق سېنى ساقلايدۇ.
12 ئۇلار سېنى يامان يولدىن،
تىلى زەھەر ئادەملەردىن قۇتقۇزىدۇ؛
13 يەنى توغرا يولدىن چەتنىگەنلەردىن،
قاراڭغۇ يوللاردا ماڭىدىغانلاردىن،
14 رەزىللىك قىلىشنى ھۇزۇر كۆرىدىغانلاردىن،
يامانلىقنىڭ زىيانلىرىنى خۇشاللىق دەپ بىلىدىغانلاردىن،
15 يەنى ئەگرى يوللاردا ماڭىدىغانلاردىن،
قىڭغىر يولدا ماڭىدىغانلاردىن قۇتقۇزىدۇ.
16 دانالىق سېنى يات ئايالدىن،
يەنى شىرىن سۆزلەر بىلەن ئازدۇرماقچى بولغان يوچۇن ئاياللاردىن قۇتقۇزىدۇ.
17 بۇنداق ئاياللار ياش ۋاقتىدا تەگكەن جورىسىنى تاشلاپ،
خۇدا ئالدىدىكى نىكاھ قەسىمىنى ئۇنتۇغان ۋاپاسىزلاردىندۇر.
18 ئۇنىڭ ئۆيىگە بارىدىغان يول ئۆلۈمگە ئاپىرىدىغان يولدۇر،
ئۇنىڭ ماڭىدىغان يوللىرى ئادەمنى ئەرۋاھلار ماكانىغا باشلايدۇ.
19 ئۇنىڭ قېشىغا بارغانلارنىڭ بىرىمۇ قايتىپ كەلگىنى يوق،
ئۇلاردىن بىرىمۇ ھاياتلىق يوللىرىغا ئېرىشكىنى يوق.
20 شۇلارنى چۈشەنسەڭ ياخشىلارنىڭ يولىدا ماڭىسەن،
ھەققانىيلارنىڭ يوللىرىنى تۇتىسەن.
21 چۈنكى دۇرۇس ئادەم زېمىندا ياشاپ قالالايدۇ،
مۇكەممەل كىشى بۇ يەردە ماكانلىشالايدۇ.
22 لېكىن رەزىللەر زېمىندىن ئۈزۈپ تاشلىنىدۇ،
ۋاپاسىزلار ئۇنىڭدىن يۇلۇۋېتىلىدۇ.

ياشلارغا سەمىمىي ئاگاھلاندۇرۇش

3

1 ئى ئوغلۇم، تەلىمىمنى ئۇنتۇما،
دىگەنلىرىمنى ھەمىشە كۆڭلۈڭدە چىڭ تۇت[8].
2 چۈنكى ئۇ ساڭا بەرىكەتلىك كۈنلەر[9]، ئۇزۇن ئۆمۈر ۋە خاتىرجەملىك
قوشۇپ بېرىدۇ.
3 مېھرىبان ۋە ھەق-سەمىمىي بولۇشتىن ۋاز كەچمە،
بۇلارنى بوينۇڭغا ئېسىۋال،
قەلبىڭگە[10] پۈتىۋال.
4 شۇنداق قىلغاندا خۇدا ۋە بەندىلەرنىڭ نەزىرىدە ئىلتىپاتقا لايىق[11]
بولىسەن، دانىشمەن ھېسابلىنىسەن.

5 ئۆز ئەقلىڭگە تايانماي، پەرۋەردىگارغا چىن قەلبىڭ بىلەن تايانغىن؛
6 قانداقلا ئىش قىلساڭ[12]، پەرۋەردىگارنى تونۇشقا ئىنتىل؛
ئۇ ساڭا توغرا يوللارنى كۆرسىتىدۇ.
7 ئۆزۈڭنى ئەقىللىق سانىما؛
پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىپ، يامانلىقتىن يىراق بول.
8 شۇنداق قىلغىنىڭدا، بۇ ئىشلار دەردىڭگە دەرمان[13]،
ئۇستىخانلىرىڭغا يىلىك بولىدۇ.
9 پەرۋەردىگارنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ مال-دۇنيايىڭدىن ھەدىيەلەرنى سۇنغىن،
ئېتىزىڭدىن تۇنجى چىققان مەھسۇلاتلىرىڭدىن ئۇنىڭغا ئاتىغىن؛

---

8 «چىڭ تۇت» دىگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا: «قوغدا، مۇداپىئە قىل» دىگەن مەنىنىمۇ بىلدۈرىدۇ.
9 ئىبرانىي تىلىدا «كۈنلەرنىڭ ئۇزۇنلۇقى».
10 ئىبرانىي تىلىدا «قەلبىڭدىكى تاختايغا پۈتىۋال» (مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان مۇقەددەس قانۇن ئىككى تاش تاختايغا پۈتۈلگەنىدى).
11 ئىبرانىي تىلىدا مۇشۇ يەردىكى «ئىلتىپات» دىگەن سۆز ئىككى بىسلىق بولۇپ، ئىككىنچى مەنىسى «گۈزەللىك»تۇر.
12 ئىبرانىي تىلىدا «بارلىق يوللىرىڭدا».
13 ئىبرانىي تىلىدا «كىندىكىڭگە سالامەتلىك».

10 شۇنداق قىلغىنىڭدا، ئامبارلىرىڭ ئاشلىققا تولۇپ تاشىدۇ،
شاراب كۆلچەكلىرىڭدە يېڭى شاراب ئېشىپ-تېشىپ تۇرىدۇ.
11 ئى ئوغلۇم، پەرۋەردىگارنىڭ تەربىيىسىگە بىپەرۋالىق قىلما،
ئۇنىڭ تەنبىھىدىن بەزمە.
12 چۈنكى، ئاتا ئەزىز كۆرگەن ئوغلىغا تەنبىھ-تەربىيە بەرگەندەك،
پەرۋەردىگار كىمنى سۆيگەن بولسا ئۇنىڭغا تەنبىھ-تەربىيە بېرىدۇ.
13 دانالىققا مۇيەسسەر بولغان كىشى،
يورۇقلۇققا ئىگە بولغان كىشى نېمىدېگەن بەختلىك-ھە!
14 چۈنكى دانالىقنىڭ پايدىسى كۈمۈشنىڭ پايدىسىدىن كۆپتۇر،
قىممىتى ساپ ئالتۇننىڭكىدىنمۇ زىيادىدۇر.
15 ئۇ لەئەل-ياقۇتلاردىن قىممەتلىكتۇر،
ئىنتىزار بولغان ھەرقانداق نەرسەڭدىن ھېچبىرىمۇ ئۇنىڭغا تەڭ كەلمەستۇر.
16 دانالىقنىڭ ئوڭ قولىدا ئۇزۇن ئۆمۈر،
سول قولىدا بايلىق ۋە شۆھرەت باردۇر.
17 ئۇنىڭ يوللىرى ساڭا خۇش پۇراق تۇيۇلۇر،
ئۇنىڭ بارلىق تەرىقلىرى سېنى ئارام تاپقۇزۇر.
18 ئۇ ئۆزىنى تاپقان ئادەمگە «ھاياتلىق دەرىخى»دۇر[14]،
ئۇنى چىڭ تۇتقان كىشى نېمىدېگەن بەختلىك!
19 پەرۋەردىگار دانالىق بىلەن يەر-زېمىننى بەرپا قىلدى،
ھېكمەت بىلەن ئاسماننى ئورناتتى.
20 ئۇنىڭ بىلىمى بىلەن يەرنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرى يېرىلدى[15]،
ھەمدە بۇلۇتلاردىن شەبنەم چۈشتى.
21 ئى ئوغلۇم! دانالىق بىلەن بىلىمنى كۆزۈڭدىن چىقارما،
پىشقان ھېكمەت ۋە پەم-پاراسەتنى چىڭ تۇت.

14 «ھاياتلىق دەرىخى» — شۇبھىسىزكى، «ئېرەم باغچىسى»دىكى ئادەمئاتىمىز ۋە ھاۋائانىمىزنىڭ بەھرىمەن بولۇشىغا تەييارلانغان «ھاياتلىق دەرىخى»نى كۆرسىتىدۇ (تەۋرات، «يار.» 9:2).
15 «يەرنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرى يېرىلدى» — بەلكىم نۇھ پەيغەمبەرنىڭ ۋاقتىدىكى «چوڭ توپان» بىلەن مۇناسىۋەتلىك بەزى ئىشلارنى كۆرسىتىشى مۇمكىن («يار.» 11:7)

22 شۇنىڭ بىلەن ئۇلار جىنىڭغا جان قوشىدۇ،
بوينۇڭغا ئېسىلغان ئېسىل مارجاندەك ساڭا گۈزەللىك قوشىدۇ.
23 شۇ چاغدا يولۇڭدا ئامان-ئېسەن ماڭالايسەن،
يولدا پۇتلاشمايسەن.
24 ياتقاندا ھېچ نېمىدىن قورقمايسەن،
يېتىشىڭ بىلەنلا تاتلىق ئۇخلايسەن.
25 بېشىڭغا دەھشەتلىك ۋەھىمە چۈشكەندە قورقمىغىن،
رەزىللەرنىڭ ۋەيرانچىلىقىدىن[16] غەم قىلمىغىن!
26 چۈنكى پەرۋەردىگار سېنىڭ تايانچىڭدۇر،
ئۇ پۇتۇڭنى قاپقانلاردىن نېرى قىلىدۇ.

27 پەقەت قولۇڭدىن كەلسىلا، ھاجەتمەنلەردىن ياخشىلىقنى ئايىمىغىن.
28 قولۇم-قوشنىلىرىڭ سېنىڭدىن ئۆتنە سوراپ كىرسە، «قايتىپ كېتىپ، ئەتە كەلگىن، ئەتە بېرەي» ــ دېمىگىن.
29 قوشناڭغا زىيانكەشلىك نىيىتىدە بولما،
چۈنكى ئۇ ساڭا ئىشىنىپ يېنىڭدا خاتىرجەم ياشايدۇ.
30 بىرسى ساڭا زىيان يەتكۈزمىگەن بولسا،
ئۇنىڭ بىلەن سەۋەبسىز ماجىرالاشما[17].
31 زوراۋانغا ھەۋەس قىلما،
ئۇنىڭ يول-تەدبىرلىرىدىن ھېچبىرىنى تاللىما.
32 چۈنكى قىڭغىر يوللارنى ماڭىدىغانلار پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدە يىرگىنچلىكتۇر،
لېكىن ئۇنىڭ سىرداش دوستلۇقى دۇرۇس ياشاۋاتقان ئادەمگە تەئەللۇقتۇر.
33 پەرۋەردىگارنىڭ لەنىتى رەزىللىك قىلغۇچىنىڭ ئۆيىدىدۇر،
لېكىن ئۇ ھەققانىي ئادەمنىڭ ئۆيىگە بەخت ئاتا قىلىدۇ.
34 بەرھەق، مەسخىرە قىلغۇچىلارنى ئۇ مەسخىرە قىلىدۇ،

16 ياكى «رەزىللەرنىڭ بېشىغا چۈشكەن ۋەيرانچىلىقتىن».
17 ياكى «دەۋالاشما».

لېكىن كىچىك پېئىل كىشىلەرگە شەپقەت كۆرسىتىدۇ.
35 دانالار شۆھرەتكە ۋارىسلىق قىلىدۇ،
لېكىن ھاماقەتلەر رەسۋا قىلىنىدۇ[18].

خىكمەت ۋە دانالىقنىڭ پايدىسى

4
1 ئى ئوغۇللار، ئاتاڭلارنىڭ نەسىھەتلىرىنى ئاڭلاڭلار،
كۆڭۈل قويساڭلار،
يورۇقلۇققا ئېرىشىسىلەر.
2 چۈنكى سىلەرگە ئۆگىتىدىغانلىرىم ياخشى بىلىمدۇر،
كۆرسەتمىلىرىمدىن ۋاز كەچمەڭلار.
3 چۈنكى مەنمۇ ئاتامنىڭ يۇمران باللىسى ئىدىم،
ئانامنىڭ ئارزۇلۇق يالغۇز ئوغلى ئىدىم،
4 ئاتام ماڭا ئۆگىتىپ مۇنداق دېدى:
— سۆزلىرىمنى ئېسىڭدە تۇت؛
كۆرسەتمىلىرىمگە رىئايە قىل،
شۇنىڭ بىلەن ياشنايسەن.
5 دانالىقنى ئالغىن، ئەقىل تاپ،
ئېيتقان سۆزلىرىمنى ئۇنتۇما، ئۇلاردىن چىقما.
6 دانالىقتىن ۋاز كەچمە، ئۇ سېنى ساقلايدۇ؛
ئۇنى سۆيگىن، ئۇ سېنى قوغدايدۇ.
7 دانالىق ھەممە ئىشنىڭ بېشىدۇر؛
شۇڭا دانالىقنى ئالغىن؛
بارلىقىڭنى سەرپ قىلىپ بولساڭمۇ، ئەقىل تاپقىن.
8 دانالىقنى ئەزىزلىگىن، ئۇ سېنى كۆتۈرىدۇ،
ئۇنى چىڭ قۇچاقلىغاندا، سېنى ھۆرمەتكە سازاۋەر قىلىدۇ.

---

18 ياكى «لېكىن ئۇ (خۇدا) ھاماقەتلەرنى نومۇسقا قالدۇرىدۇ» (ئىبرانىي تىلىدا كىنايە ئىشلىتىپ، ئاخىرقى سۆز «كۆتۈرۈلىدۇ» بولىدۇ).

9 بېشىڭغا تاقالغان گۈل چەمبىرەكتەك ساڭا گۈزەللىك ئېلىپ كېلىدۇ،
ساڭا شۆھرەتلىك تاج ئىنئام قىلىدۇ.
10 ئى ئوغلۇم، قۇلاق سالغىن، سۆزلىرىمنى قوبۇل قىلغىن،
شۇندا ئۆمرۈڭنىڭ يىللىرى كۆپ بولىدۇ.
11 مەن ساڭا دانالىق يولىنى ئۆگىتەي،
سېنى دۇرۇسلۇق يوللىرىغا باشلاي.
12 ماڭغىنىڭدا قەدەملىرىڭ چەكلەنمەيدۇ،
يۈگۈرسەڭ يىقىلىپ چۈشمەيسەن.
13 ئالغان تەربىيەڭنى چىڭ تۇت،
قولۇڭدىن كەتكۈزمىگىن؛
ئۇبدان ساقلىغىن ئۇنى،
چۈنكى ئۇ سېنىڭ ھاياتىڭدۇر.

14 يامان ئادەملەر ماڭغان يولغا كىرمە،
رەزىللەرنىڭ ئىزىنى باسما.
15 ئۇلارنىڭ يولىدىن ئۆزۈڭنى قاچۇر،
يولىغا يېقىن يولىما؛
ئۇنىڭدىن يانداپ ئۆتۈپ كەت،
نېرى كەتكىن.
16 چۈنكى يامانلار بىرەر رەزىللىك قىلمىغۇچە ئۇخلىيالماس،
بىرەرسىنى يىقىتمىغۇچە ئۇيقۇسى كەلمەس.
17 يامانلىق ئۇلارنىڭ ئوزۇقىدۇر،
زوراۋانلىق ئۇلارنىڭ شارابىدۇر.
18 لېكىن ھەققانىيلارنىڭ يولى گويا تاڭ نۇرىدۇر،
كۈن چۈش بولغۇچە بارغانسېرى يورۇيدۇ.
19 يامانلارنىڭ يولى زۇلمەت كېچىدەك قاپقاراڭغۇ،
ئۇلار يىقىلىپ، نېمىگە پۇتلىشىپ كەتكىنىنى بىلمەيدۇ.
20 ئى ئوغلۇم، سۆزلىرىمنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلا،

گەپلىرىمگە قۇلاق سال.
21 ئۇلارنى كۆزۈڭدە تۇتقىن،
يۈرىكىڭنىڭ قېتىدا قەدىرلەپ ساقلىغىن.
22 چۈنكى سۆزلىرىم تاپقانلار ئۈچۈن ھاياتتۇر،
ئۇلارنىڭ پۈتۈن تېنىگە سالامەتلىكتۇر.
23 قەلبىڭنى «ھەممىدىن ئەزىز» دەپ ساپ تۇت،
چۈنكى بارلىق ھايات ئىشلىرى قەلبتىن باشلىنىدۇ.
24 ئاغزىڭنى ئەگرى گەپتىن يىراق تارت،
لەۋلىرىڭ ئېزىتقۇلۇقتىن نېرى بولسۇن.
25 كۆزۈڭنى ئالدىڭغا تۈز تىككىن،
نەزىرىڭنى ئالدىڭغا توغرا تاشلا؛
26 ماڭىدىغان يولۇڭنى ئوبدان ئويلانغىن،
شۇنداق قىلساڭ ئىشلىرىڭ پۇختا بولىدۇ.
27 ئوڭغا، سولغا قايمىغىن؛
قەدەملىرىڭنى يامانلىق يولىدىن نېرى تارت.

بۇزۇقچىلىق-پاھىشىۋازلىقنىڭ ئاقىۋىتى بالايىئاپەتتۇر، سادىقلىقنىڭ نەتىجىسى بەخت-سائادەتتۇر

5

1 ئى ئوغلۇم، دانالىقىمغا كۆڭۈل قويغىن،
ئىدراكلىق سۆزلىرىمگە قۇلاق سالغىن.
2 شۇنداق قىلغىنىڭدا ئىشقا سەزگۈرلۈك بىلەن قارايدىغان بولىسەن،
لەۋلىرىڭ پەم-پاراسەتتىن ئايرىلمايدۇ.
3 چۈنكى بۇزۇق خوتۇننىڭ ئاغزىدىن ھەسەل تامىدۇ،
لەۋلىرى زەيتۇن يېغىدىن سىلىقتۇر؛
4 لېكىن ئۇنىڭ ئاقىۋىتى كەكرىدەك ئاچچىق،
ئىككى بىسلىق قىلىچتەك ئۆتكۈر.
5 ئۇنىڭ قەدەملىرى ئۆلۈم گىرداۋىغا ئېلىپ بارىدۇ،

تۇتقان يولى گۆرگە[19] باشلايدۇ.
6 ھاياتلىق يولىنى قىلچە بىلگۈم يوق دەپ،
باسقان قەدەملىرى تۇراقسىز بولىدۇ،
نەگە بارىدىغانلىقىنى ھېچ بىلمەيدۇ.
7 شۇڭا، ئى ئوغۇللىرىم، سۆزلىرىمنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاڭلار،
مېنىڭ دېگەنلىرىمدىن چىقماڭلار.
8 ئۇنداق خوتۇندىن يىراق قاچ!
ئىشىكى ئالدىغىمۇ يېقىن يولىما!
9 بولمىسا، ئىززەت-ئابرۇيۇڭنى باشقىلارغا تۇتقۇزۇپ قويىسەن،
ياشلىق يىللىرىڭنى رەھىمسىزلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرىسەن!
10 يات ئادەملەر بايلىقلىرىڭ بىلەن ئۆزىنى تولدۇرىدۇ،
جاپالىق ئەجىرلىرىڭنىڭ مېۋىسى ياقا يۇرتلۇقنىڭ ئۆيىگە ئۆتۈپ كېتىدۇ؛
11 ئەجىلىڭدە نالە-پەرياد كۆتۈرگىنىڭدە،
ئەزايى-بەدىنىڭ يەم بولغاندا،
12 شۇ چاغدا سەن: ــ «ئاھ، نەسىھەتلەردىن نىمانچە نەپرەتلەنگەندىمەن!
كۆڭلۈمدە تەنبىھلەرنى نىمانچە كەمستكەندىمەن!
13 نېمىشقا ئۇستازلىرىمنىڭ سۆزىنى ئاڭلىمىغاندىمەن؟
ماڭا تەربىيە بەرگەنلەرگە قۇلاق سالمىغاندىمەن؟
14 جەمئىيەتتىمۇ، جامائەت ئالدىدىمۇ ھەرخىل نومۇسقا قالغاندەك بولدۇم![20]» ــ دەپ قالىسەن.

15 ئۆزۈڭنىڭ كۆلچىكىڭدىكى سۇنى ئىچكىن،
ئۆز بۇلىقىڭدىن ئېقىۋاتقان سۇدىن ھۇزۇرلان.[21]

19 «گۆر» ئىبرانىي تىلىدا «شېئول»، يەنى «تەھتىسارا» دېيىلىدۇ، ئۇ ئۆلۈكلەرنىڭ روھلىرى قىيامەت كۈنىنى كۈتىدىغان يەر.
20 ياكى «پۈتۈنلەي زاۋاللىققا چۈشكەندەكمەن!».
21 مۇشۇ يەردە «ئۆزۈڭنىڭ كۆلچىكىڭدىكى سۇ...، ئۆز بۇلىقىڭدىن ئېقىۋاتقان سۇدىن ھۇزۇرلان» شۈبھىسىزكى، ئۆزىنىڭ ئايالىنىڭ مۇھەببىتىنى كۆرسىتىدۇ.

16 بۇلاقلىرىڭ ئۇرغۇپ ھەر يەرگە تارقىلىپ كەتسە بولامدۇ؟
ئېرىقلىرىڭدىكى سۇلار كوچىلاردا ئېقىپ يۈرسە بولامدۇ؟
17 بۇلار ساڭىلا خاس بولسۇن،
يات كىشىلەرگە تەگمىسۇن![22]
18 بۇلىقىڭ بەخت-بەرىكەتلىك بولغاي[23]!
ياشلىقىڭدا ئالغان خوتۇنۇڭ بىلەن ھۇزۇرلان.
19 ئۇ چىشى كېيىكتەك چىرايلىق! جەرەندەك سۆيۈملۈك!
ئۇنىڭ باغرىدىن[24] ھەمىشە قانائەتتە بولغايسەن،
ئۇنىڭ قايناق مۇھەببىتىدىن دائىم خۇشاللىقتا پاتقايسەن.
20 ئى ئوغلۇم، نېمىشقا يات ئايالغا شەيدا بولىسەن؟
نېمىشقا يوچۇن خوتۇننىڭ قوينىغا ئۆزۈڭنى ئاتىسەن؟
21 چۈنكى ئىنساننىڭ ھەممە قىلغانلىرى پەرۋەردىگارنىڭ كۆز ئالدىدا ئاشكارىدۇر،
ئۇ ئۇنىڭ ھەممە ماڭغان يوللىرىنى تارازىغا سېلىپ تۇرىدۇ.
22 يامان ئادەمنىڭ ئۆز قەبىھلىكلىرى ئۆزىنى تۇزاققا چۈشۈرىدۇ،
ئۇ ئۆز گۇناھى بىلەن سىرتماققا ئېلىنىدۇ.
23 ئۇ يولیورۇقتىن مەھرۇم بولغانلىقىدىن جېنىدىن ئايرىلىدۇ،
چېكىدىن ئاشقان ھاماقەتلىكى تۈپەيلىدىن يولدىن ئېزىپ كېتىدۇ.

22 16-17-ئايەتلەر شۈبھىسىزكى، كۆچمە مەنىدە. بىزنىڭچە كۆچمە مەنىسى: «ئىشقى مۇھەببەتلىرىڭنى يات ئايالغا بەرمە، پەقەت ئۆز جوراڭغىلا بېغىشلا؛ بولمىسا ئىنتايىن نومۇس ئىش بولىدۇ، رەستە-كوچىلاردا رەسۋا بولىسەن» دېگەندەك بولسا كېرەك. بەزى ئالىملار مۇشۇ ئايەتتىكى «سۇلار» بالىلارنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قاراپ، مۇنداق تەرجىمە قىلىدۇ: —
«بۇلاقلىرىڭ ئۇرغۇپ ھەر يەرگە تارقىلىپ كەتسۇن، ئېرىقلىرىڭدىكى سۇلار كوچىلاردا ئېقىپ يۈرسۇن (دېمەك، «پەرزەنتلىرىڭ ئۇرغۇغان بۇلاقلاردەك ھەر يەرگە تارقالسۇن!»)؛ پەقەتلا ساڭىلا خاس بولسۇن، يات ئاياldىن بولغان بولمىسۇن!».
23 «بۇلىقىڭ» مۇشۇ ئايەتتە «ئۆز ئايالىڭ»نى كۆرسىتىدۇ. ئايەتنىڭ ئىككىنچى قىسمىنى كۆرۈڭ.
24 ئىبرانىي تىلىدا «ئەمچەكلىرىدىن».

يەنە بىرنەچچە نەسىھەت

6

1 ئى ئوغلۇم، ئەگەر دوستۇڭغا بورۇن[25] بولغان بولساڭ،
يات كىشىنىڭ قەرزىنى تۆلەشكە قول بېرىشىپ ۋەدە بەرگەن بولساڭ،
2 ئەگەر ئۆز سۆزۈڭدىن ئىلىنغان بولساڭ،
ئۆز ۋەدەڭ بىلەن باغلىنىپ قالساڭ،
3 ئۇ يېقىنىڭنىڭ قولىغا چۈشكەنلىكىڭ ئۈچۈن،
ئامال قىلىپ ئۆزۈڭنى ئۇنىڭدىن قۇتقۇز —
دەرھال يېقىنىڭنىڭ يېنىغا بېرىپ، ئۆزۈڭنى كەمتەر تۇتۇپ شۇ ئىشتىن
خالىي قىلىشىنى ئۆتۈنۈپ سورا.
5-4 جەرەن شىكارچىنىڭ قولىدىن قۇتۇلۇشقا تىرىشقاندەك،
قۇش ئوۋچىنىڭ قولىدىن چىقىشقا تىرىشقاندەك،
قۇتۇلمىغۇچە ئۇخلاپ ياتما،
ھەتتا ئۆگدەپ ئاراممۇ ئالما.

چۈمۈلە

6 ئى ھورۇن، چۈمۈلىنىڭ يېنىغا بېرىپ ئۇنىڭدىن ئۆگەن،
ئۇنىڭ تىرىكچىلىك يوللىرىغا قاراپ دانا بول.
7 ئۇلارنىڭ باشلىقى، ئەمەلدارى، ھۆكۈمدارى يوق بولسىمۇ،
8 لېكىن ئۇلار يازدا يىلنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن ئاش توپلىۋالىدۇ،
ھوسۇل پەسلىدە ئوزۇق تەييارلىۋالىدۇ.
9 ئى ھورۇن، قاچانغىچە ئۇخلاپ ياتىسەن؟
قاچان ئورنۇڭدىن تۇرىسەن؟
10 سەن: — بىردەم كۆز يۇمۇۋالاي، بىردەم ئۇخلىۋالاي،
بىردەم قولۇمنى قوشتۇرۇپ يېتىۋالاي، — دەيسەن.

---

25 بورۇن — كېپىل بولغان كىشى.

11 لېكىن ئۇخلاپ ياتقاندا، مىسكىنلىك قاراقچىدەك كېلىپ سېنى باسىدۇ،
يوقسۇللۇق خۇددى قوراللىق بۇلاڭچىدەك ھۇجۇمغا ئۆتىدۇ.
12 ئەرزىمەس[26]، پەيلى بۇزۇق ئادەم ھەممىلا يەردە يالغان ئېيتىپ، پەسلىكنى سۆزلەيدۇ.
13 ئۇ كۆز قىسىپ،
پۇتلىرى بىلەن ئىشارە قىلىپ،
بارماقلىرى بىلەن كۆرسىتىدۇ؛
14 كۆڭلىدە ئالدامچىلىقلا ياتىدۇ،
ئۇ دائىم رەزىللىكنىڭ كويىدا بولىدۇ،
ھەممىلا يەردە جېدەل-ماجىرا تېرىيدۇ.
15 شۇڭا ئۇنىڭغا بېكىتىلگەن بالايىقازا ئۇنى تۇيۇقسىز باسىدۇ،
ئۇ بىراقلا داۋالىغۇسىز يانجىلىدۇ.

16 پەرۋەردىگار نەپرەتلىنىدىغان ئالتە نەرسە بار،
بەرھەق، يەتتە نەرسە ئۇنىڭغا يىرگىنچلىكتۇر.
17 ئۇلار بولسا،
تەكەببۇرلۇق بىلەن قارايدىغان كۆز،
يالغان سۆزلەيدىغان تىل،
بىگۇناھلارنىڭ قېنىنى تۆكۈزىدىغان قول،
18 سۇيىقەست ئويلايدىغان كۆڭۈل،
يامانلىق قىلىشقا تېز يۈگۈرەيدىغان پۇتلار،
19 يالغان سۆزلەيدىغان ساختا گۇۋاھچى،
بۇرادەر-قېرىنداشلىرى ئارىسىغا بۆلگۈنچىلىك سالغۇچى كىشىدۇر.

26 «ئەرزىمەس» — ئىبرانىي تىلىدا «بېلىئالنىڭ ئوغلى» دېيىلىدۇ. «بېلىئال»نىڭ مەنىسى «ئەرزىمەس» دېگەنلىك بولۇپ، بەلكىم ئىبلىسنى كۆرسىتىدۇ.

زىناخورلۇقتىن ئۆزۈڭنى تارت

20 ئى ئوغلۇم، ئاتاڭنىڭ ئەمرىگە ئەمەل قىل؛
ئاناڭنىڭ كۆرسەتمىسىدىن چىقما.
21 ئۇلارنىڭ سۆزىنى قەلبىڭگە تېڭىپ،
ئۇلارنى بوينۇڭغا مارجاندەك قىلىپ ئېسىۋال.
22 يولغا چىققىنىڭدا ئۇلار سېنى يېتەكلەيدۇ،
ئۇخلىغىنىڭدا ئۇلار سېنى ساقلايدۇ،
ئويقۇدىن ئويغانغىنىڭدا ئۇلار سېنى خەۋەرلەندۈرىدۇ.
23 چۈنكى خۇدانىڭ پەرمانى يورۇق چىراغ،
ئۇنىڭ مۇقەددەس قانۇنى نۇردۇر؛
تەربىيەنىڭ تەنبىھلىرى بولسا ھاياتلىق يولىدۇر.
24 ئۇلار سېنى بۇزۇق خوتۇندىن ساقلىغۇچى،
يات خوتۇننىڭ شېرىن سۆزلىرىدىن يىراق قىلغۇچىدۇر.
25 ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە كۆڭلۈڭنى باغلىمىغىن،
ئۇنىڭ قاش-كۆز ئوينىتىشى سېنى ئەسىرگە ئالمىسۇن.
26 چۈنكى بۇزۇق ئاياللار تۈپەيلىدىن ئادەملەر بىر پارچە نانغىمۇ زار بولىدۇ،
يات ئادەمنىڭ زىناخور ئايالى بولسا كىشىنىڭ قىممەتلىك جېنىنى ئۆزىگە ئوۋ قىلىۋالىدۇ.
27 ئوتنى قوينۇڭغا سالساڭ،
ئۆز كىيىمىڭنى كۆيدۈرمەمسەن؟
28 چوغنىڭ ئۈستىدە دەسسەپ ماڭساڭ پۇتۇڭنى كۆيدۈرمەمسەن؟
29 باشقىلارنىڭ ئايالى بىلەن بىر ئورۇندا ياتىدىغان كىشى شۇنداق بولىدۇ؛
كىم ئۇنىڭغا تېگىپ كەتسە ئاقىۋەتتىن قۇتۇلالمايدۇ.
30 ئاچ قالغاندا قورسىقىنى تويغۇزۇش ئۈچۈن ئوغرىلىق قىلغان كىشىنى باشقىلار كەمسىتمەيدۇ؛
31 شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇ تۇتۇلۇپ قالسا،
ئىگىسىگە يەتتىنى تۆلەشكە توغرا كېلىدۇ؛

ئۇ ئۆز ئۆيىدىكى ھەممە نەرسىسىنى تاپشۇرىدۇ.
32 ھالبۇكى، باشقىلارنىڭ خوتۇنى بىلەن زىنا قىلغۇچى ئۇنىڭدىنمۇ بەتتەر
بولۇپ، تولىمۇ غەپلەتلىكتۇر؛
ئۇنداق قىلغۇچى ئۆز-ئۆزىنى ھالاك قىلىدۇ.
33 ئۇ زەخمەت يەيدۇ، شەرمەندە بولىدۇ،
ئۇنىڭ رەسۋاسى ھېچ ئۆچۈرۈلمەيدۇ.
34 چۈنكى كۈنلەش ئوتى ئەرنى دەرغەزەپكە كەلتۈرىدۇ،
ئىنتىقام ئالغان كۈنىدە ئۇ ھېچ رەھىم قىلمايدۇ.
35 تۆلەم پۇلى بېرەي دېسەڭمۇ ئۇ قوبۇل قىلمايدۇ،
ھەرقانچە سوۋغا-سالام بەرسەڭمۇ ئۇنى بېسىقتۇرغىلى بولمايدۇ.

7

1 ئى ئوغلۇم، سۆزلىرىمگە ئەمەل قىل،
تاپشۇرۇقلىرىمنى يۈرىكىڭدە ساقلا.
2 تاپشۇرۇقلىرىمغا ئەمەل قىلساڭ، ياشنايسەن؛
تەلىملىرىمنى كۆز قارىچۇقۇڭنى ئاسرىغاندەك ئاسرا.
3 ئۇلارنى بارماقلىرىڭغا تېڭىپ قوي،
قەلب تاختاڭغا يېزىۋال.
4 دانالىقنى، سەن ھەدە-سىڭلىم، دېگىن،
پەم-پاراسەتنى «تۇغقىنىم» دەپ چاقىر.
5 شۇنداق قىلساڭ، ئۇلار سېنى يات خوتۇندىن يىراقلاشتۇرىدۇ،
ئاغزىدىن سىلىق سۆز چىقىدىغان يوچۇن ئايالدىن نېرى قىلىدۇ.

بۇزۇق خوتۇن

6 بىر قېتىم ئۆيۈمنىڭ دېرىزە كۆزنەكلىرىدىن تاشقىرىغا قارىغىنىمدا،
7 بىرنەچچە ياش، ساددا يىگىتلەرنى كۆردۈم،
ئۇلارنىڭ ئىچىدىن بىر ئەقىلسىزنى كۆرۈپ قالدىم،
8 ئۇ كوچا بويلاپ بۇزۇق خوتۇن تۇرۇشلۇق دوقمۇشتىن ئۆتۈپ،
ئاندىن ئۇنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ ماڭدى.

9 كەچقۇرۇن قاراڭغۇ چۈشكەندە،
زۇلمەت كېچە، ئاي قاراڭغۇسىدا ئىشىكى ئالدىدىن ئۆتتى.

10 مانا، ئۆيىدىن بىر خوتۇن چىقىپ ئۇنى كۈتۈۋالدى؛
كىيىمى پاھىشە ئاياللارنىڭكىدەك بولۇپ،
نىيىتى ھىيلە-مىكىر ئىدى.
11 ئاغزى بىشەم-ھاياسىز، ناھايىتى جاھىل بىر خوتۇن،
ئۇ ئۆيىدە تۇرمايدۇ،
12 بىردە مەھەللىدە، بىردە مەيدانلاردا،
ئۇ كوچىلاردىكى ھەر دوقمۇشتا پايلاپ يۈرىدۇ.
13 ھېلىقى ياش يىگىتنى تارتىپ، ئۇنى سۆيۈپ،
نومۇسسىزلارچە ئۇنىڭغا: ــ
14 «ئۆيۈمدە «ئىناقلىق قۇربانلىقى»[27] گۆشى بار،
مەن بۈگۈن خۇداغا قەسەم قىلغان قۇربانلىقنى قىلدىم،
15 شۇڭا مەن سىزنى چاقىرغىلى چىقتىم،
دىدارىڭىزغا تەلپۈنۈپ ئىزدىدىم.
ئەمدى سىزنى تېپىۋالدىم!
16 كارىۋىتىمغا مىسىرنىڭ كەشتىلىك، يوللۇق لىباس ياپقۇچلىرىنى ياپتىم.
17 ئورۇن-كۆرپىلىرىمگە خۇش پۇراق مۇرمەككى، مۇئەتتەر ۋە قوۋزاق دارچىنلارنى چاچتىم.
18 كېلىڭ، تاڭ ئاتقۇچە مۇھەببەتلىشەيلى، ئويناپ ھوزۇرلىنايلى،
كۆڭلىمىز قانغۇچە ئۆزئارا ئەيش-ئىشرەت قىلايلى،

---

27 «ئىناقلىق قۇربانلىقى» ــ مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان مۇقەددەس قانۇن بېكىتكەن بىر خىل قۇربانلىق، ئۇنىڭ ئەھمىيىتى؛ (1) خۇدا بىلەن بولغان ئىناقلىقتا ئېرىشىش ئۈچۈن؛ (2) خۇداغا ئالاھىدە رەھمەت ئېيتىش ئۈچۈن؛ (3) خۇداغا دۇئا بىلەن قىلغان قەسىمنى ئىپادىلەش ئۈچۈن.
قۇربانلىقتا كالا، قوي ياكى ئۆچكىمۇ بولىدۇ. بۇ خىل قۇربانلىقنىڭ ئالاھىدىلىكى، قۇربانلىق سۇنغۇچى كىشى ئۇنى قۇربانلىق قىلغاندىن كېيىن، گۆشىدىن ئېلىپ يېيەلەيدۇ. مۇشۇ يەردە بۇ ئايال: «مەن خۇدا ئالدىدا پاك» دېمەكچى بولىدۇ. بۇ پۈتۈنلەي ساختىپەزلىك، ئەلۋەتتە.

19 ئېرىم ئۆيدە يوق، يىراق سەپەرگە چىقىپ كەتتى.
20 ئۇ بىر ھەميان پۇل ئېلىپ كەتتى،
ئاي تولغۇچە ئۇ ئۆيگە كەلمەيدۇ» ــ دېدى.
21 ئايال كۆپ شېرىن سۆزلىرى بىلەن راسا قىزىقتۇردى،
چىرايلىق گەپلىرى بىلەن ئۇنى ئەسىر قىلىۋالدى.
23-22 سويۇشقا ئېلىپ ماڭغان ئۆكۈزدەك،
ھاماقەت كىشى كىشەن بىلەن جازاغا ماڭغاندەك،
قىلتاقىقا چۈشكەن قۇشتەك،
يىگىت ئۇنىڭ كەينىدىن ماڭدى.
جىگىرىنى ئوق تېشىپ ئۆتمىگۈچە،
ئۇ بۇ ئىشنىڭ ھاياتىغا زامىن بولىدىغانلىقىنى ھېچ بىلمەيدۇ.

24 ئى ئوغۇللىرىم، سۆزلىرىمنى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلاڭلار،
دېگەنلىرىمگە قۇلاق سېلىڭلار،
25 قەلبىڭلارنى بۇنداق خوتۇننىڭ يولىغا كەتكۈزمەڭلار،
ئۇنىڭ ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ كەتمەڭلار.
26 بۇنداق ئايال نۇرغۇن كىشىلەرنى يىقىتىپ يارىلاندۇرغان،
ئۇنىڭ بوغۇزلىغان ئادەملىرى تولىمۇ كۆپتۇر،
27 ئۇنىڭ ئۆيى بولسا تەھتىسارانىڭ[28] كىرىش ئېغىزىدۇر،
ئادەمنى «ھالاكەت مېھمانخانىسى»غا چۈشۈرۈش يولىدۇر.

«دانالىق» خىتاب قىلىدۇ

8

1 قۇلاق سال، دانالىق چاقىرىۋاتامدۇ؟
يورۇقلۇق سادا چىقىرىۋاتامدۇ؟

---

28 «تەھتىسارا» دېگەن (ئىبرانىي تىلدا «شېئول») ــ ئۆلۈكلەرنىڭ روھلىرى قىيامەت كۈنىنى كۈتىدىغان يەر.

2 يوللارنىڭ ئېگىز جايلىرىدىن،
دوقمۇشلاردىن ئۇ ئورۇن ئالىدۇ،
3 شەھەرگە كىرىدىغان قوۋۇقلارنىڭ يېنىدا،
ھەرقانداق دەرۋازا ئېغىزلىرىدا ئۇ مۇراجىئەت قىلماقتا: —
4 «ئى مۆتىۋەرلەر، سىلەرگە مۇراجىئەت قىلىمەن،
ھەي، ئادەم بالىلىرى، ساداني سىلەر ئۈچۈن قىلىمەن،
5 گۆدەك بولغانلار، زېرەكلىكنى ئۆگىنىۋېلىڭلار،
ئەخمەق بولغانلار، يورۇقلۇقتا ئېرىشىڭلار![29]
6 ماڭا قۇلاق سېلىڭلار،
چۈنكى گۈزەل نەرسىلەرنى دەپ بېرىمەن،
ئاغزىمنى ئېچىپ، دۇرۇس ئىشلارنى سىلەرگە يەتكۈزىمەن.
7 ئېيتقانلىرىم ھەقىقەتتۇر[30]،
ئاغزىم رەزىللىكتىن نەپرەتلىنىدۇ؛
8 سۆزلىرىمنىڭ ھەممىسى ھەق،
ئۇلاردا ھېچقانداق ھىيلىگەرلىك ياكى ئەگىتمىلىك يوقتۇر.
9 ئۇلارنىڭ ھەممىسى چۈشەنگەنلەر ئۈچۈن ئېنىق،
بىلىم ئالغانلار ئۈچۈن دۇرۇس-توغرىدۇر.
10 كۈمۈشكە ئېرىشكەندىن كۆرە، نەسىھەتلىرىمنى قوبۇل قىلىڭلار،
ساپ ئالتۇننى ئېلىشتىن كۆرە بىلىمنى ئېلىڭلار.
11 چۈنكى دانالىق لەئەل-ياقۇتلاردىن ئەۋزەل،
ھەرقانداق ئەتىۋارلىق نەرسىڭمۇ ئۇنىڭغا تەڭ كەلمەستۇر.

29 ئوقۇرمەنلەر شۇنىڭغا دىققەت قىلغان بولۇشى مۇمكىن، «دانالىق» «نادانلار»غا (ياكى «گۆدەكلەر» ياكى «ساددىلار»غا) بىۋاسىتە سۆز قىلىدۇ، پەقەت بەزىدە «ئەخمەقلەر»گە بىۋاسىتە سۆز قىلىدۇ، لېكىن «مەسخىرە قىلغۇچىلار»غا ھەرگىز بىۋاسىتە سۆزلىمەيدۇ. چۈنكى «مەسخىرە قىلغۇچىلار» رەزىل يوللارنى تۇتقىنى ئۈچۈن ئۇلارغا ھېچقانداق نەسىھەت تەسىر قىلمايدۇ (22:1، 4:9، 7-8نىمۇ كۆرۈڭ).
30 ئىبرانيي تىلىدا «تاڭلايىم ھەقىقەتنى سىغىنىپ سۆزلەيدۇ».

12 مەن بولسام دانالىقمەن،
زېرەكلىك بىلەن بىللە تۇرىمەن،
ئىستىقامەتتىن كېلىپ چىققان بىلىمنى ئايان قىلىمەن[31].
13 پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىش ــ يامانلىققا نەپرەتلىنىش دېمەكتۇر؛
تەكەببۇرلۇق، مەغرۇرلۇق، يامان يول ھەم شۇم ئېغىزنى ئۆچ كۆرىمەن.
14 مەندە ئوبدان مەسلىھەتلەر، پىشقان ھېكمەت بار؛
مەن دېگەن يورۇقلۇق، قۇدرەت مەندىدۇر.
15 پادىشاھلار مەن ئارقىلىق ھۆكۈم سۈرىدۇ،
مەنسىز ھاكىملار ئادىل ھۆكۈم چىقارماس.
16 مەن ئارقىلىقلا ئەمىرلەر ئىدارە قىلىدۇ،
ئالىيجانابلار، يەر يۈزىدىكى بارلىق سوراقچىلار توغرا ھۆكۈم قىلىدۇ.
17 كىمكى مېنى سۆيسە، مەنمۇ ئۇنى سۆيىمەن،
مېنى تەلمۈرۈپ ئىزدىگەنلەر مېنى تاپالايدۇ؛
18 مەندە بايلىق، شۆھرەت،
ھەتتا كونىرىماس، كۆچمەس دۆلەت ۋە ھەققانىيەتمۇ بار.
19 مەندىن چىققان مېۋە ئالتۇندىن،
ھەتتا ساپ ئالتۇندىن قىممەتلىكتۇر،
مەندىن ئالىدىغان دارامەت ساپ كۈمۈشتىنمۇ ئۈستۈندۇر.
20 مەن ھەققانىيەت يولىغا ماڭىمەن؛
ئادالەت يولىنىڭ ئوتتۇرىسىدا يۈرىمەنكى،
21 مېنى سۆيگەنلەرنى ئەمەلىي نەرسىلەرگە مىراس قىلدۇرىمەن؛
ئۇلارنىڭ خەزىنىلىرىنى تولدۇرىمەن.
22 پەرۋەردىگار ئىشلىرىنى[32] باشلىشىدىلا،
قەدىمدە ياسىغانلىرىدىن بۇرۇنلا،
مەن ئۇنىڭغا تەۋەدۇرمەن.

---

31 ياكى «بىلىمنى تېپىپ بېرىمەن».
32 ئىبرانىي تىلىدا «يولىنى».

23 ئەزەلدىن تارتىپلا – مۇقەددەمدە،
يەر-زېمىن يارىتىلماستىنلا،
مەن تىكلەنگەنمەن[33].
24 چوڭقۇر ھاڭلار، دېڭىز-ئوكيانلار ئاپىرىدە بولۇشتىن ئاۋۋال،
مەن مەيدانغا چىقىرىلغانمەن؛
مول سۇ ئۇرغۇپ تۇرىدىغان بۇلاقلار بولماستىنلا،
26-25 ئېگىز تاغلار ئۆز ئورۇنلىرىغا قويۇلماستىنلا، تۆپىلىكلەر شەكىللەنمەستىنلا،
پەرۋەردىگار بىپايان زېمىن، كەڭ دالالارنى،
ئالەمنىڭ ئەسلىيدىكى توپا-چاڭلىرىنىمۇ تېخى ياراتماستىنلا،
مەن مەيدانغا چىقىرىلغانمەن.
29-27 ئۇ ئاسمانلارنى بىنا قىلىۋاتقىنىدا،
دېڭىز يۈزىگە ئۈپۈق سىزىقىنى سىزىۋاتقىنىدا،
ئەرشتە بۇلۇتلارنى ئورۇنلاشتۇرۇپ،
چوڭقۇر دېڭىزدىكى بۇلاق-مەنبەلەرنى مۇستەھكەملەۋاتقىنىدا،
دېڭىز سۇلىرىنى بېكىتكەن دائىرىدىن ئېشىپ كەتمىسۇن دەپ پەرمان چۈشۈرۈۋاتقىنىدا،
بىپايان زېمىننىڭ ئۇللىرىنى قۇرۇۋاتقىنىدا،
مەن ئۇ يەردە ئىدىم؛
30 شۇ چاغدا گويا ئۇستا بىر ھۈنەرۋەندەك ئۇنىڭ يېنىدا تۇرغانىدىم،
مەن ھەردائىم ئۇنىڭ ئالدىدا شادلىناتتىم، مەن ئۇنىڭ كۆڭۈللۈك دىلئارامى ئىدىم؛
31 مەن ئۇنىڭ ئالەمدىن، يەر-زېمىندىن شادلىنىپ،
دۇنيادىكى ئىنسانلاردىن خۇرسەنلىك تېپىپ يۈرەتتىم،
32 شۇڭا ئى باللار، ئەمدى ماڭا قۇلاق سېلىڭلار؛
چۈنكى يوللىرىمنى چىڭ تۇتقانلار نەقەدەر بەخت تاپار!

---

33 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «مەسىھ قىلىندىم».

33 ئاڭلىغان نەسىھەتكە ئەمەل قىلىپ،
دانا بولغىن، ئۇنى رەت قىلما.
34 سۆزۈمگە قۇلاق سېلىپ،
ھەركۈنى دەرۋازىلىرىم ئالدىدىن كەتمەي،
ئىشىكلىرىم ئالدىدا مېنى كۈتىدىغان كىشى نەقەدەر بەختلىكتۇر!
35 كىمكى مېنى تاپسا ھاياتنى تاپىدۇ،
پەرۋەردىگارنىڭ شەپقىتىگە نېسىپ بولىدۇ.
36 لېكىن ماڭا گۇناھ قىلغان ھەركىم ئۆز جېنىغا زىيان كەلتۈرىدۇ،
مېنى يامان كۆرگەنلەر ئۆلۈمنى دوست تۇتقان بولىدۇ». [34]

دانالىقنىڭ سۆزىنىڭ داۋامى، بۇزۇق خوتۇننىڭ سۆزلىرى

9

1 دانالىق ئۆزىگە بىر ئۆي سېلىپ،
ئۇنىڭ يەتتە تۈۋرۈكىنى ئورناتتى.
2 ئۇ ماللىرىنى سويۇپ،
ئېسىل شارابلىرىنى ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلاپ،
زىياپەت داستىخىنىنى يايدى؛
3 دېدەكلىرىنى مېھمان چاقىرىشقا ئەۋەتتى،
ئۆزى شەھەرنىڭ ئەڭ ئېگىز جايلىرىدا تۇرۇپ:
4 «ئى ساددىلار، بۇ يەرگە كېلىڭلار، ــ دەپ چاقىرىۋاتىدۇ؛
نادانلارغا:

34 [«لېكىن ماڭا گۇناھ قىلغان ھەركىم ئۆز جېنىغا زىيان كەلتۈرىدۇ، مېنى يامان كۆرگەنلەر ئۆلۈمنى دوست تۇتقان بولىدۇ»] ــ بۇ 8-باب ھەمدە 9:1-12تىكى چوڭ تېما «دانالىق»تۇر. بۇ بابلاردىكى خەۋەردىن قارىغاندا، ئەمەلىيەتتە «دانالىق» بىر شەخستۇر. ئىنجىلدا بۇ شەخسنىڭ خۇدا بىلەن بىللە مەڭگۈلۈك تۇرغۇچى مەسىھ ئىكەنلىكى ئايان قىلىدۇ (مەسىلەن «يۇھ.» 1:1-4، 18، «1كور.» 1:24، 30، «فىل.» 2:5-11، «كول.» 1:15-18، «ئىبر.» 1:1-12، «1يۇھ.» 1:1-2، «ۋەھ.» 22:12-13 قاتارلىقلارنى كۆرۈڭ).

5 قېنى، نانلىرىمدىن ئېغىز تېگىپ،
مەن ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىغان شارابلاردىن ئىچىڭلار؛
6 نادانلار قاتارىدىن چىقىپ، ھاياتقا ئېرىشىڭلار،
يورۇقلۇق يولىدا مېڭىڭلار»، — دەۋاتىدۇ.

7 ھاكاۋۇرلارغا تەنبىھ بەرگۈچى ئاھانەتكە ئۇچرايدۇ،
قەبىھلەرنى ئەيىبلىگۈچى ئۆزىگە داغ كەلتۈرىدۇ.
8 ھاكاۋۇرلارنى ئەيىبلىمە، چۈنكى ئۇ ساڭا ئۆچ بولۇپ قالىدۇ؛
ھالبۇكى، دانا كىشىنى ئەيىبلىسەڭ، ئۇ سېنى سۆيىدۇ.
9 دانا ئادەمگە دەۋەت قىلساڭ، ئەقلى تېخىمۇ تولۇق بولىدۇ؛
ھەققانىي ئادەمگە دۇرۇس يول كۆرسەتسەڭ،
بىلىمى تېخىمۇ ئاشىدۇ.

10 پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىش دانالىقنىڭ باشلىنىشىدۇر،
مۇقەددەس بولغۇچىنى تونۇش يورۇقلۇقتۇر.
11 مەن دانالىق سەندە بولسام، كۈنلىرىڭنى ئۇزارتىمەن،
ئۆمرۈڭنىڭ يىللىرى كۆپىيەر.
12 سەندە دانالىق بولسا، پايدىنى كۆرىدىغان ئۆزۈڭسەن،
دانالىقنى مازاق قىلساڭ زىيان تارتىدىغانمۇ ئۆزۈڭسەن.

13 نادان خوتۇن ئاغزى بىسەرەمجان، ئەقىلسىزدۇر،
ھېچنېمە بىلمەستۇر.
14 ئۇ ئۆيىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ،
شەھەرنىڭ ئەڭ ئېگىز جايلىرىدا ئورۇن ئېلىپ،
15 ئۇدۇل ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلارغا:
16 «كىمكى ساددا بولسا، بۇ يەرگە كەلسۇن!» — دەۋاتىدۇ،
ۋە ئەقىلسىزلەرنى:

17 «ئوغرىلىقچە ئىچكەن سۇ تاتلىق بولىدۇ،
ئوغرىلاپ يېگەن نان تەملىك بولىدۇ!» ــ دەپ چارقىۋاتىدۇ.
18 لېكىن چاقىرىلغۇچى ئۆلۈكلەرنىڭ ئۇنىڭ ئۆيىدە ياتقانلىقىدىن بىخەۋەردۇر،
ئۇنىڭ بۇرۇنقى مېھمانلىرىنىڭ ئاللىقاچان تەھتىسارانىڭ تەگلىرىگە[35] چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى ئۇ سەزمەس.

پادىشاھ سۇلايماننىڭ ھېكمەتلىك سۆزلىرى

10

1 پادىشاھ سۇلايماننىڭ پەند-نەسىھەتلىرى: ــ

دانا ئوغۇل ئاتىسىنى شاد قىلار؛
ئەقىلسىز ئوغۇل ئانىسىنى قايغۇ-ھەسرەتكە سالار.
2 ھارام بايلىقلارنىڭ ھېچ پايدىسى بولماس؛
ھەققانىيەت ئىنساننى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزىدۇ.
3 پەرۋەردىگار ھەققانىي ئادەمنىڭ جېنىنى ئاچ قويماس؛
لېكىن ئۇ قەبىھلەرنىڭ نەپسىنى بوغۇپ قويار.
4 ھورۇنلۇق[36] كىشىنى گاداي قىلار؛
ئىشچانلىق[37] بولسا باياشات قىلار.
5 يازدا ھوسۇلنى يىغقۇچى ــ دانا ئوغۇلدۇر؛
لېكىن ئورما ۋاقتىدا ئۇخلاپ ياتقۇچى ــ خىجالەتكە قالدۇرىدىغان ئوغۇلدۇر.
6 بەرىكەت ھەققانىي ئادەمنىڭ بېشىغا چۈشەر؛
ئەمما زوراۋانلىق يامانلارنىڭ ئاغزىغا ئۇرار[38].

---

35 «تەھتىسارا» (ئىبرانىي تىلىدا «شېئول») ــ ئۆلۈكلەرنىڭ روھلىرى قىيامەت كۈنىنى كۈتىدىغان يەر.
36 ئىبرانىي تىلىدا: «قول بوشلۇقى».
37 ئىبرانىي تىلىدا: «ئەستايىدىللىقنىڭ قولى».
38 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەمما يامانلارنىڭ ئاغزى زوراۋانلىقنى يوشۇرار».

7 ھەققانىي ئادەمنىڭ يادىكارى مۇبارەكتۇر؛
يامانلارنىڭ نامى بولسا، سېسىق قالار.
8 دانا ئادەم يوليورۇق-نەسىھەتلەرنى قوبۇل قىلار؛
كوت-كوت، نادان كىشى ئۆز ئايىغى بىلەن پۇتلىشار.
9 غۇبارسىز يۈرگەن كىشىنىڭ يۈرۈش-تۇرۇشى تۇراقلىقتۇر،
يوللىرىنى ئەگرى قىلغانىنىڭ كىرى ئاخىرى ئاشكارىلىنىدۇ.
10 كۆز ئىشارىتىنى قىلىپ يۈرىدىغانلار ئادەمنى داغدا قالدۇرار؛
كوت-كوت، نادان كىشى ئۆز ئايىغى بىلەن پۇتلىشار.
11 ھەققانىي ئادەمنىڭ ئاغزى ھاياتلىق بۇلىقىدۇر[39]،
ئەمما زوراۋانلىق يامانىنىڭ ئاغزىنى ئۇرار[40].
12 ئۆچمەنلىك جېدەل قوزغار؛
مېھىر-مۇھەببەت ھەممە گۇناھلارنى ياپار.
13 ئەقىل-ئىدراقلىق ئادەمنىڭ ئاغزىدىن دانالىق تېپىلار؛
ئەقىلسىزنىڭ دۈمبىسىگە پالاق تېگەر.
14 دانا ئادەملەر بىلىملەرنى زىيادە توپلار؛
لېكىن ئەخمەقنىڭ ئاغزى ئۇنى ھالاكەتكە يېقىنلاشتۇرار.
15 مال-دۇنيالىرى گويا مەزمۇت شەھەردەك باينىڭ كاپالىتىدۇر؛
مىسكىننى ھالاك قىلىدىغان ئىش دەل ئۇنىڭ نامراتلىقىدۇر.
16 ھەققانىيلارنىڭ ئەجىرلىرى جانغا جان قوشار،
قەبىھلەرنىڭ ھوسۇلى گۇناھنىلا كۆپەيتىشتۇر[41].
17 نەسىھەتنى ئاڭلاپ ئۇنى ساقلىغۇچى ھاياتلىق يولىغا ماڭار؛
تەنبىھلەرنى رەت قىلغان كىشى يولدىن ئازغانلاردۇر.
18 ئاداۋەت ساقلىغان كىشى يالغان سۆزلىمەي قالماس[42]؛

39 «ھاياتلىق بۇلىقى» بەلكىم «ئېرەم باغچىسى»دىكى «ھاياتلىق بېرىدىغان دەرەخ»كە ئوخشىتىلغاندۇر.
40 ياكى «ئەمما يامانىنىڭ ئاغزى زوراۋانلىقنى يوشۇرار».
41 ياكى «گۇناھنى بېكىتەر».
42 ئىبرانىي تىلىدا: «ئاداۋەت ساقلىغۇچىنىڭ لەۋلىرى يالغان بولىدۇ».

تۆھمەت چاپلىغانلار ئەخمەقتۇر.
19 گەپ كۆپ بولۇپ كەتسە، گۇناھتىن خالىي بولماس،
لېكىن ئاغزىغا ئىگە بولغان ئەقىللىقتۇر.
20 ھەققانىي ئادەمنىڭ سۆزى[43] خۇددى ساپ كۈمۈش؛
يامانىنىڭ ئويلىرى[44] تولىمۇ ئەرزىمەستۇر.
21 ھەققانىي ئادەمنىڭ سۆزلىرى نۇرغۇن كىشىنى قۇۋۋەتلەر؛
ئەخمەقلەر ئەقلى كەملىكىدىن ئۆلەر.
22 پەرۋەردىگارنىڭ ئاتا قىلغان بەرىكىتى ئادەمنى دۆلەتمەن قىلار؛
ئۇ بەرىكىتىگە ھېچبىر جاپا-مۇشەققەت قوشماس.
23 ئەخمەق قەبىھلىكنى تاماشا دەپ بىلەر؛
ئەمما دانالىق يورۇتۇلغان كىشىنىڭ[45] خۇرسەنلىكىدۇر.
24 يامان كىشى نېمىدىن قورقسا شۇنىڭغا ئۇچرار؛
ھەققانىي ئادەمنىڭ ئارزۇسى ئەمەلگە ئاشۇرۇلار.
25 يامان ئادەم قويۇندەك ئۆتۈپ يوقار؛
لېكىن ھەققانىي ئادەم مەڭگۈلۈك ئۇلدەكتۇر.
26 ئادەم ئاچچىق سۇ يۇتۇۋالغاندەك[46]،
كۆزگە ئىس-تۈتەك كىرىپ كەتكەندەك،
ھورۇن ئادەمنى ئىشقا ئەۋەتكەنمۇ شۇنداق بولار.
27 پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىش ئۆمۈرنى ئۇزۇن قىلار،
يامانىنىڭ ئۆمرى قىسقارتىلار.
28 ھەققانىي ئادەمنىڭ ئۈمىدى خۇرسەنلىك ئېلىپ كېلەر؛
لېكىن رەزىلنىڭ كۈتكىنى يوققا چىقار.
29 پەرۋەردىگارنىڭ يولى دۇرۇس ياشاۋاتقانلارغا باشپاناھدۇر؛
قەبىھلىك قىلغۇچىلارغا بولسا ھالاكەتتۇر.

---

43 ئىبرانىي تىلدا: «تىلى».
44 ئىبرانىي تىلدا: «كۆڭلى».
45 «يورۇتۇلغان» — ئىبرانىي تىلدا «ئىشنى، باشقا ئادەمنى ئوبدان چۈشىنىدىغان» دېگەن مەنىدە.
46 ئىبرانىي تىلدا: «ئاچچىق سۇ چىشلارغا تەگكەندەك».

30 ھەققانىيلارنىڭ ئورنى مۇستەھكەمدۇر؛
يامانلار زېمىندا ئۇزۇن تۇرماس.
31 ھەققانىي ئادەمنىڭ ئاغزىدىن دانالىق چىقار؛
لېكىن شۇملۇق تىل كېسىپ تاشلىنار.
32 ھەققانىي ئادەمنىڭ سۆزى كىشىگە موك خۇشياقار؛
يامان ئادەمنىڭ ئاغزىدىن شۇملۇق چىقار.

11

1 يالغان تارازا پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
ئادىل جىڭ تېشى ئۇنى خۇرسەن قىلار.
2 تەكەببۇرلۇق بىلەن بىرگە شەرمەندىچىلىك ئەگىشىپ كېلەر؛
لېكىن دانالىق كىچىك پېئىللارغا ھەمراھ بولار.
3 توغرىلارنىڭ سەمىمىيلىكى ئۆزىنى يېتەكلەر؛
لېكىن كاززاپلارنىڭ ئەگرىلىكى ئۆزىنى ۋەيران قىلار.
4 خۇدانىڭ غەزەپ كۈنىدە مال-دۇنيانىڭ پايدىسى بولماس؛
لېكىن ھەققانىيەت ئادەمنى ئۆلۈمدىن قۇتقۇزار.
5 كامىل ئادەمنىڭ ھەققانىيلىقى ئۆزىنى تۈز يولغا باشلار؛
يامان ئادەم ئۆز يامانلىقىدىن يىقىلار.
6 دۇرۇس ئادەملەرنىڭ ھەققانىيلىقى ئۆزلىرىنى قۇتقۇزار؛
لېكىن كاززاپلار ئۆز ھىيلە-نەيرىڭىدىن تۇتۇلار.
7 رەزىل ئادەم ئۆلسە، ئۇنىڭ ئۈمىدى يوققا چىقار؛
گۇناھكارنىڭ ئۈمىدى[47] ئاخىرى قۇرۇق قالار.
8 ھەققانىي ئادەم قىيىنچىلىقتىن خالىي قىلىنار؛
رەزىل ئادەم ئۇنىڭ ئورنىغا تۇتۇلار.
9 مۇناپىقلار ئۆز ئاغزى بىلەن يېقىنىنى بۇزار؛
لېكىن ھەققانىيلار بىلىمى بىلەن قۇتقۇزۇلار.

47 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى، «كۈچلۈكلەرنىڭ ئۈمىدى...».

10 ھەققانىي ئادەم روناق تاپسا، شەھەر خۇش بولار؛
رەزىل ئادەم ھالاك بولسا، خەلق تەنتەنە قىلار.
11 توغرىلارنىڭ بەرىكەت تىلەشلىرى بىلەن شەھەر گۈللىنەر؛
لېكىن رەزىللەرنىڭ تىلى بىلەن ۋەيران بولار.
12 ئۆز يېقىنىنى سۆكىدىغان كىشى ــ ئەقىلسىزدۇر؛
ئەمما يورۇتۇلغان ئادەم ئاغزىنى يىغار.
13 گەپ توشۇغۇچى مەخپىيەتلەرنى ئاشكارىلار؛
سادىق ئادەم ئامانەتكە خىيانەت قىلماس.
14 يولىيورۇق كەم بولسا، ئەل-يۇرت يىقىلار؛
ئۆلۈغ بىر مەسلىھەتچى بولسا[48]، ئەل نىجات تاپار[49].
15 ياتقا بورۇن بولغان كىشى زىيان تارتماي قالماس[50]؛
قول بېرىشىپ كېپىل بولۇشنى يامان كۆرگەن كىشىنىڭ قۇلىقى تىنچ بولار.
16 شاپائەتلىك ئايال ئىززەت-ھۆرمەتنى قولدىن بەرمەس؛
زوراۋانلار بايلىقنى قولدىن بەرمەس.
17 رەھىمدىل ئۆز-ئۆزىگە بەخت يارىتار؛
رەھىمسىز ئۆز تېنىنى ئاغرىتار.
18 يامان ئادەملەرنىڭ ئالغان ئىش ھەققى ئۆلارنى ئالدار، بەرىكەتسىز بولار[51]؛
ئەمما ھەققانىيەت تېرىغۇچى ئادەم ئەمەلىي ئىنئام ئالار.
19 ھەققانىيەت ئادەمگە ھاياتلىق تاپقۇزار؛
يامانلىقنى كۆزلەپ يۈرىدىغان كىشى ئۆلۈمگە يۈز تۇتار.
20 نىيىتى بۇزۇق كىشى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
ئەمما يولى دىيانەتلىك كىشىلەر ئۇنىڭ خۇرسەنلىكىدۇر.
21 قول تۇتۇشۇپ بىرلەشسىمۇ[52]، يامانلار جازاغا تارتىلماي قالماس؛

48 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى، «كۆپ مەسلىھەتچىلەر بولسا،...».
49 ياكى «بىخەتەر تۇرار».
50 1:6 ۋە ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
51 ئىبرانىي تىلىدا «يامان ئادەمنىڭ ئىش ھەققى يالغان بولار».
52 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: -- «شۈبھىسىزكى،...».

لېكىن ھەققانىيلارنىڭ نەسلى نىجات تاپار.
22 چىرايلىق ئەمما ئېتىقادسىز خوتۇن،
چوشقىنىڭ تۇمشۇقىغا ئالتۇن ھالقا سالغاندەكتۇر.
23 ھەققانىيلارنىڭ ئارزۇسى پەقەت ياخشى مېۋە ئېلىپ كېلەر؛
يامانلارنىڭ كۈتكىنى غەزەپ-نەپرەتتۇر.
24 بىراۋ مەردلەرچە تارقاتسىمۇ، كۆپلىنەر؛
يەنە بىراۋ بېرىشكە تېگىشلىكىنى ئايىسىمۇ، پەقەت نامراتلىشار.
25 مەرد ئادەم ئەتلىنەر؛
باشقىلارنى سۇغارغۇچى ئۆزىمۇ سۇغىرىلار.
26 ئاشلىقنى ساتماي بېسىۋالغان كىشى ئەلنىڭ لەنىتىگە ئۇچرايدۇ؛
لېكىن ئاشلىقنى سېتىپ بەرگۈچىگە بەرىكەت تىلىنەر.
27 ياخشىلىقنى ئىزدەپ ئىنتىلگەن ئادەم شاپائەت تاپار؛
يامانلىقنى ئىزدىگەن ئادەم ئۆزى يامانلىق كۆرەر.
28 ئۆز مال-دۇنياسىغا تايانغۇچى يىقىلار؛
ھەققانىي كىشى يوپۇرماقتەك كۆكىرەر.
29 ئۆز ئۆيىگە ئازارچىلىق سالغان كىشى شامالغا مىراس بولار؛
ئەقىلسىز ئادەم ئاقىلانىنىڭ قۇلى بولۇپ قالار.
30 ھەققانىينىڭ بېرىدىغان مېۋىسى «ھاياتلىق دەرىخى»دۇر[53]؛
دانا كىشى كۆڭۈللەرنى ھاياتلىققا مايىل قىلار[54].
31 قاراڭلار، ھەققانىي ئادەم بۇ دۇنيادا سەۋەنلىكى ئۈچۈن بەدەل تۆلىگەن يەردە،
رەزىللەر بىلەن گۇناھكارلارنىڭ ئاقىۋىتى قانداق بولار؟[55]

---

53 مۇشۇ يەردە «ھاياتلىق دەرىخى» دېگەنلىك، «ئېرەم باغچىسى»دىكى ئادەمئاتىمىز ۋە ھاۋائانىمىزنىڭ بەھرىمەن بولۇشىغا تەييارلانغان دەرەخنى كۆرسىتىدۇ (3:18-ئايەتنى كۆرۈڭ).

54 ئەينى تېكىستتە «ھاياتلىق» دېگەن سۆز يوق. لېكىن ھەققانىيلىق يولىدا خۇدانىڭ مۆمىن بەندىلىرى ئادەملەرنىڭ كۆڭلىنى ئۆزى ئۈچۈن ئالمايدۇ، بەلكى ئۇلارنى خۇدانىڭ يولىغا جەلپ قىلىدۇ؛ شۇڭا تولۇق مەنىسى: «كىم دانا بولسا كىشىلەرنىڭ كۆڭلىنى نىجات يولىغا باشلايدۇ» دەپ قارايمىز. مۇشۇ ئايەتنى «لۇقا» 10:5 بىلەن سېلىشتۇرغىلى بولىدۇ.

55 بۇ ئايەت ئىنجىل، «1پېت.» 18:4دە نەقىل كەلتۈرۈلىدۇ.

12

1 كىمكى تەربىيىنى قەدىرلىسە، بىلىمنىمۇ سۆيگۈچىدۇر؛
لېكىن تەنبىھكە نەپرەتلەنگەن نادان-ھاماقەتتۇر.
2 ياخشى نىيەتلىك ئادەم پەرۋەردىگارنىڭ ئىلتىپاتىغا ئېرىشەر؛
ئەمما پەرۋەردىگار ھىيلە-مىكىرلىك ئادەمنىڭ گۇناھىنى بېكىتەر.
3 ئادەملەر يامانلىق قىلىپ ئامانلىق تاپالماس؛
لېكىن ھەققانىيلارنىڭ يىلتىزى تەۋرەنمەس.
4 پەزىلەتلىك ئايال ئېرىنىڭ تاجىدۇر؛
ئەمما ئۇنى ئۇياتقا سالغۇچى خوتۇن ئۇنىڭ ئۇستىخىنىنى چىرىتەر.
5 ھەققانىي ئادەمنىڭ ئوي-پىكرى دۇرۇس ھۆكۈم چىقىرار[56]؛
يامانلارنىڭ نەسىھەتلىرى مەككارلىقتۇر.
6 يامانلارنىڭ سۆزلىرى قان تۆكىدىغان قىلتاقتۇر؛
لېكىن دۇرۇسنىڭ سۆزى ئادەمنى قىلتاقتىن قۇتۇلدۇرار.
7 يامانلار ئاغدۇرۇلۇپ، يوقىلار[57]؛
لېكىن ھەققانىيلارنىڭ ئۆيى مەزمۇت تۇرار.
8 ئادەم ئۆز زېرىكلىكى بىلەن ماختاشقا سازاۋەر بولار؛
ئەگرى نىيەتلىك كىشى كۆزگە ئىلىنماس.
9 پېقىر تۇرۇپ خىزمەتكارى بار كىشى،
ئۆزىنى چوڭ تۇتۇپ ئاچ يۈرگەن كىشىدىن ياخشىدۇر.
10 ھەققانىي ئادەم ئۆز ئۇلىغىنىمۇ ئاسرار؛
ئەمما رەزىل ئادەمنىڭ بولسا ھەتتا رەھىمدىللىقىمۇ زالىملىقتۇر.
11 تىرىشىپ تېرىقچىلىق قىلغان دېھقاننىڭ قورسىقى توق بولار؛
ئەمما خام خىياللارغا بېرىلگەن كىشىنىڭ ئەقلى يوقتۇر.
12 يامان ئادەم يامانلىق قىلتىقنى كۆزلەپ ئولتۇرار؛
ئەمما ھەققانىي ئادەمنىڭ يىلتىزى مېۋە بېرىپ تۇرار.

---

56 ياكى: «دۇرۇستۇر».
57 باشقا بىرخىل تەجىمىسى: «يامانلار ئاغدۇرۇلغاندا، يوقىلار».

13 يامان ئادەم ئۆز ئاغزىنىڭ گۇناھىدىن تۇتۇلار؛[58]
ھەققانىي ئادەم مۇشەققەت-قىيىنچىلىقتىن قۇتۇلار.
14 ئادەم ئۆز ئاغزىنىڭ مېۋىسىدىن قانائەت تاپار؛
ئۆز قولى بىلەن قىلغانلىرىدىن ئۇنىڭغا ياندۇرۇلار.
15 ئەخمەق ئۆز يولىنى توغرا دەپ بىلەر؛
ئەمما دەۋەتكە قۇلاق سالغان كىشى ئاقىلانىدۇر.
16 ئەخمەقنىڭ ئاچچىقى كەلسە، تېزلا بىلىنەر؛
زېرەك كىشى ھاقارەتكە سەۋر قىلار، سەتچىلىكنى ئاشكارىلىماس.[59]
17 ھەقىقەتنى ئېيتقان كىشىدىن ئادالەت بىلىنەر؛
يالغان گۇۋاھلىق قىلغۇچىدىن ئالدامچىلىق بىلىنەر.
18 بەزىلەرنىڭ يېنىكلىك بىلەن ئېيتقان گېپى ئادەمگە سانجىلغان قىلىچقا ئوخشار؛
بىراق ئاقىلانىنىڭ تىلى دەردكە دەرماندۇر.
19 راستچىل[60] مەڭگۈ تۇرغۇزۇلىدۇ؛
لەۋزى يالغان[61] بولسا بىردەملىكتۇر.
20 يامانلىقنىڭ كويىدا يۈرگۈچىنىڭ كۆڭلىدە ھىيلە ساقلانغاندۇر؛
ئامانلىقنى دەۋەت قىلغۇچىلار خۇشاللىققا چۆمەر.
21 ھەققانىي ئادەمنىڭ بېشىغا ھېچ كۈلپەت چۈشمەس؛
قەبىھلەر بالايىقازاغا چۆمۈلەر.
22 يالغان سۆزلەيدىغاننىڭ لەۋلىرى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
لېكىن لەۋزىدە تۇرغانلارغا ئۇ ئاپىرىن ئېيتار.
23 پەملىك ئادەم بىلىمنى يوشۇرار؛

---

58 ياكى «ئېغىزدىكى ئىتائەتسىزلىكتىن رەزىل تۇزاق چىقار».
59 مۇشۇ يەردە، «ھاقارەتكە سەۋر قىلار، سەتچىلىكنى ئاشكارىلىماس» دېگەن ئىككى ئىبارە، «ئىككى بىسلىق» بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلەنگەن.
60 ئىبرانىي تىلىدا «ھەقىقەتنىڭ لېۋى».
61 ئىبرانىي تىلىدا «يالغانچى تىل».

بىراق ئەخمەق نادانلىقىنى جاكارلار.
24 تىرىشچان قول ھوقۇق تۇتار؛
ھۇرۇن قول ئالۋانغا تۇتۇلار.
25 كۆڭۈلنىڭ غەم-ئەندىشىسى كىشىنى مۈكچەيتەر؛
لېكىن مېھرىبانە بىر سۆز كىشىنى روھلاندۇرار.
26 ھەققانىي كىشى ئۆز دوستى بىلەن بىرگە يول ئىزدەر[62]؛
بىراق يامانلارنىڭ يولى ئۆزلىرىنى ئاداشتۇرار.
27 ھۇرۇن ئۆزى تۇتقان ئوۋنى پىشۇرۇپ يېيەلمەس؛
بىراق ئەتىۋارلىق بايلىقلار تىرىشچانغا مەنسۇپتۇر[63].
28 ھەققانىيلىقنىڭ يولىدا ھايات تېپىلار؛
شۇ يولدا ئۆلۈم كۆرۈنمەستۇر.

13

1 دانا ئوغۇل ئاتىسىنىڭ تەربىيىسىگە كۆڭۈل قويار؛
مەسخىرە قىلغۇچى تەنبىھكە قۇلاق سالماس.
2 ئادەم دۇرۇس ئېغىزىنىڭ مېۋىسىدىن ھۇزۇرلىنار؛
تۇزكورلار زوراۋانلىققا ھەۋەس قىلىپ زوراۋانلىققا ئۇچرار.
3 سۆزدە ئېھتىياتچان كىشى جېنىنى ساقلاپ قالار؛
ئاغزى ئىتتىك ھالاكەتكە ئۇچرار.
4 ھۇرۇننىڭ ئارزۇ-تىلىكى بار، لېكىن ئېرىشەلمەس؛
لېكىن تىرىشچان ئەتلىنەر.
5 ھەققانىي ئادەم يالغانچىلىقتىن يىرگىنەر؛
قەبىھ بولسا سېسىپ، شەرمەندە بولار.
6 يولى دۇرۇسنى ھەققانىيەت قوغدار؛

62 باشقا خىل تەرجىمىلىرى: «ھەققانىي كىشى ئۆز دوستىنىڭ كۆڭلىدىكىنى تەكشۈرەر»، «ھەققانىي كىشى دوست تۇتۇشتا سەگەك بولار» ياكى «ھەققانىي كىشى ئۆز دوستىغا يول كۆرسىتەر».
63 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىراق تىرىشچان كىشى ئۆز تەئەللۇقاتىنى ئەتىۋارلايدۇ».

لېكىن گۇناھكارنى رەزىللىك يىقىتار.

7 بەزىلەر ئۆزىنى باي كۆرسەتكىنى بىلەن ئەمەلىيەتتە قۇرۇق سۆلەتتۇر؛
بەزىلەر ئۆزىنى يوقسۇل كۆرسەتكىنى بىلەن زور بايلىقلىرى باردۇر.

8 ئۆز بايلىقى گۆرۈگە تۇتۇلغان باينىڭ جېنىغا ئارا تۇرار؛
بىراق يوقسۇللار ھېچ ۋەھىمىنى ئاڭلىماس.

9 ھەققانىي ئادەمنىڭ نۇرى شادلىنىپ پارلار؛
بىراق يامان ئادەمنىڭ چىرىغى ئۆچۈرۈلەر.

10 كىبىرلىكتىن پەقەت جېدەل-ماجىرالا چىقار؛
دانالىق بولسا نەسىھەتنى ئاڭلىغانلار بىلەن بىللىدۇر.

11 ئىشلىمەي تاپقان ھارام بايلىق بەرىكەتسىزدۇر؛
تەر تۆكۈپ ھالال تاپقان كۆپلىنەر.

12 تەلمۈرگىنىگە كۈتۈپ ئېرىشەلمەسلىك كۆڭۈلنى سۇنۇق قىلار،
لېكىن تەشنالىقتا ئېرىشكىنى «ھاياتلىق دەرىخى»دۇر[(64)].

13 خۇدانىڭ كالام-سۆزىگە پىسەنت قىلمىغان ئادەم گۇناھىنىڭ تۆلىمىگە قەرزدار بولار؛
لېكىن پەرمانىنى قەدىرلىگەن ئادەم ياخشىلىق كۆرەر.

14 ئاقىلانىنىڭ تەلىمى ھاياتلىق بەرگۈچى بۇلاقتۇر،
ئۇ سېنى ئۆلۈم تۇزاقلىرىدىن قۇتۇلدۇرار.

15 ئاقىلانىلىك ئادەمنى ئىلتىپاتقا ئېرىشتۈرەر؛
بىراق تۇزكورلارنىڭ يولى ئەگرى-بۈگرى، جاپالىق بولار.

16 پەم-پاراسەتلىك ئادەم بىلىمى بىلەن ئىش كۆرەر؛
ھاماقەت ئۆز نادانلىقىنى ئاشكارىلار.

17 رەزىل ئالاقچى بالا-قازاغا ئۇچرار؛
سادىق ئەلچى بولسا دەردكە دەرماندۇر.

18 تەربىيەنى رەت قىلغان ئادەم نامراتلىشىپ ئۇياتقا قالار؛
ئەمما تەنبىھنى قوبۇل قىلغان ھۆرمەتكە ئېرىشەر.

---

64 «ھاياتلىق دەرىخى» — «ئېرەم باغچىسى»دىكى، ئادەمئاتىمىز ۋە ھاۋائانىمىزنىڭ بەھرىمان بولۇشىغا تەييارلانغان دەرەخنى كۆرسىتىدۇ (3:18نى كۆرۈڭ).

19 ئەمەلگە ئاشقان ئارزۇ كىشىگە شېرىن تۇيۇلار؛
لېكىن ئەخمەقلەر يامانلىقنى تاشلاشنى يامان كۆرەر.
20 ئاقىلانىلەر بىلەن بىللە يۈرگەن دانا بولار؛
بىراق ئەخمەقلەرگە ھەمراھ بولغان نالە-پەريادتا قالار[65].
21 بالايىقازا گۇناھكارلارنىڭ كەينىدىن بېسىپ ماڭار؛
لېكىن ھەققانىيلار ياخشىلىقنىڭ ئەجرىنى تاپار.
22 ياخشى ئادەم پەرزەنتلىرىنىڭ پەرزەنتلىرىگە مىراس قالدۇرار؛
گۇناھكارلارنىڭ يىغقان مال-دۇنيالىرى ھەققانىيلار ئۈچۈن تويلىنار.
23 يوقسۇلنىڭ تاشلاندۇق يېرى مول ھوسۇل بېرەر،
لېكىن ئادالەتسىزلىكتىن ئۇ ۋەيران بولار.
24 تاياقنى ئايىغان كىشى ئوغلىنى ياخشى كۆرمەس؛
بالىنى سۆيگەن كىشى ئۇنى ئەستايىدىل تەربىيىلەپ جازالار.
25 ھەققانىي ئادەم كۆڭلى قانائەت تاپقۇچە ئوزۇق يەر؛
ياماننىڭ قورسىقى ئاچ قالار.

14

1 ھەربىر دانا ئايال ئۆز ئائىلىسىنى ئاۋات قىلار[66]؛
ئەخمەق ئايال ئائىلىسىنى ئۆز قولى بىلەن ۋەيران قىلار.
2 دۇرۇسلۇق يولىدا ماڭىدىغان كىشى پەرۋەردىگاردىن قورقار؛
قىڭغىر يولدا ماڭغان كىشى خۇدانى كۆزگە ئىلماس.
3 ئەخمەقنىڭ تەكەببۇر ئاغزى ئۆزىگە تاياق بولار؛
ئاقىلانىنىڭ لەۋلىرى ئۆزىنى قوغدار.
4 ئۆلاغ بولمىسا، ئېغىل پاك-پاكىز تۇرار؛
بىراق ئۆكۈزنىڭ كۈچى بولغاندىلا ساڭغا ئاشلىق تولار[67].

65 ياكى «زىيان تارتار».
66 ئىبرانىي تىلىدا «... ئۆز ئائىلىسىنى قۇرار».
67 ئېغىلنىڭ سېسىقلىقى تۇپەيلىدىن ئېغىلدىكى ئۆلاغلارنى چىقىرىۋېتىش تولىمۇ ئەخمەقانىلىك، ئەلۋەتتە.

5 ئىشەنچلىك گۇۋاھچى يالغان ئېيتماس؛
ساختا گۇۋاھچى يالغان گەپنى نەپەستەك تىنار.
6 ھاكاۋۇرلار[68] دانالىق ئىزدەپ تاپالماس؛
بىراق يورۇتۇلغان ئادەمگە بىلىم ئېلىش ئاسانغا چۈشەر.
7 بىراۋنىڭ ئاغزىدا بىلىم يوقلۇقىنى بىلىپ يەتكەندە،
ئۇنىڭدىن ئۆزۈڭنى نېرى تارت.
8 ئەقىل-پاراسەتلىك كىشىنىڭ دانالىقى ئۆز يولىنى ئويلىنىشتىدۇر؛
ئەخمەقلەرنىڭ ئەقىلسىزلىكى بولسا ئۆزلىرىنىڭ ئالدىنىشىدۇر.
9 ئەخمەقلەر بولسا «ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى»نى[69] كۆزگە ئىلمايدۇ،
ھەققانىيلار ئارىسىدا بولسا ئىلتىپات تېپىلار.
10 كۆڭۈلدىكى دەردنى پەقەت ئۆزىلا كۆتۈرەلەر؛
كۆڭۈلدىكى خۇشلۇقىمۇ باشقىلار شېرىك بولالماس.
11 يامانىنىڭ ئۆيى ئۆرۈلۈپ چۈشەر؛
ھەققانىي ئادەمنىڭ چېدىرى گۈللىنىپ كېتەر.
12 ئادەم بالىسىغا توغرىدەك كۆرۈنىدىغان بىر يول بار،
لېكىن ئاقىۋىتى ھالاكەتكە بارىدىغان يوللاردۇر.
13 ئويۇن-كۈلكە بولسا قەلبتىكى غەم-قايغۇنى ياپار،
خۇشاللىق ئۆتۈپ كەتكەندە، غەم-قايغۇ يەنىلا قالار.
14 توغرا يولدىن بۇرۇلۇپ يانغان ئادەم ھامان ئۆز يولىدىن تويار؛
ياخشى ئادەم ئۆز ئىشىدىن قانائەتلىنەر.
15 سادىدىلار ھەممە گەپكە ئىشىنىپ كېتەر؛

---

68 ياكى «مەسخىرە قىلغۇچىلار».

69 مۇسا پەيغەمبەرگە تاپشۇرۇلغان «مۇقەددەس قانۇن»غا ئاساسەن، بىرسى باشقىلارغا گۇناھ قىلىپ زىيان يەتكۈزگەن بولسا، خۇدادىن كەچۈرۈم ئېلىش ئۈچۈن ئاۋۋال زىيان تارتقۇچىغا شۇ گۇناھنى ئېتىراپ قىلىپ، ئاز دېگەندە ئىككى ھەسسە تۆلەم بېرىپ، ئاندىن ئىتائەتسىزلىكى ئۈچۈن قىلىنىدىغان قۇربانلىقنى («ئىتائەتسىزلىك قۇربانلىقى»نى) ئىبادەتخانىدا خۇداغا ئاتاپ بېرىشى كېرەك ئىدى.

باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئەخمەقلەر ئىتائەتسىزلىككە نىسبەتەن يېنىكلىك بىلەن كۈلۈپ قويىدۇ».

لېكىن يەم-پاراسەتلىك كىشى ھەربىر قەدەمنى ئاۋايلاپ باسار.

16 دانا ئادەم ئېھتىياتچان بولۇپ ئاۋارىچىلىكتىن[70] نېرى كېتەر؛

ئەخمەق ھاكاۋۇرلۇق قىلىپ، ئۆزىگە ئىشىنىپ ئالدىغا ماڭار.

17 تېرىككەك ئەخمەقلىق قىلار؛

نەيرەڭۋاز ئادەم نەپرەتكە ئۇچرار.

18 ساددىلار ئەخمەقلىقتا ۋارىسلىق قىلار؛

يەم-پاراسەتلىكلەر بىلىمنى ئۆز تاجى قىلار.

19 يامانلار ياخشىلارنىڭ ئالدىدا ئېگىلەر؛

قەبىھلەر ھەققانىينىڭ دەرۋازىلىرى ئالدىدا باش ئۇرار.

20 نامرات كىشى ھەتتا ئۆز يېقىنلىرىغىمۇ يامان كۆرۈنەر.

باينىڭ دوستى بولسا كۆپتۇر.

21 يېقىنىنى پەس كۆرگەن گۇناھكاردۇر؛

لېكىن مىسكىنلەرگە رەھىم قىلغان بەرىكەت تاپار.

22 يامانلىق ئويلىغانلار يولدىن ئاداشقانلاردىن ئەمەسمۇ؟

بىراق ياخشىلىق ئويلىغانلار رەھىم-شەپقەت، ھەقىقەت-سادىقلىققا مۇيەسسەر بولار.

23 ھەممە مېھنەتتىن پايدا چىقار؛

بىراق قۇرۇق پاراڭلار ئادەمنى موھتاجلىقتا قالدۇرار.

24 ئاقىلانىلەر ئۈچۈن بايلىقلار بىر تاجدۇر؛

ئەخمەقلەرنىڭ نادانلىقىدىن پەقەت يەنە شۇ نادانلىقلا چىقار.

25 ھەققانىي گۇۋاھلىق بەرگۈچى كىشىلەرنىڭ ھاياتىنى قۇتقۇزار؛

يالغان-ياۋىداق سۆزلەيدىغان گۇۋاھچى يالغان گەپنى نەپەستەك تىنار.

26 پەرۋەردىگاردىن قورقىدىغاننىڭ كۈچلۈك يۆلەنچۈكى بار،

ئۇنىڭ بالىلىرىمۇ ھىمايىگە ئىگە بولار.

27 پەرۋەردىگاردىن قورقۇش ھاياتنىڭ بۇلىقىدۇر؛

ئۇ كىشىنى ئەجەللىك تۇزاقلاردىن قۇتقۇزار[71].

70 «ئاۋارىچىلىكتىن» ــ ياكى «يامانلىقتىن».

71 «ھاياتلىق بۇلىقى» ــ 14:13نىمۇ كۆرۈڭ.

28 پادىشاھنىڭ شان-شەرىپى پۇقراسىنىڭ كۆپلىكىدىندۇر؛
پۇقراسىنىڭ كەملىكى ئەمىرنىڭ ھالاكىتىدۇر.
29 ئېغىر-بېسىق كىشى ئىنتايىن ئاقىل كىشىدۇر؛
چېچىلغاق ئەخمەقلىقنى ئۇلۇغلار.
30 خاتىرجەم كۆڭۈل تەننىڭ ساقلىقىدۇر؛
ھەسرەت چېكىش بولسا سۆڭەكلەرنى چىرىتار.
31 مىسكىننى بوزەك قىلغۇچى — پەرۋەردىگارغا ھاقارەت قىلغۇچىدۇر؛
ھاجەتمەنلەرگە شاپائەت قىلىش ئۇنى ھۆرمەتلىگەنلىكتۇر.
32 يامان ئۆز يامانلىقى ئىچىدە يىقىتىلار؛
ھەققانىي ئادەم ھەتتا سەكراتتا ياتقاندىمۇ خاتىرجەم بولار[72].
33 يورۇتۇلغان كىشىنىڭ كۆڭلىدە دانالىق ياتار؛
بىراق ئەخمەقنىڭ كۆڭلىدىكىسى ئاشكارا بولماي قالماس.
34 ھەققانىيەت ھەرقايسى ئەلنى يۇقىرى كۆتۈرەر؛
گۇناھ ھەرقانداق مىللەتنى نومۇسقا قالدۇرار.
35 پادىشاھنىڭ ئىلتىپاتى ئەقىللىق خىزمەتكارنىڭ بېشىغا چۈشەر؛
بىراق ئۇنىڭ غەزىپى نومۇستا قالدۇرغۇچى ئۇياتسىز[73] خىزمەتكارنىڭ بېشىغا چۈشەر.

15

1 مۇلايىم جاۋاب غەزەپنى باسار؛
قوپال سۆز ئاچچىقنى قوزغار.
2 ئاقىلانىلەرنىڭ تىلى بىلىمنى جارى قىلار؛
ئەخمەقنىڭ ئاغزى قۇرۇق گەپ تۆكەر.
3 پەرۋەردىگارنىڭ كۆزى ھەر يەردە يۈرەر؛

72 باشقا بىر خىل تەرجىمىسى: «كۈلپەت كەلگەندە، يامان ئادەم ھەيدىۋېتىلىدۇ؛ بىراق ھەققانىي ئادەم سەكراتتا ياتقاندىمۇ پاناھلىق بولار».
73 ئىبرانىي تىلىدا «نومۇستا قالدۇرغۇچى» ۋە «ئۇياتسىز» دېگەن ئىككى ئىبارە بىرلا ئىككى بىسلىق سۆز بىلەن بىلدۈرۈلىدۇ.

ياخشى-يامانلارنى[74] كۆرۈپ تۇرار.
4 شىپا يەتكۈزگۈچى تىل[75] خۇددى بىر «ھاياتلىق دەرىخى»دۇر[76]؛
تىلى ئەگرىلىك كىشىنىڭ روھىنى سۇندۇرار.
5 ئەخمەق ئاتىسىنىڭ تەربىيىسىگە پىسەنت قىلماس؛
لېكىن ئاتىسىنىڭ تەنبىھىگە قۇلاق سالغان زېرەك بولار.
6 ھەققانىينىڭ ئۆيىدە گۆھەرلەر كۆپتۇر؛
بىراق يامانىنىڭ تاپاۋىتى ئۆزىگە ئاۋارىچىلىك تاپار.
7 دانانىڭ لەۋلىرى بىلىم تارقىتار؛
ئەخمەقنىڭ كۆڭلىدىن ھېچ بىلىم چىقماس.
8 يامانلارنىڭ قۇربانلىقى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
دۇرۇسلارنىڭ دۇئاسى ئۇنىڭ خۇرسەنلىكىدۇر.
9 يامانلارنىڭ يولى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
لېكىن ھەققانىيەتنى ئىنتىلىپ ئىزدىگۈچىنى ئۇ ياخشى كۆرەر.
10 توغرا يولدىن چىققانلار ئازابلىق تەربىيىنى كۆرەر؛
تەنبىھگە ئۆچ بولغۇچى ئۆلەر.
11 تەھتىسارا[77] ۋە ھالاكەت پەرۋەردىگارنىڭ كۆز ئالدىدا ئوچۇق تۇرغان يەردە،
ئىنسان كۆڭلىدىكى ئوي-پىكرىنى قانداقمۇ ئۇنىڭدىن يوشۇرالىسۇن؟!
12 ھاكاۋۇر[78] تەنبىھ بەرگۈچىنى ياقتۇرماس؛
ئۇ ئاقىلانىلەردىن نەسىھەت ئېلىشقا بارماس.
13 كۆڭۈل شاد بولسا، خۇش چىراي بولار؛
دەرد-ئەلەم تارتسا، روھى سۇنار.
14 يورۇتۇلغان كۆڭۈل بىلىمنى ئىزدەر؛

74 ئىبرانىي تىلىدا «يامان-ياخشىلارنى...».
75 ياكى «مېھرىبان تىل».
76 «ھاياتلىق دەرىخى» 18:3-ئايەتتىكى ئىزاھاتنى كۆرۈڭ.
77 «تەھتىسارا» ــ ئۆلگەنلەرنىڭ روھلىرى بارىدىغان جاينى كۆرسىتىدۇ.
78 ياكى «مەسخىرە قىلغۇچى».

ئەقىلسىزنىڭ ئاغزى نادانلىقنى ئۇزۇق قىلار.

15 ئېزىلگەنلەرنىڭ ھەممە كۈنلىرى تەستە ئۆتەر؛
بىراق شاد كۆڭۈل ھەركۈننى ھېيتتەك ئۆتكۈزەر.

16 زور بايلىق بىلەن بىئاراملىق تاپقاندىن،
ئازغا شۈكۈر قىلىپ، پەرۋەردىگاردىن ئەيمەنگەن ئەۋزەل.

17 نەپرەت ئىچىدە يېگەن بورداق گۆشتە قىلىنغان كاتتا زىياپەتتىن،
مېھىر-مۇھەببەت ئىچىدە يېگەن كۆكتات ئەۋزەل.

18 تېرىككەك كىشى جېدەل چىقىرار؛
ئېغىر-بېسىق تالاش-تارتىشلارنى تىنچلاندۇرار.

19 ھۇرۇننىڭ يولى تىكەنلىك قاشادۇر،
دۇرۇس ئادەمنىڭ يولى كۆتۈرۈلگەن يولدەك داغدامدۇر.

20 دانا ئوغۇل ئاتىسىنى شاد قىلار؛
ئەقىلسىز ئادەم ئانىسىنى كەمسىتەر.

21 ئەقلى يوق كىشى ئەخمەقلىقى بىلەن خۇشتۇر؛
يورۇتۇلغان كىشى يولىنى توغرىلاپ ماڭار.

22 مەسلىھەتسىز ئىش قىلغاندا نىشانلار ئەمەلگە ئاشماس؛
مەسلىھەتچى كۆپ بولغاندا مۇددىئالار ئەمەلگە ئاشۇرۇلار.

23 كىشىگە جايىدا بەرگەن جاۋابىدىن خۇش بولار،
دەل ۋاقتىدا قىلىنغان سۆز نەقەدەر ياخشىدۇر!

24 ھاياتلىق يولى ئەقىللىق كىشىنى يۇقىرىغا باشلايدۇكى،
ئۇنى چوڭقۇر تەھتىسارادىن[79] قۇتقۇزار.

25 پەرۋەردىگار تەكەببۇرنىڭ ئۆيىنى يۇلۇۋېتەر؛
بىراق ئۇ تۇل خوتۇنلارغا پاسىللارنى تۇرغۇزار.

26 يامانلارنىڭ ئوي-پىكرى[80] پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
بىراق ساپ دىلنىڭ سۆزلىرى سۆيۈملۈكتۇر.

27 ئاچ كۆز كىشى ئۆز ئائىلىسىگە ئاۋارىچىلىك كەلتۈرەر؛

---

79 «تەھتىسارا» دېگەن ئۆلگەنلەرنىڭ روھلىرى بارغان جاينى كۆرسىتىدۇ.

80 «ئوي-پىكرى» ياكى «پىلانلىرى».

پارا ئېلىشقا نەپرەتلەنگەن كىشى كۈن كۆرەر.

28 ھەققانىي ئادەم قانداق جاۋاب بېرىشتە قايتا-قايتا ئويلىنار؛
يامان ئادەمنىڭ ئاغزىدىن شۇملۇق تۆكۈلەر.

29 پەرۋەردىگار يامان ئادەمدىن يىراقتۇر؛
بىراق ئۇ ھەققانىينىڭ دۇئاسىنى ئاڭلار.

30 خۇش كۆزلەر كۆڭۈلنى شادلاندۇرار؛
خۇش خەۋەر ئۇستىخانلارغا گۆش-ماي قوندۇرار.

31 ھاياتلىققا ئېلىپ بارىدىغان تەنبىھكە قۇلاق سالغان كىشى دانالارنىڭ قاتارىدىن ئورۇن ئالار.

32 تەربىيەنى رەت قىلغان ئۆز جېنىنى خار قىلار؛
تەنبىھگە قۇلاق سالغان يورۇتۇلار.

33 پەرۋەردىگاردىن قورقۇش ئادەمگە دانالىق ئۆگىتەر؛
ئاۋۋال كەمتەرلىك بولسا، ئاندىن شۆھرەت كېلەر.

16

1 كۆڭۈلدىكى نىيەتلەر ئىنسانغا تەۋەدۇر؛
بىراق تىلنىڭ جاۋابى پەرۋەردىگارنىڭ ئىلكىدىدۇر.

2 ئىنسان ئۆزىنىڭ ھەممە قىلغان ئىشىنى پاك دەپ بىلەر؛
لېكىن قەلبىدىكى نىيەتلەرنى[81] پەرۋەردىگار تارازىغا سېلىپ تارتىپ كۆرەر.

3 نىيەت قىلغان ئىشلىرىڭنى پەرۋەردىگارغا تاپشۇرغىن،
شۇنداق قىلغاندا پىلانلىرىڭ پىشىپ چىقار.

4 پەرۋەردىگار بارلىق مەۋجۇدىيەتنىڭ ھەربىرىنى مەلۇم مەقسەت بىلەن ئاپىرىدە قىلغان؛
ھەتتا يامانلارنىمۇ بالايىئاپەت كۈنى ئۈچۈن ياراتقاندۇر.

5 تەكەببۇرلۇققا تولغان كۆڭۈللەرنىڭ ھەربىرى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
قول تۇتۇشۇپ بىرلەشسىمۇ[82]، جازاسىز قالماس.

---

81 «قەلبىدىكى نىيەتلەر» ئىبرانىي تىلىدا «(ئادەملەرنىڭ) روھلىرى» دېيىلىدۇ.

82 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: -- «شۇبھىسىزكى،...».

6 مۇھەببەت-شەپقەت ۋە ھەقىقەت بىلەن گۇناھلار كافارەت قىلىنىپ يېپىلار[83]؛

پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىش ئادەملەرنى يامانلىقتىن خالىي قىلار.

7 ئادەمنىڭ ئىشلىرى پەرۋەردىگارنى خۇرسەن قىلسا،

ئۇ ھەتتا دۈشمەنلىرىنىمۇ ئۇنىڭ بىلەن ئىناقلاشتۇرار.

8 ھالال ئالغان ئاز،

ھارام ئالغان كۆپتىن ئەۋزەلدۇر.

9 ئىنسان كۆڭلىدە ئۆز يولىنى تۇختىتار؛

ئەمما قەدەملىرىنى توغرىلايدىغان پەرۋەردىگاردۇر.

10 ھەتتا پادىشاھانىڭ لەۋلىرىگە قارىتىپ ئەپسۇن ئوقۇلسىمۇ،

ئۇنىڭ ئاغزى توغرا ھۆكۈمدىن چەتنىمەس[84].

11 ئادىل تارازا-مىزانلار پەرۋەردىگارغا خاستۇر؛

تارازا تاشلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئۇ ياسىغاندۇر.

12 پادىشاھ رەزىللىك قىلسا يىرگىنچلىكتۇر،

چۈنكى تەخت ھەققانىيەت بىلەنلا مەھكەم تۇرار.

13 ھەققانىي سۆزلىگەن لەۋلەر پادىشاھلارنىڭ خۇرسەنلىكىدۇر؛

ئۇلار دۇرۇس سۆزلىگۈچىلەرنى ياخشى كۆرەر.

14 پادىشاھنىڭ قەھرى گويا ئۆلۈمنىڭ ئەلچىسىدۇر؛

بىراق دانا كىشى ئۇنىڭ غەزىپىنى تىنچلاندۇرار.

15 پادىشاھنىڭ چىرايىنىڭ نۇرى كىشىگە جان كىرگۈزەر؛

ئۇنىڭ شەپقىتى ۋاقتىدا ياغقان «كېيىنكى يامغۇر»دۇر[85].

---

[83] تەۋرات دەۋرىدە، گۇناھلار قۇربانلىقلار ئارقىلىق «يېپىلىپ كەچۈرۈم قىلىندى» (يەنى، «كافارەت قىلىندى»). ئىنجىل دەۋرىگە كەلگەندىلا، گۇناھلار «ئېلىپ تاشلاندى» (مەسىلەن، «يۇھ.» 29:1).

[84] يەنە ئىككى خىل تەرجىمىسى بار: (1) «پادىشاھنىڭ لەۋلىرىدە پەرۋەردىگارنىڭ ۋەھيىي بولسا، ئۇنىڭ ئاغزى توغرا ھۆكۈمدىن چەتنىمەس»؛ (2) «پادىشاھنىڭ لەۋلىرى ۋەھيىگە قاراپ سۆزلەيدۇ؛ ئۇنىڭ ئاغزى توغرا ھۆكۈمدىن چەتنىمەسلىكى كېرەك».

[85] ئىبرانىي تىلىدا: — «پادىشاھنىڭ شەپقىتى «كېيىنكى يامغۇرلار»نى ئەپكەلگەن بۇلۇتتۇر». «كېيىنكى يامغۇرلار» ئىسرائىلدا 3-ئايدا يېغىپ، ئەتىيازلىق زىرائەتلەرنى پىشۇرۇشتەك ھالقىلىق رولنى ئوينايدۇ. شۇڭا ھەربىر دېھقان «كېيىنكى يامغۇر»غا تەشنادۇر، ئۇلار ئۇنى بەك قەدىرلەيدۇ.

16 دانالىق ئېلىش ئالتۇن ئېلىشتىن نەقەدەر ئەۋزەلدۇر؛
يورۇتۇلۇشنى تاللاش كۈمۈشنى تاللاشتىن شۇنچە ئۈستۈندۇر!
17 دۇرۇس ئادەمنىڭ ئېگىز كۆتۈرۈلگەن يولى يامانلىقتىن ئايرىلىشتۇر؛
ئۆز يولىغا ئېھتىيات قىلغان كىشى جېنىنى ساقلاپ قالار.
18 مەغرۇرلۇق ھالاك بولۇشتىن ئاۋۋال كېلەر،
تەكەببۇرلۇق يىقىلىشتىن ئاۋۋال كېلەر.
19 كەمتەر بولۇپ مىسكىنلەر بىلەن باردى-كەلدىدە بولۇش،
تەكەببۇرلار بىلەن ھارام مال بۆلۈشكەندىن ئەۋزەلدۇر.
20 كىمكى ئىشنى پەم-پاراسەت بىلەن قىلسا پايدا تاپار[86]؛
پەرۋەردىگارغا تايانغان بولسا، بەخت-سائادەت كۆرەر.
21 كۆڭلى دانا كىشى سەگەك ئاتىلار؛
يېقىملىق سۆزلەر ئادەملەرنىڭ بىلىمىنى ئاشۇرار.
22 پەم-پاراسەت ئۆزىگە ئىگە بولغانلارغا ھاياتلىقنىڭ بۇلىقىدۇر؛
ئەقىلسىزلەرگە تەلىم بەرمەكنىڭ ئۆزى ئەقىلسىزلىكتۇر.
23 ئاقىلانە كىشىنىڭ قەلبى ئاغزىدىن ئەقىل چىقىرار؛
ئۇنىڭ لەۋزىگە بىلىمنى زىيادە قىلار.
24 يېقىملىق سۆزلەر گويا ھەسەلدۇر؛
كۆڭۈللەرنى خۇش قىلىپ تەنگە داۋادۇر.
25 ئادەم بالىسىغا توغرىدەك كۆرۈنىدىغان بىر يول بار،
لېكىن ئاقىۋىتى ھالاكەتكە بارىدىغان يوللاردۇر.
26 ئىشلىگۈچىنىڭ ئىشتىيى ئۇنى ئىشقا سالار؛
ئۇنىڭ قارنى[87] ئۇنىڭغا ھەيدەكچىلىك قىلار.
27 مۇتتەھەم كىشى[88] يامان گەپنى كولاپ يۈرەر؛
ئۇنىڭ لەۋلىرى لاۋۇلداپ تۇرغان ئوتقا ئوخشار.

---

86 ياكى «نەسىھەت سۆزىگە كۆڭۈل قويغان پايدا تاپار».
87 ئىبرانيي تىلىدا «ئاغزى».
88 «مۇتتەھەم كىشى» — ئىبرانيي تىلىدا «بېلىئالنىڭ ئوغلى» دېيىلىدۇ. «بېلىئال»نىڭ مەنىسى «ئەرزىمەس» دېگەنلىك بولۇپ، بەلكىم ئىبلىسنى كۆرسىتىدۇ.

28 ئەگرى ئادەم جېدەل-ماجىرا تۇغدۇرغۇچىدۇر؛
غەيۋەتچى يېقىن دوستلارنى ئايرىۋېتەر.
29 زوراۋان كىشى يېقىن ئادىمىنى ئازدۇرار؛
ئۇنى يامان يولغا[89] باشلاپ كىرەر.
30 كۆزىنى يۇمۇۋالغان كىشى[90] يامان نىيەتنى ئويلار؛
لېۋىنى چىشلىگەن كىشى يامانلىققا تەيياردۇر.
31 ھەققانىيەت يولىدا ئاقارغان چاچ،
ئادەمنىڭ شۆھرەت تاجىدۇر.[91]
32 ئاسان ئاچچىقلىمايدىغان كىشى پالۋاندىن ئەۋزەلدۇر؛
ئۆزىنى تۇتۇۋالغان[92] شەھەر ئالغاندىنمۇ ئۈستۈندۇر.
33 چەك ئېتەككە تاشلانغىنى بىلەن،
لېكىن نەتىجىسى پۈتۈنلەي پەرۋەردىگاردىندۇر.

17

1 قۇربانلىق گۆشلىرىگە[93] تولغان جېدەللىك ئۆيدىن،
بىر چىشلەم قۇرۇق نان يەپ، كۆڭۈل تىنچلىقتا بولغان ئەۋزەل.
2 خىزمەتكار چېۋەر بولسا، خوجىسىنىڭ نومۇستا قويغۇچى ئوغلىنى باشقۇرار؛
كەلگۈسىدە ئۇ خوجىنىڭ ئوغلى قاتارىدا تۇرۇپ ئۇنىڭ مىراسىنى تەقسىم قىلار.
3 ساپال قازان كۈمۈشنى تاۋلار، چاناق ئالتۇننى تاۋلار،
بىراق ئادەمنىڭ قەلبىنى پەرۋەردىگار سىنار.
4 قەبىھ كىشى يامان سۆزلەرگە ئىشىنەر؛

89 ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس بىر يولغا».
90 ياكى «كۆز قىسقۇچى كىشى»، «كۆزىنى چىمىلداتقۇچى ئادەم».
91 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئاق چاچ بولسا ئادەمنىڭ شۆھرەت تاجىدۇر؛ ئۇ ھەققانىيەت يولىدا پەيدا بولىدۇ».
92 «ئۆزىنى تۇتۇۋالغان» ئىبرانىي تىلىدا: «ئۆز روھىنى ئىدارە قىلىدىغان» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
93 «قۇربانلىق گۆشلىرى» — ئىبرانىيلار ئىبادەتخانىدا خۇداغا ئاتاپ سويغان بەزى قۇربانلىق گۆشلىرىنىڭ كۆپ قىسمىنى ئۆيىگە ئەكىلىپ يېيىشكە بولاتتى.

يالغانچى پىتنىچىلەرنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالار.

5 مىسكىنلەرنى مەسخىرە قىلغۇچى، ئۆزىنى ياراتقۇچىنى ھاقارەتلىگۈچىدۇر؛
باشقىلارنىڭ بەختسىزلىكىدىن خۇشال بولغان كىشى جازاسىز قالماس.

6 قېرىلارنىڭ نەۋرىلىرى ئۇلارنىڭ تاجىدۇر؛
پەرزەنتلەرنىڭ پەخرى ئۇلارنىڭ ئاتىلىرىدۇر.

7 ئەخمەق يارىشىق گەپ قىلسا ئۇنىڭغا ياراشماس؛
مۆتىۋەر يالغان سۆزلىسە ئۇنىڭغا تېخىمۇ ياراشماس.

8 پارا ــ ئۇنى بەرگۈچىنىڭ نەزىرىدە ئېسىل بىر گۆھەردۇر؛
گويا ئۇنى نەگىلا ئىشلەتسە مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىدىغاندەك[94].

9 باشقىلارنىڭ خاتالىقىنى يوپۇتۇپ كەچۈرگەن كىشى مېھىر-مۇھەببەتنى كۆزلەر؛
كونا خامانىنى سورىغان كىشى يېقىن دوستلارنى دۈشمەن قىلار.

10 ئاقىلانىگە سىڭگەن بىر ئېغىز تەنبىھ،
ئەخمەققە ئۇرۇلغان يۈز دەررىدىن ئۈنۈملۈكتۇر.

11 يامانلار پەقەت ئاسىيلىقنى كۆزلەر؛
ئۇنى جازالاشقا رەھىمسىز بىر ئەلچى ئەۋەتىلەر.

12 ئەخمىقانە ئىش قىلىۋاتقان نادان كىشىگە ئۇچراپ قالغاندىن كۆرە،
بالىلىرىدىن ئايرىلغان ئېيىققا يولۇقۇپ قالغان ياخشى.

13 كىمكى ياخشىلىققا يامانلىق قىلسا،
ئىشىكىدىن بالايىقازا نېرى كەتمەس.

14 جېدەلنىڭ باشلىنىشى توسمىنى سۇ ئېلىپ كەتكەنگە ئوخشايدۇ؛
شۇڭا جېدەل پارتلاشتىن ئاۋۋال تالاش-تارتىشتىن قول ئۈزگىن.

15 يامانىنى ئاقلىغان،
ھەققانىيغا قارا چاپلىغان،
ئوخشاشلا پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر.

---

94 بۇ ھەجۋىي، كىنايىلىك سۆز بولۇپ، ئومۇمىي ئەمما ئەپسۇسلىنارلىق بىر ئەھۋالنى كۆرسىتىدۇ؛ ئەلۋەتتە، ئۇ بۇ ئىشنى تەرىپلىمەيدۇ.
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۇ بۇنى نەگىلا ئىشلەتسەم مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشىمەن، دەيدۇ».

16 ئەخمەقنىڭ كۆڭلى دانالىقنى ئەتىۋارلىمىسا،[95]
قانداقمۇ ئۇنىڭ قولىدا دانالىقنى سېتىۋالغۇدەك پۇلى بولسۇن؟
17 ھەقىقىي دوست ھەردائىم ساڭا مۇھەببەت كۆرسىتەر،
ھەقىقىي قېرىنداش يامان كۈنۈڭ ئۈچۈن ياردەمگە دۇنياغا كەلگەندۇر.
18 ئەقىلسىز كىشى قول بېرىپ،
يېقىنى ئۈچۈن كېپىل بولىدۇ.
19 جېدەلگە ئامراق گۇناھقا ئامراقتۇر؛
بوسۇغىنى ئېگىز قىلغان[96] ھالاكەتنى ئىزدەر.
20 نىيىتى بۇزۇلغان ياخشىلىق كۆرمەس؛
تىلىدا ھەق-ناھەقنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلغۇچى بالاغا يولۇقار.
21 بالا ئەخمەق بولسا، ئاتا غەم-قايغۇغا پاتار؛
ھاماقەتنىڭ ئاتىسى خۇشاللىق كۆرمەس.
22 شاد كۆڭۈل شىپالىق دورىدەك تەنگە داۋادۇر؛
سۇنۇق روھ-دىل ئادەمنىڭ يىلىكىنى قۇرۇتار.
23 چىرىك ئادەم يەڭ ئىچىدە پارىنى قوبۇل قىلار[97]؛
ئۇ ئادالەتنىڭ يولىنى بۇرمىلار.
24 دانالىق يورۇتۇلغان كىشىنىڭ كۆز ئالدىدا تۇرار؛
بىراق ئەقىلسىزنىڭ كۆزى خىيالكەشلىك قىلىپ قۇتۇپتا يۈرەر.
25 گالۋاڭ بالا ئاتىنى ئازابقا سالار؛
ئۇنى تۇغقۇچىنىڭمۇ دەردى بولار.
26 ھەققانىيلارغا جەرىمانە قويۇشقا[98] قەتئىي بولماس[99]؛
ئەمىرلەرنى ئادالەتنى قوللىغىنى ئۈچۈن دۇمبالاشقا بولماس.

---

95 ئىبرانىي تىلىدا «ئەقمەقنىڭ ھېچ كۆڭلى يوق تۇرسا....»

96 ئىبرانىي تىلىدا «دەرۋازىسىنى ئېگىز قىلغان» — بۇنداق ئادەم بەلكىم ئۆزىنىڭ باي ئىكەنلىكىنى كۆز-كۆز قىلماقچى بولىدۇ.

97 ئىبرانىي تىلىدا «...باغرىدا پارىنى قوبۇل قىلار» ياكى «...باغرىدىن پارىنى ئالار».

98 «جەرىمانە قويۇش»نىڭ «جازالاش» دېگەن ئومۇمىي مەنىسىمۇ بولۇشى مۇمكىن.

99 «قەتئىي بولماس» — ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس».

27 بىلىمى بار كىشى كەم سۆزلۈك بولار؛
يورۇتۇلغان ئادەم قالتىس ئېغىر-بېسىق بولار[100].
28 ھەتتا ئەخمەقمۇ ئاز سۆزلىسە دانا ھېسابلىنار؛
تىلىنى تىزگىنلىگەن كىشى دانىشمەن سانىلار.

18

1 كۆپچىلىكتىن ئايرىلىپ يالغۇز يۈرگەن كىشى ھامان ئۆز نەپسىگە چوغ تارتار؛
ھەرقانداق چىن ھېكمەتكە ھامان جان-جەھلى بىلەن قارشى چىقار.
2 ئەخمەق يورۇتۇلۇشقا قىزىقماس؛
قىزىقىدىغىنى پەقەت ئۆز ئويلىغانلىرىنى كۆرسىتىشلا، خالاس.
3 يامان كىشى كەلسە، نەپرەتمۇ[101] پەيدا بولار؛
نومۇسسىز ئىش ئىزا-ئاھانەتتىن ئايرىلماس.
4 ئادەمنىڭ سۆزلىرى چوڭقۇر سۇلارغا ئوخشار؛
دانالىق بۇلىقى ئېرىق سۈيىدەك ئۆركەشلەپ ئاقار.
5 يامانغا يان بېسىشقا،
سوراقتا ھەققانىيغا ئۇۋال قىلىشقا قەتئىي بولماس[102].
6 ئەخمەقنىڭ لەۋلىرى ئۇنى جېدەلگە باشلار؛
ئۇنىڭ ئاغزى «مېنى دۇمبالا» دەپ تەكلىپ قىلار.
7 ئەخمەقنىڭ ئاغزى ئۆز بېشىغا ھالاكەتتۇر؛
ئۇنىڭ لەۋلىرى ئۆز جېنىغا قاپقاندۇر.
8 غەيۋەتخورنىڭ سۆزلىرى ھەرخىل نازۇنېمەتلەردەك،
كىشىنىڭ قەلبىگە[103] چوڭقۇر سىڭدۈرۈلەر.

100 «قالتىس ئېغىر-بېسىق بولار» — ئىبرانىي تىلىدا «سالقىن روھى بار» دېگەننى بىلدۈرىدۇ.
101 ياكى «پەسلىكمۇ».
102 «قەتئىي بولماس» — ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس».
103 ئىبرانىي تىلىدا «قورسىقىنىڭ ئىچكى يەرلىرىگە».

9 ئىشىدا ھۇرۇن بولغان كىشىمۇ[104]،
بۇزغۇنچى بىلەن ئۇلپەتداش بولىدۇ.
10 پەرۋەردىگارنىڭ نامى مەزمۇت مۇناردۇر؛
ھەققانىيلار ئۇنىڭ ئىچىگە يۈگۈرۈپ كىرىپ يۇقىرىدا ئامان بولار.
11 باي ئادەم مال-دۇنياسىنى «مۇستەھكەم شەھىرىم» دەپ بىلەر؛
نەزىرىدە ئۆزىنى ساقلايدىغان ئېگىز سېپىلدەك تۇرار.
12 بىتچىت بولۇشتىن ئاۋۋال، كۆڭۈلگە تەكەببۇرلۇق كېلەر؛
ئاۋۋال كەمتەرلىك بولسا، ئاندىن شۆھرەت كېلەر.
13 سۆزنى ئاڭلىماي تۇرۇپ، ئالدىراپ جاۋاب بەرگەن،
ئەخمەقلىقنى كۆرسىتىپ ئۆزىنى خىجالەتتە قالدۇرۇر.
14 تەندىكى ئاغرىق ئازابىغا ئادەمنىڭ ئۆز روھى بەرداشلىق بەرگۈزەر؛
بىراق روھى سۇنغان بولسا ئۇنى كىم كۆتۈرەر؟
15 يورۇتۇلغاننىڭ قەلبى بىلىمگە ئېرىشمەكتە،
ئاقىلانىنىڭ قۇلاقلىرى بىلىمنى ئىزدىمەكتە.
16 سوۋغات ئۆز ئىگىسىگە ئىشىكنى داغدام ئېچىپ بېرەر؛
ئۇنى چوڭ ئەربابلار ئالدىغا يەتكۈزەر.
17 دەۋا قىلغاندا، ئاۋۋال سۆزلىگۈچىنىڭ سۆزلىرى ئورۇنلۇق كۆرۈنەر؛
لېكىن قارشى تەرەپ سوئال قويۇپ ئىشنى سۈرۈشتۈرەر.
18 چەك تاشلاش جېدەللەرنى تۈگىتەر؛
غوجىلارنىڭ ئارىسىدىكى ئىشنىمۇ ھەل قىلار.
19 رەنجىگەن قېرىنداشنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش مۇستەھكەم شەھەرنى ئېلىشتىنمۇ تەس؛
جېدەل-ماجىرا قورغاننىڭ تاقاق-بالداقلىرىغا ئوخشاشتۇر.
20 ئادەم دۇرۇس سۆزلىگەنلىكىدىن قورسىقى توق بولار؛
ئۆز كۆڭلىدىن چىققان سۆزلىرىدىن مول ھوسۇل ئالار[105].

104 «كىزشمۇ». — دېمەك، ھۇرۇن ئادەم غەيۋەتجورغا ئوخشاش بۇزغۇنچىدۇر.

105 ئىبرانىي تىلىدا «ئاغزىنىڭ مېۋىسىدىن ئادەمنىڭ قورسىقى توق بولار؛ لەۋلىرىنىڭ ھوسۇلىدىن قانائەتلىنەر».

21 ھايات-مامات تىلنىڭ ئىلكىدىدۇر؛
كىمكى ئۇنىڭ تەسىرىنى ئەتىۋارلىسا ئۇنىڭ مېۋىسىدىن يەر[106].
22 خوتۇننى تاللاپ ئالغان كىشى ياخشىلىق تاپىدۇ،
ئۇ پەرۋەردىگارنىڭ مەرھەمىتىگە ئېرىشكەن بولىدۇ.
23 مىسكىنلەر پەس ئاۋازدا يېلىنىپ سۆزلەر؛
باي بولسا قوپاللىق بىلەن جاۋاب بېرەر.
24 دوستنى كۆپ تۇتقان كىشى خاراب بولار؛
لېكىن قېرىنداشتىنمۇ يېقىن باغلانغان بىر دوست باردۇر.

19

1 پەزىلەتلىك يولدا ماڭغان كەمبەغەل،
ھىيلىگەر سۆزلۈك ئەخمەقتىن ياخشىدۇر.
2 يەنە، غەيرىتى بار كىشى بىلىمسىز بولسا بولماس[107]؛
ئالدىراڭغۇ يولدىن چىقار[108].
3 كىشىنىڭ ئەخمەقلىقى ئۆز يولىنى ئاستىن-ئۈستىن قىلىۋېتەر؛
شۇنداق تۇرۇقلۇق ئۇ كۆڭلىدە پەرۋەردىگاردىن رەنجىپ ئاغرىنار.
4 بايلىق دوستنى كۆپ قىلار؛
مىسكىنلەر بار دوستىدىنمۇ ئايرىلىپ قالار.
5 يالغان گۇۋاھلىق قىلغان جازالانماي قالماس؛
يالغان ئېيتقۇچىمۇ[109] جازادىن قۇتۇلالماس.
6 تولا ئادەم سېخىيدىن[110] ئىلتىپات كۈزلەر؛
سوۋغات بېرىپ تۇرغۇچىغا ھەممە كىشى دوستتۇر.
7 نامراتلاشقاندىن قېرىنداشلىرىمۇ زېرىكەر؛

---

106 ياكى «كىمكى ئۆز سۆزلىرىگە ئامراق بولسا، شۇ ئۇنىڭ مېۋىسىنى يەر».
107 «بولماس» — ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس».
108 ئىبرانىي تىلىدا «ئاياغلىرىنى ئالدىراتقۇچى كىشى خاتا قەدەم باسار».
109 ئىبرانىي تىلىدا «يالغان (سۆز) پۈۋلىگۈچى...».
110 ياكى «ئەمىردىن».

ئۇنىڭ دوستلىرى تېخىمۇ يىراق قاچار؛
يالۋۇرۇپ قوغلىسىمۇ، ئۇلار تېپىلماس.
8 پەم-پاراسەتكە ئېرىشكۈچى ئۆزىگە كۆيۈنەر؛
نۇرنى ساقلىغان كىشىنىڭ بەختى بولار.
9 يالغان گۇۋاھلىق قىلغان جازالانماي قالماس؛
يالغان ئېيتقۇچىمۇ[111] ھالاك بولار.
10 ھەشەمەتلىك تۇرمۇش ئەخمەققە ياراشماس؛
قۇلنىڭ ئەمەلدارلار ئۈستىدىن ھۆكۈم سۈرۈشى تېخىمۇ قاملاشماس.
11 دانىشمەنلىك ئىگىسىنى ئاسانلىقچە ئاچچىقلانمايدىغان قىلار؛
خاتالىقنى يوپۇتۇپ كەچۈرۈش ئۇنىڭ شۆھرىتىدۇر.
12 پادىشاھنىڭ غەزىپى شىرنىڭ ھۆۋلىشىغا ئوخشاش دەھشەتلىك بولار؛
ئۇنىڭ شەپقىتى يۇمران ئوت-چۆپكە چۈشكەن شەبنەمدەك شېرىندۇر.
13 ئەخمەق ئوغۇل ئاتىسى ئۈچۈن بالايىئاپەتتۇر؛
ئۇرۇشقاق خوتۇننىڭ زارلاشلىرى توختىماي تېمىپ چۈشكەن تامچە-تامچە يېغىنغا ئوخشاشتۇر.
14 ئۆي بىلەن مال-مۈلۈك ئاتا-بوۋىلاردىن مىراستۇر؛
بىراق پەم-پاراسەتلىك خوتۇن پەرۋەردىگارنىڭ ئىلتىپاتىدىندۇر.
15 ھورۇنلۇق كىشىنى غەپلەت ئۇيقۇغا غەرق قىلار؛
بىكار تەلەپ ئاچارچىلىقنىڭ دەردىنى تارتار.
16 پەرۋەردىگارنىڭ ئەمرىگە ئەمەل قىلغان كىشى ئۆز جېنىنى ساقلار؛
ئۆز يوللىرىدىن ھېزى بولمىغان كىشى ئۆلەر[112].
17 كەمبەغەللەرگە رەھىمدىللىق قىلغان،
پەرۋەردىگارغا قەرز بەرگەن بىلەن باراۋەردۇر؛
ئۇنىڭ شەپقىتىنى پەرۋەردىگار قايتۇرار.
18 پەرزەنتىڭنىڭ تەربىيىنى قوبۇل قىلىشىغا ئۈمىدۋار بولۇپ،
ئۇنى جازالاپ تەربىيە بېرىپ تۇرغىن؛

111 ئىبرانىي تىلىدا «يالغان (سۆز) پۈۋلىگۈچى....».
112 ياكى «ئۇنىڭ (دېمەك، پەرۋەردىگارنىڭ) يوللىرىنى كەمسىتكەن كىشى ئۆلەر».

لېكىن ئۇنى ئۆلگۈچە خار بولسۇن دېگۈچى بولما[113].
19 قەھرلىك كىشى جازا تارتار؛
ئۇنى قۇتقۇزماقچى بولساڭ، قايتا-قايتا قۇتقۇزۇشۇڭ كېرەك.
20 نەسىھەتنى ئاڭلىغىن، تەربىيەنى قوبۇل قىلغىن،
ئۇنداق قىلغاندا كېيىنكى كۈنلىرىڭدە دانا بولىسەن.
21 كىشىنىڭ كۆڭلىدە نۇرغۇن نىيەتلەر بار؛
ئاخىرىدا پەقەت پەرۋەردىگارنىڭ دالالەت-ھىدايىتىدىن چىققان ئىش ئاقار.
22 كىشىنىڭ يېقىملىقى ئۇنىڭ مېھىر-مۇھەببىتىدىندۇر؛
مىسكىن بولۇش يالغانچىلىقتىن ياخشىدۇر.
23 پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىش كىشىنى ھاياتقا ئېرىشتۈرەر؛
ئۇ كىشى خاتىرجەم، توق ياشاپ، بالايىقازا چۈشۈرۈلۈشىدىن خالىي بولار.
24 ھورۇن قولىنى سۇنۇپ قاچىغا تىققىنى بىلەن،
غىزانى ئاغزىغا سېلىشقىمۇ ھورۇنلۇق قىلار.
25 ھاكاۋۇرغا قىلىنغان تاياق جازاسى ساددىغا قىلىنغان ئىبرەتتۇر؛
يورۇتۇلغان كىشىگە بېرىلگەن تەنبىھ،
ئۇنىڭ بىلىمىنى تېخىمۇ زىيادە قىلار.
26 ئاتىسىنىڭ مېلىنى بۇلىغان،
ئانىسىنى ئۆيىدىن ھەيدەپ چىقارغان،
رەسۋالىق، ئىزا-ئاھانەت قالدۇرغۇچى ئوغۇلدۇر.
27 ئى ئوغۇل، نەسىھەتكە قۇلىقىڭنى يۇپۇرۇۋالساڭ،
ئەقلىنىڭ تەلىملىرىدىن يىراقلاشقىنىڭدۇر[114].
28 پەسكەش گۇۋاھچى[115] ئادالەتنى مازاق قىلغۇچىدۇر؛
يامان ئادەمنىڭ ئاغزى رەزىللىكنى يۇتار.

---

113 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «...بىراق ئۇنىڭ يىغا-زارلىرىغا قۇلاق سالما».
114 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئى ئوغلۇم، ئەقلىنىڭ تەلىملىرىدىن يىراقلاشتۇرىدىغان سۆزلەرنى ئاڭلاشتىن ئۆزۈڭنى تارت!».
115 ئىبرانىي تىلىدا: «بېلىئالنىڭ (ئىبلىسنىڭ) گۇۋاھچىسى».

29 ھاكاۋۇرلار[116] ئۈچۈن جازالار تەييىاردۇر،
ئەخمەقلەرنىڭ دۈمبىسىگە ئۇرىدىغان قامچا تەييىاردۇر.

20

1 شاراب كىشىنى رەسۋا قىلار،
ھاراق كىشىنى غالجىرلاشتۇرار؛
كىمكى ئۇنىڭغا بېرىلىپ ئېزىپ كەتسە، ئەقىلسىزدۇر.
2 پادىشاھنىڭ غەزىپى شىرنىڭ ھۆركىرىشىگە ئوخشاش قورقۇنچلۇقتۇر؛
ئۇنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈرگەن، ئۆز جېنىغا جازا چۈشۈرەر[117].
3 ئۆزىنى ماجىرادىن نېرى قىلىش كىشىنىڭ ئىززىتىدۇر؛
بىراق ھەربىر ئەخمەق ئۆزىنى باسالماس.
4 ھۇرۇن ئادەم قىشتا[118] يەر ھەيدىمەس؛
يىغىم ۋاقتىدا يوقلۇقتا قېلىپ ئاشلىق تىلەر.
5 كىشىنىڭ كۆڭلىدىكى ئوي-نىيەتلىرى چوڭقۇر سۇغا ئوخشاشتۇر؛
يورۇتۇلغان ئادەم ئۇلارنى تارتىپ ئالالايدۇ[119].

---

116 ياكى «مەسخىرە قىلغۇچىلار».

117 ئىبرانىي تىلىدا: «ئۆز جېنىغا گۇناھ قىلغان بولىدۇ».

118 پەلەستىندە بىر يىل ئالتە پەسىلگە بۆلىنىدۇ. ئون بىرىنچى، ئون ئىككىنچى ئاي «قىش پەسلى» ھېسابلىنىدۇ. «قىش» پەسلى يەر ھەيدىلىدىغان پەسىل، چۈنكى بۇ پەسىلدە يامغۇر يېغىپ تۇپراق يۇمشاق بولىدۇ.

119 بۇ پەند-نەسىھەتكە قارىتا ئالىملاردا تۆۋەندىكىدەك بىرقانچە خىل چۈشەنچە بار: (1) ھەر ئادەمنىڭ كۆڭلىدە چوڭقۇر ئوي-نىيەتلەر باردۇر؛ يورۇتۇلغان كىشى بۇ ئوي-نىيەتلەرنى (ياخشى بولسۇن يامان بولسۇن) ئەقلى بىلەن چۈشىنىپ يېتەلەيدۇ. (2) يورۇتۇلغان كىشى دانىشمەن ھەم ئاز سۆزلەيدىغان كىشىلەردىن ئۇلارنىڭ ياخشى ئوي-پىكىرلىرىنى، ياخشى نەسىھەتلىرىنى ئالالايدۇ. (3) يورۇتۇلغان كىشى يامان نىيەتلىك كىشىلەرنىڭ ئاغزىدىن ئۇلارنىڭ نىيەتلىرىنى بىلەلەيدۇ. (4) بەزى ئالىملار بۇ ئايەتنى «ھەربىر كىشىنىڭ كۆڭلىدە خۇدادىن كەلگەن دالالەت (يولىيورۇق، ھىدايەت) باردۇر؛ ئۇ چوڭقۇر قۇدۇقتىكى سۇغا ئوخشايدۇ؛ ...» دەپ چۈشىنىپ، ئۇنىڭ مەنىسىنى: «خۇدادىن كەلگەن شۇ «دالالەت» ھەربىر ئادەمنىڭ كۆڭلىدە بولغان بولىدۇ، يورۇتۇلغان كىشى بۇ دالالەتنى جاكارلاپ باشقىلارنى يورۇتالايدۇ» دەپ چۈشەندۈرىدۇ.
بىزنىڭچە بىرىنچى خىل چۈشەنچىنى توغرا دەپ قارايمىز.

6 ئۆزىنى سادىق دەيدىغانلار كۆپتۇر؛
بىراق ئىشەنچلىك بىر ئادەمنى كىم تاپالىسۇن؟
7 ھەققانىي ئادەم دىيانەتلىك يولدا ماڭار؛
ئۇنىڭ پەرزەنتلىرىگە بەخت-بەرىكەت قالدۇرۇلار!
8 پادىشاھ ئادالەت تەختىدە ئولتۇرغاندا،
ھەممە يامانلىقنى كۆزى بىلەن قوغلايدۇ.
9 كىم ئۆزىنى گۇناھدىن تازىلاندىم،
ۋىجدانىم پاكلاندى، دېيەلەيدۇ؟
10 ئىككى خىل تارازا تېشى،
ئىككى خىل كۈرە ئىشلىتىش،
ئوخشاشلا پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر.
11 ھەتتا بالا ئۆز خىسلىتى بىلەن بىلىنەر؛
ئۇنىڭ قىلغانلىرىنىڭ پاك، دۇرۇس ياكى ئەمەسلىكى ھەرىكەتلىرىدىن كۆرۈنۈپ تۇرار.
12 كۆرىدىغان كۆزنى، ئاڭلايدىغان قۇلاقنى،
ھەر ئىككىسىنى پەرۋەردىگار ياراتتى.
13 ئۇيقۇغا ئامراق بولما، نامراتلىققا ئۇچرايسەن؛
كۆزۈڭنى ئېچىپ ئويغاق بول، نېنىڭ مول بولار.
14 خېرىدار مال ئالغاندا: «ناچار ئىكەن، ناچار ئىكەن!» دەپ قاقشايدۇ؛
ئېلىپ كەتكەندىن كېيىن «ئېسىل نەرسە، ئەرزان ئالدىم» دەپ ماختىنىدۇ.
15 ئالتۇن بار، لەئەل-ياقۇتلارمۇ كۆپتۇر؛
بىراق بىلىمنى بېغىشلىغان لەۋلەر نېمىدېگەن قىممەتلىك گۆھەردۇر!
16 ياتقا كېپىل بولغان كىشىدىن قەرزگە تونىنى تۇتۇپ ئالغىن؛
يات خوتۇنغا كاپالەت بەرگەن كىشىدىن كاپالەت پۇلى ئال.
17 ئالداپ ئېرىشكەن تاماق تاتلىقتۇر؛
كېيىن، ئۇنىڭ يېگىنى شېغىل بولار.
18 پىلانلار مەسلىھەت بىلەن بېكىتىلەر؛
پىشقان كۆرسەتمە بىلەن جەڭ قىلغىن.

19 گەپ توشۇغۇچى سىرلارنى ئاشكارىلار؛
شۇڭا ۋالاقتەككۇر بىلەن ئارىلاشما.
20 كىمكى ئاتا-ئانىسىنى ھاقارەت قىلسا،
ئۇنىڭ چىرىغى زۇلمەت قاراڭغۇسىدا ئۆچەر!
21 تېز ئېرىشكەن مىراس ھامان بەرىكەتلىك بولماس.
22 يامانلىققا يامانلىق قايتۇراي دېمە؛
پەرۋەردىگارغا تايىنىپ كۈت، ئۇ دەردىڭگە يېتەر.
23 ئىككى خىل تارازا تېشى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
ساختا ئۆلچەم قەتئىي يارىماس[120].
24 ئىنساننىڭ ھاياتلىق قەدەملىرىنى پەرۋەردىگار بەلگىلەيدۇ؛
ئۇنداقتا ئىنسان ئۆز مۇساپىسىنى نەدىن بىلسۇن؟
25 بىر نەرسىسىنى يېنىكلىك بىلەن «خۇداغا ئاتالغان!» دەپ ۋەدە بېرىش،
قەسەملەردىن كېيىن ئىككىلىنىپ قايتا ئويلىنىش،
ئۆز جېنىنى قىلتاققا چۈشۈرگەنگە باراۋەر.
26 دانا پادىشاھ يامانلارنى توپاننى سورۇغاندەك سورۇۋېتىدۇ،
خامان تەپكەندەك تۆلۈق بىلەن يانجىۋېتەر.
27 ئادەمنىڭ روھ-ۋىجدانى ــ پەرۋەردىگارنىڭ چىرىغىدۇر،
ئۇ قەلبنىڭ ھەربىر تەگلىرىنى تەكشۈرۈپ پەرق ئېتەر.
28 مېھىر-شەپقەت ۋە ھەقىقەت پادىشاھنى ساقلايدۇ؛
ئۇ مېھىر-شەپقەت بىلەنلا ئۆز تەختىنى مۇستەھكەملەيدۇ.
29 ياش يىگىتلەرنىڭ قاۋۇللۇقى ئۇلارنىڭ پەخرىدۇر؛
قېرىلارنىڭ ئىززىتى ئاق چاچلىرىدۇر.
30 تەربىيە يارىلىرى يامانلىقنى تازىلاپ چىقىرار،
تاياق ئىزلىرى ئىچ-باغرىنى تازا قىلار.

---

120 «قەتئىي يارىماس» ــ ئىبرانىي تىلدا «ياخشى ئەمەس».

21

1 پادىشاھنىڭ كۆڭلى ئېرىقلاردىكى سۇدەك پەرۋەردىگارنىڭ قولىدىدۇر؛
پەرۋەردىگار قەيەرگە توغرىلىسا، شۇ تەرەپكە ماڭىدۇ.
2 ئىنسان ئۆزىنىڭ ھەممە قىلغان ئىشىنى توغرا دەپ بىلەر؛
لېكىن پەرۋەردىگار قەلبىدىكى نىيەتلەرنى[121] تارازىغا سېلىپ تارتىپ كۆرەر.
3 پەرۋەردىگارنىڭ نەزىرىدە،
ھەققانىيلىق بىلەن ئادالەت يۈرگۈزۈش قۇربانلىق قىلىشتىن ئەۋزەلدۇر.
4 تەكەببۇر كۆزلەر، مەغرۇر قەلب، يامانلارنىڭ چىرىغى[122] ــ ھەممىسى گۇناھتۇر.
5 ئەستايىدىل كىشىلەرنىڭ ئويلىرى ئۇلارنى پەقەت باياشاتلىققا يېتەكلەر؛
چېچىلاڭغۇلارنىڭ ئويلىرى بولسا، ئۇلارنى پەقەت يوقسۇزلۇققىلا يېتەكلەر.
6 ياغلىما تىل بىلەن ئېرىشكەن بايلىقلار،
ئۆلۈمنى ئىزدەپ يۈرگەنلەر قوغلاپ يۈرگەن بىر تۇتۇنلا، خالاس.
7 يامانلارنىڭ زالىملىقى ئۆزلىرىنى چىرمىۋالار؛
چۈنكى ئۇلار ئادالەت يولىدا مېڭىشنى رەت قىلغان.
8 جىنايەتكار ماڭىدىغان يول ناھايىتى ئەگرىدۇر؛
ساپ دىل ئادەمنىڭ ھەرىكىتى تۈپتۈزدۇر.
9 سوقۇشقاق خوتۇن بىلەن ئازادە ئۆيدە بىللە تۇرغاندىن كۆرە[123]،
ئۆگزىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا يالغۇز يېتىپ قويغان ياخشى.
10 يامان كىشىنىڭ كۆڭلى يامانلىققىلا ھېرىسمەندۇر؛
ئۇ يېقىنىغىمۇ شاپائەت كۆرسەتمەس.
11 ھاكاۋۇرنىڭ[124] جازاغا تارتىلىشى، بىلىمسىزگە ئىبرەت بولار؛

---

121 «قەلبىدىكى نىيەتلەر» ــ ئىبرانىي تىلىدا «قەلبلەر» دېيىلىدۇ.
122 مۇشۇ يەردە «چىراغ» بەلكىم ئادەمنىڭ روھىنى، يەنى ئادەمنىڭ ئەڭ چوڭقۇر يېرىنى كۆرسىتىدۇ (20:27-ئايەتنى كۆرۈڭ).
123 ياكى «...ئازادە ئۆيدە ئولتۇرغاندىن كۆرە،».
124 ياكى «مەسخىرە قىلغۇچىنىڭ...».

دانا كىشى قوبۇل قىلغان نەسىھەتلەردىن تېخىمۇ كۆپ بىلىم ئالار.
12 ھەققانىي بولغۇچى[125] يامانلىقنىڭ ئۆيىنى كۆزلەر؛
ئۇ ھامان يامانلارنى يامانلىققا قويۇپ يىقىتار.
13 مىسكىنلەرنىڭ نالىسىغا قۇلىقىنى يوپۇتۇپ كارى بولمىغۇچى،
ئاخىرى ئۆزى پەرياد كۆتۈرەر،
بىراق ھېچكىم پەرۋا قىلماس.
14 يوشۇرۇن سوۋغات غەزەپنى باسار؛
يەڭ ئىچىدە[126] بېرىلگەن پارا قەھر-غەزەپنى پەسەيتەر[127].
15 ئادالەتنى بەجا كەلتۈرۈش ھەققانىيلارنىڭ خۇشاللىقىدۇر،
بىراق يامانلىق قىلغۇچىلارغا ۋەھىمىدۇر.
16 ھېكمەت يولىدىن ئېزىپ كەتكەن كىشى،
ئەرۋاھلارنىڭ[128] جامائىتى ئىچىدىكىلەردىن بولۇپ قالار.
17 تاماشاغا بېرىلگەن كىشى نامرات قالار؛
ياغ چايناشقا، شاراب ئىچىشكە ئامراق بېيىماس.
18 يامان ئادەم ھەققانىي ئادەم ئۈچۈن گۆرۈ پۇلىنىڭ ئورنىدا قالار؛
ئېزىلگەن دۇرۇسلارنىڭ ئورنىغا ئىپلاسلار قالار.
19 سوقۇشقاق ۋە تېرىككەك ئايال بىلەن ئورتاق تۇرغاندىن،
چۆل-باياۋاندا يالغۇز ياشىغان ياخشىدۇر.
20 ئاقىلانىنىڭ ئۆيىدە بايلىق بار، زەيتۇن ماي بار؛
بىراق ئەخمەقلەر تاپقىنىنى ئۇتتۇرلۇق بۇزۇپ-چاچار.
21 ھەققانىيەت، مېھرىبانلىقنى ئىزدىگۈچى ئادەم،
ھايات، ھەققانىيەت ۋە ئىززەت-ھۆرمەتكە ئېرىشەر.

---

125 دېمىسەكمۇ «ھەققانىي بولغۇچى» خۇدا ئۆزىدۇر.
126 ئىبرانىي تىلىدا «باغىر ئىچىدە».
127 دېمىسەكمۇ، بۇ خىل پەند-نەسىھەت بۇنداق ئىشلارنى تەرىپلىمەيدۇ، پەقەت ئومۇمىي ئەھۋالنى تەسۋىرلەيدۇ، خالاس.
128 «ئەرۋاھلار» — ئۆلۈكلەرنىڭ روھلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

22 دانا كىشى كۈچلۈكلەر شەھىرىنىڭ سېپىلىغا يامىشار،
ئۇلارنىڭ تايانچى بولغان قورغىنىنى غۇلىتار.
23 ئۆز تىلىغا، ئاغزىغا ئىگە بولغان كىشى،
جېنىنى ئاۋارىچىلىكلەردىن ساقلاپ قالار.
24 چوڭچىلىق قىلغانلار،
«ھاكاۋۇر»، «ھالى چوڭ»، «مازاقچى» ئاتىلار.
25 ھۇرۇن كىشى ئۆز نەپسىدىن ھالاك بولار،
چۈنكى ئۇنىڭ قولى ئىشقا بارماس؛
26 نەپسى يامان بولۇپ ئۇ كۈن بويى تەمە قىلىپ يۈرەر؛
بىراق ھەققانىي ئادەم ھېچنېمىنى ئايىماي سەدىقە قىلار.
27 يامان ئادەمنىڭ قۇربانلىقى پەرۋەردىگارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
رەزىل غەرەزدە ئەپكېلىنگەن بولسا تېخىمۇ شۇنداقتۇر!
28 يالغان گۇۋاھلىق قىلغۇچى ھالاك بولار؛
ئەيىنى ئەھۋالنى ئاڭلاپ سۆزلىگەن كىشىنىڭ سۆزى ئەبەدگىچە ئاقار.
29 يامان ئادەم يۈزىنى قېلىن قىلار؛
دۇرۇس كىشى يولىنى ئويلاپ پۇختا باسار.
30 پەرۋەردىگارغا قارشى تۇرالايدىغان ھېچقانداق دانالىق، ئەقىل-پاراسەت ياكى تەدبىر يوقتۇر.
31 ئاتلار جەڭ كۈنى ئۈچۈن تەييار قىلىنغان بولسىمۇ،
بىراق غەلىبە-نىجات پەقەت پەرۋەردىگاردىندۇر.

22

1 ياخشى نام زور بايلىقتا ئىگە بولۇشتىن ئەۋزەل؛
قەدىر-قىممەت ئالتۇن-كۈمۈشتىن ئۈستۈندۇر.
2 گاداي بىلەن باي بىر زېمىندا ياشار[129]؛
ھەر ئىككىسىنى ياراتقان پەرۋەردىگاردۇر.

---

129 ئىبرانىي تىلىدا: «بىر-بىرىگە يولۇقار».

3 زېرەك كىشى بالايىقازانى ئالدىن كۆرۈپ قاچار؛
ساددىلار ئالدىغا بېرىپ زىيان تارتار.
4 ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇپ، پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىشنىڭ بەرىكىتى — باياشاتلىق، ئىززەت-ھۆرمەت ۋە ھاياتتۇر.
5 ھىيلىگەرلەرنىڭ يولىدا تىكەنلەر، تۇزاقلار ياتار؛
ئۆز يولىغا ھېزى بولغان كىشى[130] ئۇلاردىن يىراق بولار.
6 بالىغا كىچىكىدە مىجەزىگە قاراپ دۇرۇس تەربىيە بەرسەڭ[131]،
چوڭ بولغاندا ئۇ شۇ يولدىن چىقماس.
7 بايلار مىسكىنلەرنى باشقۇرۇر؛
قەرزدار قەرز ئىگىسىنىڭ قۇلىدۇر.
8 ناھەقلىق ئۇرۇقىنى چاچقانىنىڭ ئالدىغان ھوسۇلى بالايىئاپەتتۇر؛
ئۇنىڭ غەزەپ-ھەيۋىسى[132] چۈشەر.
9 سېخىي ئادەم[133] بەرىكەت تاپار؛
چۈنكى ئۇ مىسكىنلەرگە ئۆز نېنىدىن بۆلۈپ بەرگۈچىدۇر.
10 ھاكاۋۇرنى قوغلىۋەتسەڭ، جېدەل-ماجىرا بېسىلار؛
كېلىشمەسلىكلەر ۋە شەرمەندىچىلىكلەر تۈگەر.
11 پاك نىيەتنى قەدىرلەيدىغان كىشىنىڭ سۆزلىرى گۈزەلدۇر؛
شۇڭا پادىشاھ ئۇنىڭ بىلەن دوست بولار.

---

130 ئىبرانىي تىلىدا «ئۆز جېنىنى ساقلايدىغان كىشى».

131 بىزنىڭچە بۇ پەند ھەربىر بالىنىڭ ئالاھىدىلىكى، خاسلىقى بار، شۇڭا بالىغا ئۆز مىجەزىگە، ماھىيىتىگە قاراپ تەربىيە بېرىش كېرەك، دېگەننى كۆرسىتىدۇ. باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بالىغا كىچىكىدە ھەققانىي يولدا مېڭىشنى ئۆگەتسەڭ،... يولدىن چىقماس».

بەزى شەرھچىلەر ئايەتنى «كىنايىلىك سۆز» دەپ چۈشىنىپ، «بالىغا كىچىكىدە ئۆزى خالىغان (شەخسىيەتچى) يول بويىچە تەربىيە بېرىۋەر! مانا چوڭ بولغاندا ئۇ شۇ يولدىن چىقماس!» دەپ تەرجىمە قىلىدۇ (دېمەك، «بالىنى ئەركىلەتمە!»)

132 «ئۇنىڭ غەزەپ-ھەيۋىسى» — ئىبرانىي تىلىدا «غەزىپىنى يەتكۈزىدىغان ھاسىسى» دېيىلىدۇ.

133 ئىبرانىي تىلىدا «سېخىي كۆزلۈك كىشى».

12 پەرۋەردىگارنىڭ كۆزى ئىلىم-ھەقىقەتنى ساقلار[134]؛
ئۇ ئىپلاسلارنىڭ سۆزلىرىنى ئىچىپ تاشلاپ بىكار قىلار.
13 ھۇرۇن ئادەم: «تاشقىرىدا بىر شىر تۇرىدۇ،
كوچىغا چىقسام ئۆلتۈرۈلىمەن!» ــ دەيدۇ.
14 زىناخور ئايالنىڭ ئاغزى چوڭقۇر بىر ئورىدۇر؛
پەرۋەردىگار نارازى بولغان كىشى ئۇنىڭغا چۈشۈپ كېتەر.[135]
15 نادانلىق سەبىي باللارنىڭ قەلبىگە باغلاغلىقتۇر؛
بىراق تەربىيە تايىقى بۇنى ئۇنىڭدىن يىراق قىلار.
16 مىسكىنلەرنى ئېزىش بىلەن باي بولغان،
ۋە بايلارغا سوۋغات سۇنىدىغان كىشى،
ئاخىرى پەقەت يوقسۇللۇقتا قالار.

ئوتتۇز ھېكمەتلىك سۆز

17 قۇلاق سال، ساڭا ئاقىلانىلەرنىڭ سۆزلىرىنى ئۆگىتەي؛
كۆڭۈل قويۇپ بىلىممنى ئۆگەنگىن.
18 ئۇلارنى قەلبىڭدە چىڭ تۇتساڭ،
ئۇلار ساڭا شېرىن بولار،
لەۋلىرىڭدە سەپ بولۇپ تەييار تۇرىدۇ.
19 چىن قەلبىڭ بىلەن پەرۋەردىگارغا تايىنىشىڭ ئۈچۈن،
بۈگۈن بۇ ھېكمەتلىك سۆزلەرنى باشقا بىرسىگە ئەمەس،
بەلكى ساڭا يەتكۈزدۇم.

---

134 پەرۋەردىگار ھەربىر دەۋردە، ھەربىر يەردە ئۆزىنى كۆرسىتىدىغان ئىسپات-ھەقىقەتنى ساقلايدۇ، ھەم شۇنداقلا شۇ ئىسپات-ھەقىقەتنى قەدىرلەيدىغان، شۇلارغا گۇۋاھ بېرىدىغان كىشىلەرنى ساقلايدۇ («رىم.» 1:19-20نى كۆرۈڭ)؛ ئۇ يەنە بارلىق ئىنسانلارغا كالام-شېرىف (تاۋرات، زەبۇر، ئىنجىل) بەرگۈچىدۇر.

135 «زىناخور ئايال» ــ ئىبرانىي تىلىدا «يات ئايال». 1:19-20نى كۆرۈڭ)؛ ئۇ يەنە بارلىق ئىنسانلارغا كالام-شېرىف (تاۋرات، زەبۇر، ئىنجىل) بەرگۈچىدۇر.

20 ئۆنىڭدىن مانا ئوتتۇزنى[136] يازدىم،
بۇنىڭ ئىچىدە نەسىھەتلەر ھەم بىلىم بار.
21 بۇلار بىلەن ھەقىقەتنىڭ سۆزلىرىنىڭ دەرۋەقە ھەقىقەت ئىكەنلىكىنى بىلەلەيسەن،
ۋە شۇنداق قىلىپ سېنى ئەۋەتكۈچىلەرگە ھەقىقەتنىڭ سۆزلىرى بىلەن جاۋاب قايتۇرالايسەن.

22 يوقسۇلدىن بۇلاپ ئالما، ئۇ كەمبەغەل تۇرسا،
ئاجىز مۆمىنلەرنى سوراق ئورنىدا[137] بوزەك قىلما.
23 چۈنكى پەرۋەردىگار ئۇلارنىڭ دەۋاسىنى كۆتۈرەر،
ئۇلاردىن بۇلاپ ئالغانلاردىن بۇلاپ ئالار.

24 مىجەزى ئىتتىك ئادەم بىلەن دوست بولما،
قەھرلىك ئادەم بىلەن ئارىلاشما،
25 بولمىسا، ئۇنىڭ يامان يولىنى ئۆگىنىپ قېلىپ، قىلتاققا چۈشىسەن.

26 باشقىلارغا كېپىل بولۇپ قول بەرگۈچىلەردىن بولما،
قەرزلەرنى تۆلەشكە كاپالەت بەرگۈچىلەردىن بولما؛
27 سېنىڭ قايتۇرالىغۇدەك نەرسەڭ بولغان بولسا،
ئۇلار ئورۇن-كۆرپىلىرىڭنى بىكاردىن-بىكار ئاستىڭدىن ئېلىپ كەتمىگەن بولاتتى!

28 ئاتا-بوۋىلىرىڭ پاسىلنى بەلگىلەپ بەرگەن كونا چېگرا تاشلىرىنى يۆتكىمە.

29 ئىشنى ئەستايىدىل ۋە چاققان[138] بېجىرىدىغان كىشىنى كۆرگەنمىدىڭ؟

136 بۇ «ئۆتتۇز ھېكمەتلىك سۆز» 22:22-22:24 دە تېپىلىدۇ.
«ئوتتۇز سۆز» دېگەنىنىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئەلا سۆزلەرنى».
137 «سوراق ئورنى» — ئىبرانىي تىلىدا «شەھەر دەرۋازىسى» — يەنى سوت قىلىدىغان يەرنى كۆرسىتىدۇ.
138 «ئەستايىدىل ۋە چاققان» — ئىبرانىي تىلىدا بىرلا سۆز («ماھىر») بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.

ئۇ پەس ئادەملەرنىڭ خىزمىتىدە بولماس؛
پادىشاھلارنىڭ ئالدىدا تۇرار.

23

1 كاتتا ئەرباب بىلەن ھەمداستىخان بولساڭ،
ئالدىڭدىكى كىم ئىكەنلىكىنى ئوبدان ئويلان.
2 ئىشتىيىڭ يامان بولسا،
گېلىڭغا پىچاق تەڭلەپ تۇرغاندەك ئۆزۈڭنى تارت[139].
3 ئۇنىڭ نازۇنېمەتلىرىنى تاما قىلما،
ئۇلار ئادەم ئالدايدىغان تاماقلاردۇر.

4 باي بولىمەن دەپ ئۆزۈڭنى ئۇپراتما؛
ئۆزۈڭنىڭ زېھنىڭنى بۇ ئىشقا قاراتما.[140]
5 بايلىقلارغا كۆز تىكىشىڭ بىلەنلا، ئۇلار يوق بولىدۇ؛
پۇل-مال دەرۋەقە ئۆزىگە قانات ياساپ،
خۇددى بۈركۈتتەك ئاسمانغا ئۇچۇپ كېتەر.

6 ئاچ كۆزنىڭ نېنىنى يېمە،
ئۇنىڭ ئېسىل نازۇنېمەتلىرىنى تاما قىلما؛
7 چۈنكى ئۇنىڭ كۆڭلى قانداق بولغاندەك، ئۆزىمۇ شۇنداق.
ئۇ ئاغزىدا: ــ قېنى، ئالسىلا، ئىچسىلە! ــ دېسىمۇ،
بىراق كۆڭلىدە سېنى ئويلىغىنى يوق.
8 يېگەن بىر يۇتۇم تائامنىمۇ قۇسۇۋېتىسەن،
ئۇنىڭغا قىلغان چىرايلىق سۆزلىرىڭمۇ بىكارغا كەتكەن بولىدۇ.

139 «ئۆزۈڭنى تارت» ــ ئىبرانىي تىلىدا «گېلىڭغا پىچاق تەڭلەپ تۇر» دېگەن سۆز بىلەن ئىپادىلىنىدۇ.
140 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئۆز ئەقلىڭدىن چېكىنىپ ئۆزۈڭنى تارت». 5:3-ئايەتنى كۆرۈڭ.

9 ئەخمەققە يول كۆرسىتىپ سالما،
چۈنكى ئۇ ئەقىل سۆزلىرىڭنى كۆزگە ئىلماس.
10 قەدىمدە بېكىتكەن يەرنىڭ پاسىل تاشلىرىنى يۆتكىمە،
يېتىملارنىڭ ئېتىزلىرىغىمۇ ئاياغ باسما؛
11 چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچىسى[141] ئىنتايىن كۈچلۈكتۇر؛
ئۇ ئۆزى ئۇلار ئۈچۈن ئۇستۇڭدىن دەۋا قىلار.

12 نەسىھەتكە كۆڭۈل قوي،
ئىلىم-بىلىملەرگە قۇلاق سال.

13 بالاڭغا تەربىيە بېرىشتىن ئېرىنمە؛
ئەگەر تاياق بىلەن ئۇرساڭ، ئۇ ئۆلۈپ كەتمەيدۇ؛
14 سەن ئۇنى تاياق بىلەن ئۇرساڭ،
بەلكىم ئۇنى تەھتىسارادىن[142] قۇتقۇزىۋالىسەن.
15 ئى ئوغلۇم، دانا بولساڭ،
مېنىڭ قەلبىم قانچە خۇش بولار ئىدى!
16 ئاغزىڭدا ئورۇنلۇق سۆزلەر بولسا، ئىچ-ئىچىمدىن شادلىنىمەن[143].

17 گۇناھ سادىر قىلغۇچىلارغا رەشك قىلما،
ھەردائىم پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىشتە تۇرغىن؛
18 شۇنداق قىلغىنىڭدا جەزمەن كۆرىدىغان ياخشى كۈنۈڭ بولىدۇ،
ئارزۇ-ئۈمىدىڭ بىكارغا كەتمەس.

141 كونا ئىسرائىلدا «ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچى» («گوئېل»)نىڭ قىلىدىغان يەنە بىر ئىشى ئۆزىنىڭ جەمەتىدىكى ئۇۋال قىلىنغانلار ئۈچۈن ئادالەتنى يۈرگۈزۈش ئىدى. ئۇنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىدىن بىرسى قاتىللىق قەستىگە ئۇچرىغان بولسا، «ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچى»نىڭ قاتىلنى ئۆلتۈرۈش ھوقۇقى ھەم ۋەزىپىسى بار ئىدى. مۇشۇ ئايەتتىكى «ھەمجەمەت-قۇتقۇزغۇچى» بولسا خۇدا ئۆزىدۇر، ئەلۋەتتە.

142 «تەھتىسارا» ــ ئۆلگەنلەرنىڭ روھلىرى بارىدىغان جاينى كۆرسىتىدۇ.

143 ئىبرانىي تىلىدا «بۆرەكلىرىم شادلىنىدۇ».

19 ئى ئوغلۇم، سۆزۈمگە قۇلاق سېلىپ دانا بول،
قەلبىڭنى خۇدانىڭ يولىغا باشلىغىن.
20 مەيخورلارغا ئارىلاشما،
نەپسى يامان گۆشخورلار بىلەن باردى-كەلدى قىلما؛
21 چۈنكى ھاراقكەش بىلەن نەپسى يامان ئاخىرىدا يوقسۇللۇقتا قالار،
غەپلەت ئۇيقۇسىغا پاتقانلارغا جەندە كىيىمنى كىيگۈزەر.

22 سېنى تاپقان ئاتاڭنىڭ سۆزىنى ئاڭلا،
ئاناڭ قېرىغاندا ئۇنىڭغا ھۆرمەتسىزلىك قىلما.
23 ھەقىقەتنى سېتىۋال،
ئۇنى ھەرگىز سېتىۋەتمە.
دانالىق، تەربىيە ۋە يورۇتۇلۇشنىمۇ ئال.

24 ھەققانىي بالىنىڭ ئاتىسى چوڭ خۇشاللىق تاپار؛
دانا ئوغۇلنى تاپقان ئاتىسى ئۇنىڭدىن خۇرسەن بولار.
25 ئاتا-ئاناڭنى سۆيۈندۈرۈپ،
سېنى تۇغقان ئاناڭنى خۇش قىل.

26 ئى ئوغلۇم، قەلبىڭنى ماڭا تاپشۇر؛
كۆزلىرىڭمۇ ھاياتلىق يوللىرىمغا تىكىلسۇن!
27 چۈنكى پاھىشە ئايال چوڭقۇر ئورىدۇر،
بۇزۇق يات ئايال تار زىنداندۇر؛
28 ئۇلار قاراقچىدەك مۆكۈۋېلىپ،
ئىنسانىيەت ئارىسىدىكى ۋاپاسىزلارنى كۆپەيتەر.

29 كىمدە ئازاب بار؟ كىمدە دەرد-ئەلەم؟ كىم جېدەل ئىچىدە قالار؟ كىم
نالە-پەرياد كۆتۈرەر؟ كىم سەۋەبسىز يارىلىنار؟ كىمنىڭ كۆزى قىزىرىپ كېتەر؟
30 دەل شاراب ئۈستىدە ئۇزۇن ئولتۇرغان،

ئەبجەش شارابتىن تېتىشقا ئالدىرىغان مەيخورلار!
31 شارابنىڭ ئاجايىب قىزىللىقىغا، ئۇنىڭ جامدىكى جۇلالىقىغا،
كىشىنىڭ گېلىدىن شۇنداق سىلىق ئۆتكەنلىكىگە مەپتۇن بولۇپ قالما!
32 ئاخىرىدا ئۇ زەھەرلىك يىلاندەك چېقىۋالىدۇ،
ئوق يىلاندەك نەشتىرىنى سانجىيدۇ.
33 كۆز ئالدىڭدا غەلىتە مەنزىرىلەر[144] كۆرۈنىدۇ،
ئاغزىڭدىن قالايمىقان سۆزلەر چىقىدۇ.
34 خۇددى دېڭىز-ئوكيانلاردا لەيلەپ قالغاندەك،
يەلكەنلىك كېمىنىڭ موما ياغىچى ئۈستىدە ياتقاندەك بولىسەن.
35 سەن چوقۇم: ــ بىرسى مېنى ئۇردى، لېكىن مەن يارىلانمىدىم!
بىرسى مېنى تاياق بىلەن ئۇردى، بىراق ئاغرىقىنى سەزمىدىم!» ــ دەيسەن.
بىراق سەن يەنە: «ھوشۇمغا كەلسەملا، مەن يەنىلا شارابنى ئىزدەيمەن!
ــ دەيسەن.

24

1 يامانلارغا رەشك قىلما،
ئۇلار بىلەن باردى-كەلدى قىلىشنى ئارزۇ قىلما؛
2 چۈنكى ئۇلارنىڭ كۆڭلى زوراۋانلىقنىلا ئويلار؛
ئۇلارنىڭ ئاغزى ئازار يەتكۈزۈشنى سۆزلەر.

3 ئائىلە بولسا دانالىق ئاساسىدا بەرپا قىلىنار؛
چۈشىنىش بىلەن مۇستەھكەملىنەر.
4 بىلىم بىلەن ئۇيىنىڭ خانىلىرى ھەرخىل قىممەتلىك، ئېسىل گۆھەرلەرگە تولدۇرۇلار.

144 ياكى «غەلىتە ئاياللار».

5 دانا ئادەم زور كۈچكە ئىگىدۇر؛
بىلىمى بار ئادەم قۇدرىتىنى ئاشۇرار.
6 پۇختا نەسىھەتلەر بىلەن جەڭ قىلغىن؛
غەلىبە بولسا بىردىنبىر ئۇلۇغ مەسلىھەتچى بىلەن بولار.[145]

7 دانالىق ئەقىلسىز ئادەمگە نىسبەتەن تولىمۇ ئېگىز، چۈشىنىكسىزدۇر؛
چوڭلار شەھەر دەرۋازىسى ئالدىغا يىغىلغاندا ئۇ زۇۋان ئاچالماس.

8 ئەسكىلىكنى نىيەتلىگەن ئادەم «سۇيىقەستچى» ئاتىلار.
9 ئەخمەقلىقتىن بولغان نىيەت گۇناھدۇر؛
ھاكاۋۇر كىشى ئادەملەرگە يىرگىنچلىكتۇر.

10 بېشىڭغا ئېغىر كۈن چۈشكەندە جاسارەتسىز بولساڭ،
كۈچسىز ھېسابلىنىسەن.

11 سەۋەبسىز ئۆلۈمگە تارتىلغانلارنى قۇتقۇزغىن؛
بوغۇزلىنىش خەۋپىدە تۇرغانلاردىن ياردەم قولۇڭنى تارتما؛
12 ئەگەر سەن: «بۇ ئىشتىن خەۋىرىمىز يوقتۇر» دېسەڭ،
ھەر ئادەمنىڭ كۆڭلىنى تارازىغا سالغۇچى بۇنى كۆرمەسمۇ؟
جېنىڭنى ھايات ساقلىغۇچى ئۇنى بىلمەسمۇ؟
ئۇ ھەربىر ئىنسان بالىسىنىڭ ئۆز قىلغانلىرى بويىچە ئۇلارنىڭ ئۆزىگە ياندۇرماسمۇ؟

13 ئى ئوغلۇم، ھەسەل تاپساڭ ئىستىمال قىل، ئۇ ياخشىدۇر.
ھەرە كۆنىكىدىن ئالغان ھەسەل بولسا تاتلىق تېتىيدۇ؛
14 دانالىق بىلەن تونۇشساڭ، ئۇمۇ كۆڭلۈڭگە شۇنىڭدەك بولار؛

145 «بىردىنبىر ئۇلۇغ مەسلىھەتچى» بىزنىڭچە خۇدا ئۆزىنى كۆرسىتىشى كېرەك.
باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەسلىھەتچىلەر كۆپ بولسا، غەلىبە بولىدۇ».

ئۇنى تاپقىنىڭدا جەزمەن ياخشى كۆرىدىغان كۈنۈڭ بولىدۇ،
ئارزۇ-ئۈمىدىڭ بىكارغا كەتمەس.

15 ئى رەزىل ئادەم، ھەققانىينىڭ ئۆيىگە يوشۇرۇن ھۇجۇم قىلىشنى كۈتمە،
ئۇنىڭ تۇرالغۇسىنى بۇلىغۇچى بولما!
16 چۈنكى ھەققانىي يەتتە قېتىم يىقىلىپ چۈشەر،
بىراق ئاخىرى يەنە ئورنىدىن تۇرار.
لېكىن رەزىل كىشى كۈلپەت ئىچىگە پۇتلىشىپ چۈشەر.

17 رەقىبىڭ يىقىلىپ كەتسە خۇش بولۇپ كەتمە،
دۈشمىنىڭ پۇتلىشىپ چۈشسە شادلانما؛
18 پەرۋەردىگار بۇنى كۆرگەندە،
بۇ قىلىقىڭنى ياخشى كۆرمەي،
بەلكىم غەزىپىنى رەقىبىڭگە چۈشۈرمەسلىكى مۇمكىن.

19 يامانلار راۋاج تاپسا، بىئارام بولۇپ كەتمە؛
رەزىللەرگە رەشك قىلما.
20 چۈنكى يامانلارنىڭ كېلەچىكى يوقتۇر،
ئۇنىڭ چىرىغىمۇ ئۆچۈرۈلەر.

21 ئى ئوغلۇم، پەرۋەردىگاردىن قورققىن، پادىشاھنىمۇ ھۆرمەت قىل.
قۇتراتقۇچىلار بىلەن ئارىلاشما.
22 بۇنداق كىشىلەرگە كېلىدىغان بالايىئاپەت ئۇشتۇمتۇت بولار،
پەرۋەردىگار بىلەن پادىشاھنىڭ[146] ئۇلارنى قانداق يوقىتىدىغانلىقىنى بىلەمسەن؟

---

146 ئىبرانىي تىلىدا: «ئۇلار ئىككىسىنىڭ».

باشقا ئەقلىيە سۆزلەر

23 بۇلار ئاقىلانىلەرنىڭ سۆزلىرىدۇر: —

سوت قىلغاندا بىر تەرەپكە يان بېسىش قەتئىي بولماس[147].
24 جىنايەتچىگە: «ئەيىبسىز سەن» دەپ ھۆكۈم چىقارغان كىشىگە،
خەلقلەر لەنەت ئېيتار؛
ئەل-يۇرتلار ئۇنىڭدىن نەپرەتلىنەر.
25 بىراق ئۇلار جىنايەتچىنىڭ گۇناھىنى ئېچىپ تاشلىغان كىشىدىن خۇرسەن بولار،
ئۇلار ئۇنىڭغا بەخت-سائادەت تىلىشەر.

26 دۇرۇس جاۋاب بەرگۈچى،
گوياكى كىشىنىڭ لەۋلىرىگە سۆيگۈچىدۇر[148].

27 ئاۋۋال سىرتتا ئىشلىرىڭنىڭ يولىنى ھازىرلاپ،
ئېتىز-ئېرىقلىرىڭنى تەييارلا،
ئاندىن ئۆيۈڭنى سالغىن.

28 يېقىنىڭغا قارشى ئاساسسىز گۇۋاھلىق قىلما؛
ئاغزىڭدىن ھېچ يالغانچىلىق چىقارما.
29 «ئۇ ماڭا قانداق قىلغان بولسا، مەنمۇ ئۇنىڭغا شۇنداق قىلىمەن،
ئۇنىڭ ماڭا قىلغىنىنى ئۆزىگە ياندۇرىمەن»، دېگۈچى بولما.

30 مەن ھورۇننىڭ ئېتىزلىقىدىن ئۆتتىم،
ئەقىلسىزنىڭ ئۈزۈمزارلىقى يېنىدىن ماڭدىم،

147 «قەتئىي بولماس» — ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس».
148 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئۇلار دۇرۇس جاۋاب بەرگەن كىشىنىڭ لەۋلىرىگە سۆيۈپ قويار».

31 مانا، ھەر يېرىدىن تىكەنلەر ئۈسۈپ چىققان،
خوخىلار يەر يۈزىنى بېسىپ كەتكەن،
قورۇق تېمى ئۆرۈلۈپ كەتكەن!
32 ئۇلارنى كۆرگەچ، ئويدان ئويلاندىم؛
كۆرگىنىمدىن ساۋاق ئالدىم: ــ
33 سەن: «يەنە بىردەم كۆزۈمنى يۇمۇۋالاي،
يەنە بىردەم ئۇخلىۋالاي،
يەنە بىردەم پۇت-قولۇمنى ئالماپ يېتىۋالاي» ــ دېسەڭ،
34 نامراتلىق بۇلاڭچىدەك سېنى بېسىپ كېلەر،
ھاجەتمەنلىك قالقانلىق ئەسكەردەك ساڭا ھۇجۇم قىلار.

سۇلايماننىڭ پەند-نەسىھەتلىرىنىڭ داۋامى

25

1 تۆۋەندە بايان قىلىنىدىغانلىرىمۇ سۇلايماننىڭ پەند-نەسىھەتلىرى؛ بۇلارنى يەھۇدانىڭ پادىشاھى ھەزەكىيانىڭ ئوردىسىدىكىلەر كۆچۈرۈپ خاتىرىلىگەن: ــ

2 پەرۋەردىگارنىڭ ئۇلۇغلۇقى ــ ئۆزىنىڭ قىلغان ئىشىنى ئاشكارىلىمىغىنىدا؛
پادىشاھلارنىڭ ئۇلۇغلۇقى ــ بىر ئىشنىڭ سىرىنى يېشەلىگىنىدە.
3 ئەرشنىڭ ئېگىزلىكىنى،
زېمىننىڭ چوڭقۇرلۇقىنى،
ۋە پادىشاھلارنىڭ كۆڭلىدىكىنى مۆلچەرلەپ بىلگىلى بولماس.
4 ئاۋۋال كۈمۈشنىڭ پوقى ئايرىلىپ تاۋلانسا،
ئاندىن زەرگەر نەپىس بىر قاچا ياساپ چىقار.
5 ئاۋۋال پادىشاھنىڭ ئالدىدىكى رەزىل خىزمەتكارلىرى قوغلىۋېتىلسە،
ئاندىن ئۇنىڭ تەختى ئادالەت ئۈستىگە قۇرۇلار.
6 پادىشاھنىڭ ئالدىدا ئۆزۈڭنى ھەممىنىڭ ئالدى قىلىپ كۆرسەتمە،
ئۇنىڭ ئالدىدىكى ئەربابلارنىڭ ئورنىدا تۇرۇۋالما؛

7 ئورنۇڭنى ئۆزۈڭدىن يۇقىرى جانابقا[149] بېرىپ، ئۇنىڭ ئالدىدا پەگاھقا چۈشۈرۈلگىنىڭدىن كۆرە،
ئۆزگىلەرنىڭ سېنى تۆرگە تەكلىپ قىلغىنى ياخشىدۇر.

8 ئالدىراپ دەۋاغا بارمىغىن،
مۇبادا بېرىپ، يېقىنىڭ ئۇستۇن چىقىپ سېنى لەت قىلسا، قانداق قىلىسەن؟
9 يېقىنىڭ بىلەن مۇنازىرىلەشسەڭ،
باشقىلارنىڭ سىرىنى ئاچما.
10 بولمىسا، بۇنى بىلگۈچىلەر سېنى ئەيىبلەيدۇ،
سېسىق نامىدىن قۇتۇلالمايسەن.

11 ۋاقتى-جايىدا قىلىنغان سۆز،
كۈمۈش رامكىلارغا تىزىلغان ئالتۇن ئالمىلاردۇر.
12 قۇلاققا ئالتۇن ھالقا، نەپىس ئالتۇندىن ياسالغان زىننەت بۇيۇمى ياراشقاندەك،
ئاقىلانىنىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى كۆڭۈل قويغانىنىڭ قۇلىقىغا يارىشار.

13 خۇددى ئورما ۋاقتىدىكى تومۇزدا ئىچكەن قار سۇيىدەك[150]،
ئىشەنچلىك ئەلچى ئۆزىنى ئەۋەتكۈچىلەرگە شۇنداق بولار؛
ئۇ خوجايىنلىرىنىڭ كۆكسى-قارنىنى ياشارتار.

14 يامغۇرى يوق بۇلۇت-شامال،
يالغان سوۋغاتنى ۋەدە قىلىپ ماختانغۇچىغا ئوخشاشتۇر.

15 ئۇزۇنغىچە سەۋر-تاقەت قىلىنسا، ھۆكۈمدارمۇ قايىل قىلىنار،
يۇمشاق تىل سۆڭەكلەردىنمۇ ئۆتەر.

149 ئىبرانىي تىلىدا «ئۆز كۆزۈڭ كۆرگەن جانابقا...».
150 ئىبرانىي تىلىدا: «خۇددى ئورما ۋاقتىدىكى قارنىڭ سالقىنىدەك» دېيىلىدۇ.

16 سەن ھەسەل تېپىۋالدىڭمۇ؟
ئۇنى پەقەت تويغۇچىلا يە،
كۆپ يېسەڭ ياندۇرۇۋېتىسەن.

17 قوشناڭنىڭ بوسۇغىسىغا ئاز دەسسە،
ئۇلار سەندىن تويۇپ، ئۆچ بولۇپ قالمىسۇن.

18 يالغان گۇۋاھلىق بىلەن يېقىنىغا قارا چاپلىغۇچى،
خۇددى گۇرزە، قىلىچ ۋە ئۆتكۈر ئوققا ئوخشاشتۇر.
19 سۇنۇق چىش بىلەن چايناش،
توكۇر پۇت بىلەن مېڭىش،
كۈلپەت كۈنىدە ۋاپاسىز كىشىگە ئۈمىد باغلىغاندەكتۇر.

20 قىش كۈنىدە كىشىلەرنىڭ كىيىمىنى سالدۇرۇۋېتىش،
ياكى سودا ئۈستىگە ئاچچىق سۇ قۇيۇش،[151]
قايغۇلۇق كىشىنىڭ ئالدىدا ناخشا ئېيتقاندەكتۇر.

21 دۈشمىنىڭنىڭ[152] قورسىقى ئاچ بولسا، نان بەر؛
ئۇسسىغان بولسا سۇ بەر؛
22 شۇنداق قىلساڭ، بېشىغا كۆمۈر چوغىنى توپلاپ سالغان بولىسەن[153]،
ۋە پەرۋەردىگار بۇ ئىشنى ساڭا ياندۇرىدۇ.

151 «(خام) سودا ئۈستىگە ئاچچىق سۇ قۇيۇش» ــ سودا ئۈستىگە ئاچچىق سۇ قۇيۇلسا، ئىنتايىن ئاچچىق بىر ھىد چىقىدۇ، شۇڭا مەنىسى: ــ «يارىغا تۇز سەپكەندەك» دېگەندەك.
152 «دۈشمىنىڭ» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ساڭا ئۆچ بولغان».
153 «ئۇنىڭ بېشىغا كۆمۈر چوغىنى توپلاپ سالغان بولىسەن» دېگەنىنىڭ مەنىسى: «ئۇنى قاتتىق ئويۇلدۇرىسەن». بۇ ئىبارە مىسىردىكى كونا بىر ئادەتنى كۆرسىتىدۇ. كىشىلەر توۋا قىلغانلىقىنى بىلدۇرۇش ئۈچۈن بېشىدا بىر سېۋەت چوغىنى كۆتۈرۈپ ماڭىدۇ. شۇڭا «ئۇنىڭ بېشىغا كۆمۈر چوغىنى توپلاپ سالىسەن» دېگىنى، ئۇنىڭ توۋا قىلىشىغا ياردەم بېرەلەيسەن» «ۋىجدانىنى ئويغىتىسەن» دېگەنلىكتۇر.

23 شىمال تەرەپتىن چىققان شامال قاتتىق يامغۇر ئېلىپ كەلگەندەك،
چېقىمچى شۇم چىرايىنى كەلتۈرەر.
24 سوقۇشقاق خوتۇن بىلەن ئازادە ئۆيدە بىللە تۇرغاندىن كۆرە[154]،
ئۆگزىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا يالغۇز يېتىپ قويغان ياخشى.
25 ئۇسساپ كەتكەن كىشىگە مۇزدەك سۇ بېرىلگەندەك،
يىراق يۇرتتىن كەلگەن خۇش خەۋەرمۇ ئەنە شۇنداق بولار.
26 پىتنىقدىلىپ سۈيى لېيىپ كەتكەن بۇلاق،
سۈيى بۇلغۇۋېتىلگەن قۇدۇق،
رەزىللەرگە يول قويغان ھەققانىي ئادەمگە ئوخشاشتۇر.
27 ھەسەلنى ھەددىدىن زىيادە يېيىش ياخشى بولماس؛
بىراق ئۇلۇغلۇقنى ئىزدەشنىڭ ئۆزى ئۇلۇغ ئىشتۇر.[155]
28 ئۆزىنى تۇتالمايدىغان[156] كىشى،
ۋەيران بولغان، سېپىلسىز قالغان شەھەرگە ئوخشايدۇ.

26

1 يازدا قار يېغىش،
ئورما ۋاقتىدا يامغۇر يېغىش قاملاشمىغاندەك،
ئىززەت-ھۆرمەت ئەخمەققە لايىق ئەمەستۇر.
2 لەيلەپ ئۇچۇپ يۈرگەن قۇچقاچتەك،
ئۇچقان قارلىغاچ يەرگە قونمىغاندەك،
سەۋەبسىز قارغىش كىشىگە زىيان كەلتۈرەلمەس.
3 ئاتقا قامچا، ئېشەككە نوختا لازىم بولغىنىدەك،

154 ياكى «...ئازادە ئۆيدە ئولتۇرغاندىن كۆرە،».
155 بىزنىڭچە بۇ ئايەتتىكى «ئۇلۇغلۇق» خۇدانىڭ ئۇلۇغلۇقىنى كۆرسىتىدۇ.
ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلۇغ» بىلەن «ئېغىر» بىر سۆز بولغاچقا، بۇ ئايەتنىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى بار: «ئېغىر ئىشلارنى ئويلىنىپ سۈرۈشتۈرۈشنىڭ ئۆزى ئېغىر ئىشتۇر». يەنە باشقا بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى بار، جۈملىدىن «ئۆز ئۇلۇغلۇقىنى ئىزدەش ئۇلۇغ ئىش ئەمەس».
156 «ئۆزىنى تۇتالمايدىغان» دېگەن سۆز ئىبرانىي تىلىدا «ئۆز روھىنى ئىدارە قىلالمايدىغان» دەپ ئىپادىلىنىدۇ.

ئەخمەقنىڭ دۈمبىسىگە تاياق لايىقتۇر.
4 ئەخمەقنىڭ ئەخمىقانە گېپى بويىچە ئۇنىڭغا جاۋاب بەرمىگىن،
جاۋاب بەرسەڭ ئۆزۈڭ ئۇنىڭغا ئوخشاپ قېلىشىڭ مۇمكىن.
5 ئەخمەقنىڭ ئەخمىقانە گېپى بويىچە ئۇنىڭغا جاۋاب بەرگىن،
جاۋاب بەرمىسەڭ ئۇ ئۆزىنىڭ ئەخمەقلىقىنى ئەقىللىق دەپ چاغلار.
6 ئۆز پۇتىنى كېسىۋەتكەندەك،
ئۆز بېشىغا زۇلمەت تىلىگەندەك[157]،
ئەخمەقتىن خەۋەر يوللاشمۇ شۇنداق بىر ئىشتۇر.
7 توكۇرنىڭ كارغا كەلمىگەن پۇتلىرىدەك،
ئەخمەقنىڭ ئاغزىغا سېلىنغان پەند-نەسىھەتمۇ بىكار بولۇر.
8 سالغىغا تاشنى باغلاپ ئاتقاندەك[158]،
ئەخمەققە ھۆرمەت بىلدۈرۈشمۇ ئەخمىقانە ئىشتۇر.
9 ئەخمەقنىڭ ئاغزىغا سېلىنغان پەند-نەسىھەت،
مەستنىڭ قولىغا سانجىلغان تىكەندەكتۇر.
10 ئۆز يېقىنلىرىنى قارىسىغا زەخىملەندۈرگەن ئوقياچىدەك،
ئەخمەقنى ياكى ئۆدۈل كەلگەن ئادەمنى ياللاپ ئىشلەتكەن خوجايىنمۇ
ئوخشاشلا زەخىملەندۈرگۈچىدۇر[159].
11 ئىت ئايلىنىپ كېلىپ ئۆز قۇسۇقىنى يالىغاندەك،
ئەخمەق ئەخمەقلىقىنى قايتىلار.
12 ئۆزىنى دانا چاغلاپ مەمنۇن بولغان كىشىنى كۆردۈڭمۇ؟
ئۇنىڭغا ئۈمىد باغلىماقتىن ئەخمەققە ئۈمىد باغلىماق ئەۋزەلدۇر.
13 ھۇرۇن ئادەم: ــ «تاشقىرىدا دەھشەتلىك بىر شىر تۇرىدۇ،
كوچىدا بىر شىر يۈرىدۇ!» ــ دەپ ئۆيدىن چىقماس.
14 ئۆز مۇجۇقىدا ئېچىلىپ-يېپىلىپ تۇرغان ئىشىككە ئوخشاش،
ھۇرۇن كارىۋاتتا يېتىپ ئۇ ياق-بۇ ياققا ئۆرۈلمەكتە.

---

157 ئىبرانىي تىلىدا «خۇددى زىيان ئىچكەندەك».
158 تاش سالغىغا باغلاپ قويۇلسا، ئۇنى سالغىدىن چىقارغىلى بولمايدۇ، ئەلۋەتتە.
159 بۇ پەند-نەسىھەتنىڭ باشقا بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى بار.

15 ھۇرۇن قولىنى سۇنۇپ قاچىغا تىققىنى بىلەن،
غىزانى ئاغزىغا سېلىشتىنمۇ ئېرىنەر.
16 ھۇرۇن ئۆزىنى پەم بىلەن جاۋاب بەرگۈچى يەتتە كىشىدىنمۇ دانا سانار.
17 كوچىدا كېلىۋېتىپ، ئۆزىگە مۇناسىۋەتسىز ماجىراغا ئارىلاشقان كىشى،
ئىتنىڭ قۇلىقىنى تۇتۇپ سوزغانغا ئوخشاش خەتەرگە دۇچار بولار.
19-18 ئۆز يېقىنلىرىنى ئالداپ «پەقەت چاقچاق قىلىپ قويدۇم!»
دەيدىغان كىشى،
ئوتقاشلارنى، ئوقلارنى، ھەرخىل ئەجەللىك قوراللارنى ئاتقان تەلۋىگە ئوخشايدۇ.
20 ئوتۇن بولمىسا ئوت ئۆچەر؛
غەيۋەت بولمىسا، جېدەل بېسىلار.
21 چوغلار ئۈستىگە چاچقان كۆمۈردەك،
ئوت ئۈستىگە قويغان ئوتۇندەك، جېدەلچى جېدەلنى ئۇلغايتار.
22 غەيۋەتخورنىڭ سۆزلىرى ھەرخىل نازۇنېمەتلەردەك،
كىشىنىڭ قەلبىگە[160] چوڭقۇر سىڭدۈرۈلەر.
23 يالقۇنلۇق لەۋلەر رەزىل كۆڭۈللەرگە قوشۇلغاندا،
ساپال قاچىغا كۈمۈش ھەل بەرگەنگە ئوخشاشتۇر.
24 ئاداۋەت ساقلايدىغان ئادەم ئۆچىنى گەپلىرى بىلەن ياپسىمۇ،
كۆڭلىدە قات-قات سۇيىقەست ساقلايدۇ.
25 ئۇنىڭ سۆزى چىرايلىق بولسىمۇ، ئىشىنىپ كەتمىگىن؛
قەلبىدە يەتتە قات ئىپلاسلىق باردۇر.
26 ئۇ ئۆچمەنلىكىنى چىرايلىق گەپ بىلەن ياپسىمۇ،
لېكىن رەزىللىكى جامائەتنىڭ ئالدىدا ئاشكارىلىنار.
27 كىشىگە ئورا كولىغان ئۆزى چۈشەر؛
تاشنى دومىلاتقان كىشىنى تاش دۇمىلاپ قايتىپ كېلىپ ئۇنى يانجار.
28 ساختا تىل ئۆزى زىيانكەشلىك قىلغان كىشىلەرگە نەپرەتلىنەر؛
خۇشامەت قىلغۇچى ئېغىز ئادەمنى ھالاكەتكە ئىتتىرەر.

---

160 ئىبرانىي تىلدا «كىشىنىڭ قورسىقىنىڭ ئىچكى يەرلىرىگە».

27

1 ئەتىكى كۈنۈڭ توغرۇلۇق ماختانما،
چۈنكى بىر كۈنى نېمە بولىدىغىنىڭنىمۇ بىلمەيسەن.
2 سېنى باشقىلار ماختىسۇن، ئۆز ئاغزىڭ مۇنداق قىلمىسۇن،
يات ئادەم سېنى ماختىسۇن، ئۆز لەۋلىرىڭ ئۇنداق قىلمىسۇن.
3 تاش ئېغىر، قۇم خېلى جىق باسار،
بىراق ئەخمەق كەلتۈرىدىغان خاپىچىلىق ئىككىسىدىن تېخىمۇ ئېغىردۇر.
4 غەزەپ رەھىمسىزدۇر،
قەھر بولسا كەلكۈندەك ئادەمنى ئېقىتىپ كېتەر،
بىراق كىم ھەسەتخورلۇق ئالدىدا تاقابىل تۇرالىسۇن؟
5 ئاشكارا ئەيىبلەش يوشۇرۇن مۇھەببەتتىن ئەلادۇر.
6 دوستىنىڭ قولىدىن يېگەن زەخمىلەر سادىقلىقتىن بولىدۇ[161]؛
بىراق دۈشمەننىڭ سۆيۈشلىرى ھىيلىگەرلىكتۇر.
7 توق كىشى ھەسەل كۆنىكىدىنىمۇ بىزاردۇر[162]،
ئاچ كىشىگە ھەرقانداق ئاچچىق نەرسىمۇ تاتلىق بىلىنەر.
8 يۇرت ماكانىدىن ئايرىلغان كىشى،
ئۇۋىسىدىن ئايرىلىپ يۈرگەن قۇشقا ئوخشار.
9 ئەتىر ۋە خۇشبۇي كۆڭۈلنى ئاچار،
جان كۆيەر دوستىنىڭ سەمىمىي مەسلىھەتى كىشىنى رىغبەتلەندۈرەر.
جان كۆيەر دوستىنىڭ سەمىمىي، خۇشخۇي مەسلىھەتى كىشىنى خۇش قىلۇر.
10 ئۆز دوستۇڭنى، ئاتاڭنىڭ دوستىنىمۇ ئۇنتۇما؛
بېشىڭغا كۈن چۈشكەندە قېرىندىشىڭنىڭ ئۆيىگە كىرىپ يېلىنما؛
يېقىندىكى دوست، يىراقتىكى قېرىنداشتىن ئەلا.
11 ئى ئوغلۇم، دانا بول، كۆڭلۈمنى خۇش قىل،
شۇنداق قىلغىنىڭدا مېنى مەسخىرە قىلىدىغانلارغا جاۋاب بېرەلەيمەن.

161 ياكى «دوستىنىڭ قولىدىن يېگەن زەخمىلەر ئادەمنى ھەقىقەتكە يەتكۈزەر».
162 ياكى «توق كىشى ھەسەل كۆنىكىنى دەسسىۋېتىدۇ».

12 زېرەك كىشى بالايىقازانى ئالدىن كۆرۈپ قاچار؛
ساددىلار ئالدىغا بېرىپ زىيان تارتار.
13 ياتقا كېپىل بولغان كىشىدىن قەرزگە تونىنى تۇتۇپ ئالغىن؛
يات خوتۇنغا كاپالەت بەرگەن كىشىدىن كاپالەت پۇلى ئال.
14 قاق سەھەردە تۇرۇپ، يۇقىرى ئاۋازدا دوستىغا بەخت تىلىگەنلىك،
ئۇنى قارغاش ھېسابلىنار.
15 يامغۇرلۇق كۈندىكى توختىماي چۈشكەن تامچە-تامچە يېغىن،
ۋە سوقۇشقاق خوتۇن بىر-بىرىگە ئوخشاشتۇر.
16 ئۇنى تىزگەنلەش بوراننى توسقانغا،
ياكى ياغنى ئوڭ قول بىلەن چاڭگاللىغانغا ئوخشاشتۇر.
17 تۆمۈرنى تۆمۈرگە بىلىسە ئۆتكۈرلەشكەندەك،
دوستلارمۇ بىر-بىرىنى ئۆتكۈرلەشتۈرەر.
18 ئەنجۈر كۆچىتىنى پەرۋىش قىلغۇچى ئۇنىڭدىن ئەنجۈر يەيدۇ؛
خوجايىنىنى ئاسراپ كۈتكەن قۇل ئىززەت تاپىدۇ.
19 سۇدا ئادەمنىڭ يۈزى ئەكس ئەتكەندەك،
ئىنساننىڭ قەلبىنىڭ قانداقلىقى ئۆز يېنىدىكى كىشى ئارقىلىق بىلىنەر[163].
20 تەھتىسارا[164] ۋە ھالاكەت[165] ھەرگىز تويمىغاندەك،
ئادەمنىڭ ئاچ كۆزلىرى قانائەت تاپماس.
21 ساپال قازان كۈمۈشنى، چاناق ئالتۇننى تاۋلار،
ئادەم بولسا ماختالغاندا سىنىلار.
22 ئەخمەقنى بۇغداي بىلەن بىرگە سەندەلدە تالقان قىلىپ سوقساڭمۇ،
ئەخمەقلىقى يەنىلا ئۇنىڭدا تۇرار.

---

163 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ئىنساننىڭ قەلبىنىڭ قانداقلىقى ئۆز يېنىدىكى كىشىنىڭ قەلبىگە مەلۇم بولار (ئەكس ئېتەر)».
164 «تەھتىسارا» — ئۆلگەنلەرنىڭ روھلىرى بارغان جاي.
165 «ھالاكەت» — بەلكىم «ھالاك قىلغۇچى» دېگەن يامان بىر پەرىشتىدۇر. «ۋەھ.» 11:9نى كۆرۈڭ.

[23] پادىلىرىڭنىڭ ئەھۋالىنى ئوبدان بىلىپ تۇر،
مال-ۋارانلىرىڭدىن ياخشى خەۋەر ئال؛
[24] چۈنكى بايلىقنىڭ مەڭگۈ كاپالىتى بولماس،
تاج-تەختمۇ دەۋردىن-دەۋرگىچە تۇرامدۇ؟
[25] قۇرۇغان چۆپلەر ئورۇلغاندىن كېيىن،
يۇمران چۆپلەر ئۆسۈپ چىققاندا،
تاغ باغرىدىنمۇ ياۋايى چۆپلەر يىغىلغاندا،
[26] شۇ چاغدا قوزىلارنىڭ يۇڭلىرى قىرقىلىپ كىيىمىڭ بولار؛
ئۆچكىلەرنى ساتقان پۇلغا بىر ئېتىز كېلەر،
[27] ھەمدە ئۆچكىلەرنىڭ سۈتلىرى سېنىڭ ھەم ئائىلىدىكىلىرىڭنىڭ ئوزۇقلۇقىنى،
دېدەكلىرىڭنىڭ قورسىقىنى تەمىنلەشكىمۇ يېتەر.

28

[1] يامانلار ھېچكىم قوغلىمىسىمۇ قاچار؛
بىراق ھەققانىيلار شىر يۈرەك باتۇر كېلەر.
[2] يۇرتتا گۇناھلار كۆپەيسە، ئۇنىڭ ئەمىرلىرى كۆپ ئالمىشار،
لېكىن ئۇنى سورىغۇچى يورۇتۇلغان ۋە بىلىملىك بولسا، يۇرت ئامان-مۇقىم ئۇزۇن تۇرار.
[3] مىسكىنلەرگە زۇلۇم سېلىۋاتقان بىر كەمبەغەل،
خۇددى زىرائەتلەرنى ياتقۇزۇپ دېنىنى قويمايدىغان قارا يامغۇرغا ئوخشايدۇ.
[4] تەۋرات قانۇنىدىن ۋاز كەچكەنلەر يامانلارنى ياخشى دەپ ماختار؛
بىراق قانۇننى تۇتقۇچىلار ئۇلارغا قارشى كۈرەش قىلار.
[5] رەزىللەر ئادالەتنى چۈشەنمەس؛
بىراق پەرۋەردىگارنى ئىزدىگۈچىلەر ھەممە ئىشنى چۈشىنەر.
[6] پەزىلەتلىك يولدا ماڭغان مىسكىن كىشى،
ساختا، ئىككى يۈزلىمە باي ئادەمدىن ياخشىدۇر.

7 تەۋرات-قانۇنغا ئىتائەت قىلغان يىگىت ئەقىللىق ئوغۇلدۇر؛
بىراق نان قېپىلارغا ھەمراھ بولغۇچى ئاتىسىنى نومۇسقا قالدۇرار.
8 جازانىخورلۇق قىلىپ يۇقىرى ئۆسۈم ئارقىلىق بايلىقلار تاپقان كىشى،
ئاخىرىدا بۇلارنى مىسكىنلەرگە خەيرىخاھلىق قىلغۇچىنىڭ قولىغا ئۆتكۈزۈش ئۈچۈن توپلىغاندۇر.
9 كىمكى تەۋرات قانۇنىنى ئاڭلىمايمەن دەپ قۇلىقىنى يوپۇرسا،
ھەتتا دۇئالىرىمۇ لەنەتتى بولۇپ قالار.
10 كىمكى دۇرۇسلارنى يامان يولغا ئازدۇرسا،
ئۆزى كولىغان ئورىسىغا ئۆزى چۈشەر؛
بىراق پاك-دىيانەتلىك ئادەم ياخشىلىققا مىراسخور بولار.
11 باي دەرۋەقە ئۆزىنى دانا سانار؛
بىراق يورۇتۇلغان مىسكىن ئۇنى ھامان كۆرۈپ يېتەر.
12 ھەققانىيلار غالىبىيەتلىك بولسا،
جاھاننى تەنتەنە قاپلار؛
بىراق يامانلار مەرتىۋىگە چىقسا، خالايىق ئۆزلىرىنى قاچۇرار.
13 ئۆز گۇناھلىرىنى يوشۇرغان كىشى روناق تاپماس؛
بىراق ئۇلارنى تونۇپ ئىقرار قىلىپ، ئۇلاردىن ۋاز كەچكەن كىشى رەھىم-شەپقەتكە ئېرىشەر.
14 پەرۋەردىگاردىن ھەردائىم قورقۇپ يۈرگەن كىشى[166] شۇنچە بەختلىكتۇر!
بىراق كۆڭلىنى تاش قىلغان بالايىئاپەتكە قالار.
15 ھۆركىرەپ تۇرغان شىر،
ياكى ئۇۋنى ئىزدەپ كېزىۋاتقان ئېيىق قانداق بولسا،
يوقسۇل پۇقرالارنىڭ ئۈستىدىكى رەزىل ھاكىممۇ شۇنداقتۇر.
16 يورۇتۇلمىغان ئەمىر ھامان زور بىر زالىم بولۇپ چىقار،
بىراق ھارام بايلىقلارغا نەپرەتلەنسە، تەختىدە ئۇزۇن ئولتۇرار.
17 قان تۆككەن كىشى قەرز بىلەن ھاڭغا قاراپ يۈگۈرەر؛

166 ئەينى تېكىستتە «پەرۋەردىگار» دېگەن سۆز تېپىلمايدۇ. شۇڭا باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «گۇناھ قىلىشتىن ھەردائىم قورقۇپ يۈرگەن كىشى».

ئۇنى ھېچكىم توسمىسۇن![167]

18 سەمىمىي، دىيانەتلىك يولدا ماڭغان قۇتۇلار؛
ئەككى يولدا ماڭغان ساختا كىشى ئۇلارنىڭ بىردە ھامان يىقىلىپ چۈشەر.

19 ئۆز يېرىگە تىرىشىپ ئىشلىگەن دېھقاننىڭ نېنى يېتىپ ئاشار؛
بىراق بىكار يۈرۈپ خام خىياللارنى قوغلىغان كىشىنىڭ يوقسۇللۇقى مول بولار!

20 راستچىل كىشىنىڭ بەختى كۆپىيەر؛
بىراق باي بولۇشقا ئالدىرىغان كىشى جازادىن قېچىپ قۇتۇلالماس.

21 بىرىگە يان بېسىش قەتئىي بولماس[168]؛
چۈنكى بەزىلەر ھەتتا بىر بۇردا نان ئۈچۈنمۇ گۇناھ ئۆتكۈزەر.

22 نەپسى تويماس كىشى[169] بايلىقلارنى كۆزلەپ ئالدىرايدۇ،
ئۇ نامراتلىقنىڭ ئۆز بېشىغا چۈشىدىغىنىدىن بىخەۋەردۇر.

23 باشقىلارنىڭ خاتالىقىنى ئوچۇق ئەيىبلىگەن كىشى،
ھامان خۇشامەت قىلغۇچىغا قارىغاندا كۆپرەك ئىلتىپات تاپار.

24 ئاتا-ئانىسىنىڭ تەئەللۇقاتىنى ئوغرىلاپ، «بۇ ھېچقانداق گۇناھ ئەمەس» دېگەن كىشى،
ھالاك قىلغۇچىنىڭ شېرىكىدۇر.

25 نەپسى تويمىغۇر كىشى[170] جېدەل-ماجىرا تېرىيدۇ؛
بىراق پەرۋەردىگارغا تايانغان كىشى ئەتلىنەر.

26 ئۆزىنىڭ كۆڭلىگە ئىشەنگەن كىشى ئەخمەقتۇر؛
بىراق دانالىق بىلەن ماڭغان نىجات تاپار.

---

167 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «ھېچكىم ئۇنىڭغا ھىمايە بولمىسۇن!». تەۋرات قانۇنى بويىچە ئادەمنى تاسادىپىي ئۆلتۈرگەن كىشى «پاناھلىق شەھەر»لەرگە قاچسا بولاتتى. ئەمما گۇناھى بار كىشىلەر ھامان شۇ شەھەرلەردىن ھىمايە ئالالمايتتى («چۆل.» 35:6-34نى كۆرۈڭ).

168 «قەتئىي بولماس» ــ ئىبرانىي تىلىدا «ياخشى ئەمەس».

169 ئىبرانىي تىلىدا «كۆزى يامان كىشى».

170 ياكى «ھالى چوڭ كىشى».

27 نامراتلارغا خەيرخاھلىق قىلىدىغان كىشى موھتاجلىق تارتماس؛
لېكىن ھاجەتمەننى كۆرسىمۇ كۆرمەسكە سالغان كىشى كۆپلىگەن قارغىشقا ئۇچرار.
28 يامانلار مەرتىۋىگە چىقسا، خالايىق ئۆزلىرىنى قاچۇرار؛
لېكىن ئۇلار زاۋال تاپسا، ھەققانىيلار راۋاج تاپار.

29

1 قايتا-قايتا ئەيىبلىنىپ تۇرۇپ يەنە بوينى قاتتىقلىق قىلغان كىشى،
تۇيۇقسىزدىن داۋالغۇسىز يانجىلار.
2 ھەققانىيلار گۈللەنسە، پۇقرالىرى شادلىنار،
قەبىھلەر ھوقۇق تۇتسا پۇقرا نالە-پەرياد كۆتۈرەر.
3 دانالىقنى سۆيگەن ئوغۇل ئاتىسىنى خۇش قىلار؛
بىراق پاھىشىلەرگە ھەمراھ بولغان ئۇنىڭ مال-مۈلكىنى بۇزۇپ-چاچار.
4 پادىشاھ ئادالەت بىلەن يۇرتىنى تىنچ قىلار؛
بىراق باج-سېلىق سالغان[171] بولسا، ئۇنى ۋەيران قىلار.
5 ئۆز يېقىنىغا خۇشامەت قىلغان كىشى،
ئۇنىڭ پۇتلىرىغا تور تەييارلاپ قويغاندۇر.
6 رەزىل ئادەمنىڭ گۇناھى ئۆزىگە قاپقان ياساپ قۇرار؛
بىراق ھەققانىي كىشى ناخشىلار بىلەن شادلىنار.
7 ھەققانىي كىشى مىسكىنلەرنىڭ دەۋاسىغا كۆڭۈل بۆلۈر؛
بىراق يامانلار بولسا بۇ ئىشنى چۈشەنمەس.
8 ھاكاۋۇر كىشىلەر شەھەرنى قۇترىتىپ داۋالغۇتار؛
بىراق ئاقىلانىلەر ئاچچىق غەزەپلەرنى ياندۇرار.
9 دانا كىشى ئەخمەق بىلەن دەۋالاشسا،
ئەخمەق ھۆرپىيىدۇ ياكى كۈلىدۇ، نەتىجىسى ھامان تىنچلىق بولماس.

---

171 ياكى «پارىخور».

10 قانخورلار پاك-دىيانەتلىكلەرگە نەپرەتلىنەر؛
دۇرۇسلارنىڭ جېنىنى بولسا، ئۇلار قەستلەر[172].
11 ئەخمەق ھەردائىم ئىچىدىكى ھەممىنى ئاشكارا قىلار؛
بىراق دانا ئۆزىنى بېسىۋالار.
12 ھۆكۈمدار يالغان سۆزلەرگە قۇلاق سالسا،
ئۇنىڭ بارلىق خىزمەتكارلىرى يامان ئۆگەنمەي قالماس.
13 گاداي بىلەن ئۇنى ئەزگۈچى كىشى بىر زېمىندا ياشار[173]؛
ھەر ئىككىسىنىڭ كۆزىنى نۇرلاندۇرغۇچى پەرۋەردىگاردۇر.
14 يوقسۇللارنى دىيانەت بىلەن سورىغان پادىشاھنىڭ بولسا،
تەختى مەڭگۈگە مەھكەم تۇرار.
15 تاياق بىلەن تەنبىھ-نەسىھەت بالىلارغا دانالىق يەتكۈزەر؛
بىراق ئۆز مەيلىگە قويۇپ بېرىلگەن بالا ئانىسىنى خىجالەتكە قالدۇرار.
16 يامانلار كۆپلىنىپ كەتسە، ناھەقلىك كۆپىيەر؛
لېكىن ھەققانىيلار ئۇلارنىڭ يىقىلغىنىنى كۆرەر.
17 ئوغلۇڭنى تەربىيىلىسەڭ، ئۇ سېنى ئارام تاپقۇزار؛
ئۇ كۆڭلۈڭنى سۆيۈندۈرەر.
18 پەرۋەردىگارنىڭ ۋەھيىسى بولمىغان ئەلنىڭ پۇقرالىرى يولدىن چىقىپ باشپاناھسىز[174] قالار؛
لېكىن تەۋرات-قانۇنغا ئەمەل قىلىدىغان كىشى بەختلىكتۇر.
19 قۇلنى سۆز بىلەنلا تۈزەتكىلى بولماس؛
ئۇ سۆزۈڭنى چۈشەنگەن بولسىمۇ، ئېتىبار قىلماس.
20 ئاغزىنى باسالمايدىغان كىشىنى كۆرگەنمۇ؟
ئۇنىڭدىن ئۈمىد كۈتكەندىن، ئەخمەقتىن ئۈمىد كۈتۈش ئەۋزەلدۇر.
21 كىمكى ئۆز قۇلىنى كىچىكىدىن تارتىپ ئۆز مەيلىگە قويۇپ بەرسە،

---

172 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «بىراق دۇرۇسلار ئۇلارنىڭ جېنىدىن خەۋەر ئالار».
173 ئىبرانىي تىلىدا: «بىر-بىرىگە يولۇقار».
174 «يولدىن چىقىپ باشپاناھسىز قالار» دېگەن ئىبرانىي تىلىدا ئىككى بىسلىق بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلەنگەن.

كۆڭۈلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ بېشىغا چىقار.[175]

22 تېرىككەك كىشى جېدەل-ماجىرا قوزغاپ تۇرار؛
ئاسان ئاچچىقلىنىدىغان كىشىنىڭ گۇناھلىرى كۆپتۇر.

23 مەغرۇرلۇق كىشىنى پەس قىلار،
بىراق كەمتەرلىك كىشىنى ھۆرمەتكە ئېرىشتۈرەر.

24 ئوغرى بىلەن شېرىك بولغان كىشى ئۆز جېنىغا دۈشمەندۇر؛
ئۇ سوراقچىنىڭ گۇۋاھ بېرىشكە ئاگاھلاندۇرۇشىنى ئاڭلىسىمۇ، لېكىن راست گەپ قىلىشقا پېتىنالماس[176].

25 ئىنسان بالىسىدىن قورقۇش ئادەمنى تۇزاققا چۈشۈرىدۇ؛
بىراق كىمكى پەرۋەردىگارغا تايانغان بولسا، ئۇ بىخەتەر كۆتۈرۈلەر[177].

26 كۆپ كىشىلەر ھۆكۈمداردىن ئىلتىپات ئىزدەپ يۈرەر؛
بىراق ئادەمنىڭ ھەق-رىزقى پەقەت پەرۋەردىگارنىڭلا قولىدىدۇر.

27 ناھەقلەر ھەققانىيلارغا يىرگىنچلىكتۇر؛
دۇرۇس يولدا ماڭغان كىشىلەر يامانلارغا يىرگىنچلىكتۇر.

ئاگۇرنىڭ پەند-نەسىھەتلىرى

30

1 تۆۋەندىكىلەر ياكەھنىڭ ئوغلى ئاگۇرغا ۋەھيي بىلەن كەلگەن سۆزلەردۇر[178]:
بۇ ئادەم[179] ئىتىيەلگە، يەنى ئىتىيەل بىلەن ئۇكالغا مۇنداق سۆزلەرنى دېگەن: ــ

---

175 باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ئاخىردا ئۇ (قۇل) ئۆزىگە پەرزەنتتەك بولۇپ چىقار».

176 «لاۋ.» 5:1نى كۆرۈڭ.

177 «بىخەتەر كۆتۈرۈلەر» ــ ئىبرانىي تىلىدا بىر سۆز بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ.

178 «ۋەھيي بىلەن كەلگەن سۆزلەر» ــ ئىبرانىي تىلىدا «يۈكلەنگەن سۆزلەر» دەپ ئىپادىلىنىدۇ. دېمەك، پەرۋەردىگارنىڭ ئاگۇرنىڭ دىل-روھىغا يۈكلىگەن سۆزلىرى.

179 «بۇ ئادەم» ــ ياكەھنىڭ ئوغلى ئاگۇر.

2 مەن دەرۋەقە ئىنسانلار ئارىسىدىكى ئەڭ نادىنى، ھايۋانغا ئوخشاشتۇرمەن؛
مەندە ئىنسان ئەقلى يوق.
3 دانالىقنى ھېچ ئۆگەنمىدىم؛
ئەڭ پاك-مۇقەددەس بولغۇچى ھەققىدىمۇ ساۋاتىم يوقتۇر.
4 كىم ئەرشكە كۆتۈرۈلگەن، ياكى ئەرشتىن چۈشكەن؟
كىم شامالنى قوللىرىدا تۇتقان؟
كىم سۇلارنى ئۆز تونىغا يۆگەپ قويغان؟
كىم يەر-زېمىنىنىڭ چېگرالىرىنى بەلگىلىگەن؟
ئۇنىڭ ئىسمى نېمە؟ ئۇنىڭ ئوغلىنىڭ ئىسمى نېمە؟ بىلەمسەن-يوق؟
5 تەڭرىنىڭ ھەربىر سۆزى سىنىلىپ ئىسپاتلىنىپ كەلگەندۇر؛
ئۇ ئۆزىگە تايانغانلارنىڭ ھەممىسىنى قوغدايدىغان قالقاندۇر.
6 ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ھېچ نەرسە قوشما؛
ئۇنداق قىلساڭ، ئۇ سېنى ئەيىبلەيدۇ،
سېنىڭ يالغانچىلىقىڭ ئاشكارىلىنىدۇ.

7 ئى خۇدايىم، سەندىن ئىككى نەرسىنى تىلەيمەن؛
مەن ئۆلگۈچە بۇلارنى مەندىن ئايىمىغايسەن: —
8 ساختىلىق ۋە يالغانچىلىقنى مەندىن يىراق قىلغايسەن؛
مېنى گادايمۇ قىلماي، بايمۇ قىلماي، بەلكى ئېھتىياجىمغا لايىقلا رىزىق بەرگەيسەن.
9 چۈنكى زىيادە تويۇپ كەتسەم، سەندىن يېنىپ: «پەرۋەردىگار دېگەن كىم؟» — دەپ قېلىشىم مۇمكىن.
ياكى گاداي بولۇپ قالسام، ئوغرىلىق قىلىپ، سەن خۇدايىمنىڭ نامىغا داغ كەلتۈرۈشىم مۇمكىن.

10 خوجايىنىنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭ قۇلى ئۇستىدىن شىكايەت قىلما،
بولمىسا ئۇ سېنى قارغاپ لەنەت قىلىدۇ، ئەيىبكار بولىسەن.
11 ئۆز ئاتىسىنى قارغايدىغان،

ئۆز ئانىسىغا بەخت تىلىمەيدىغان بىر دەۋر بار،
12 ئۆزىنى پاك چاغلايدىغان، ئەمەلىيەتتە مەينەتچىلىكىدىن ھېچ يۇيۇلمىغان بىر دەۋر بار،
13 بىر دەۋر بار ــ ئاھ، كىبىرلىكىدىن نەزىرى نېمىدېگەن ئۈستۈن،
ھاكاۋۇرلۇقىدىن ھالى نېمىدېگەن چوڭ[180]!
14 ئۇنىڭ ئاجىزلار ۋە يوقسۇللارنى يالماپ يۇتۇۋېتىدىغان چىشلىرى قىلىچتەك،
ئېزىق چىشلىرى پىچاقتەك بولغان بىر دەۋر بار!

15 زۈلۈكنىڭ[181] ئىككى قىزى بار، ئۇلار ھەردائىم: «بەرگىن، بەرگىن» دەپ تۇۋلىشار.
ھەرگىز تويۇنمايدىغان ئۈچ نەرسە بار، ھەرگىز قانائەتلەنمەيدىغان تۆت نەرسە بار، ئۇلار بولسىمۇ: ــ
16 گۆر[182]، تۇغماس خوتۇننىڭ قارنى،
سۇغا تويۇنمىغان قۇرغاق يەر،
ۋە ھەرگىز «بولدى، تويدۇم» دېمەيدىغان ئوتتىن ئىبارەت.

17 ئاتىسىنى مەسخىرە قىلىدىغان،
ئانىسىنى كەمسىتىدىغان كۆزنى بولسا،
قاغا-قۇزغۇنلار چوقۇلار،
بۈركۈتنىڭ بالىلىرىمۇ ئۇنى يەر.

18 مەن ئۈچۈن ئىنتايىن تىلسىمات ئۈچ نەرسە بار؛
شۇنداق، مەن چۈشىنەلمەيدىغان تۆت ئىش بار: ــ
19 بۈركۈتنىڭ ئاسماندىكى ئۇچۇش يولى،

180 ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلارنىڭ قاپاقلىرى نېمانچە كۆتۈرۈلگەن!».
181 «زۈلۈك» سۇ ئىچىدە ياشايدىغان قانخور بىر خىل پارازىتتۇر.
182 مۇشۇ يەردە «گۆر» ئىبرانىي تىلىدا «شېئول»، يەنى «تەھتىسارا»، ئۆلۈكلەرنىڭ روھلىرى قىيامەت كۈنىنى كۈتىدىغان يەرنى كۆرسىتىدۇ.

يىلاننىڭ تاشتا بېغىرلاپ ماڭىدىغان يولى،
كېمىنىڭ دېڭىزدىكى يولى ۋە يىگىتنىڭ قىزغا ئاشىق بولۇشتىكى يولىدۇر.

20 زىناخور خوتۇننىڭ يولىمۇ شۇنداقتۇر؛
ئۇ بىرنېمىنى يەپ بولۇپ ئاغزىنى سۈرتۈۋەتكەن كىشىدەك: «مەن ھېچقانداق يامانلىقنى قىلمىدىم!» ــ دەيدۇ[183].

21 يەر-زېمىن ئۈچ نەرسە ئاستىدا بىئارام بولار؛
ئۇ كۆتۈرەلمەيدىغان تۆت ئىش بار: ــ
22 پادىشاھ بولغان قۇل،
تاماقتا تويغان ھاماقەت،
23 نەپرەتكە پاتقان[184]، ئەرگە تەگكەن خوتۇن،
ئۆز خانىمىنىڭ ئورنىنى باسقان دېدەك.

24 يەر يۈزىدە تېنى كىچىك، لېكىن ئىنتايىن ئەقىللىق تۆت خىل جانىۋار بار: ــ
25 چۈمۈلىلەر كۈچلۈك خەلق بولمىسىمۇ، بىراق يازدا ئوزۇق تەييارلىۋېلىشنى بىلىدۇ؛
26 سۇغۇرلار ئۆزى ئاجىز بىر قوۋم بولسىمۇ، خادا تاشلارنىڭ ئارىسىغا ئۇۋا سالىدۇ؛
27 چېكەتكىلەرنىڭ پادىشاھى بولمىسىمۇ، لېكىن قاتار تىزىلىپ رەتلىك ماڭىدۇ؛
28 كەسلەنچۈكنى قول بىلەن تۇتۇۋالغىلى بولىدۇ،
لېكىن خان ئوردىلىرىدا ياشايدۇ.

183 زىناخور خوتۇننىڭ يولىنىڭ ئاجايىبلىقى بولسا ئۆزىنىڭ ئويۇچۇق گۇناھىنى ھېچ تونۇمايدىغانلىقىدىن ئىبارەت.
184 ياكى «نەپرەتلىك»، «نەپرەتلەنگەن».

29 قەدەملىرى ھەيۋەتلىك ئۈچ جانىۋار بار،
كىشىگە زوق بېرىپ ماڭىدىغان تۆت نەرسە بار: ــ
30 ھايۋاناتلار ئىچىدە ئەڭ كۈچلۈك، ھېچ نېمىدىن قورقماس شىر،
31 زىلۋا بەيگە ئېتى[185]،
تېكە،
ۋە پۇقرالىرى قوللايدىغان پادىشاھدۇر[186].

32 ئەگەر سەن ئەخمەقلىق قىلىپ ئۆزۈڭنى بەك يۇقىرى ئورۇنغا قويۇۋالغان بولساڭ،
ۋە ياكى تەلۋە بىر ئويدا بولغان بولساڭ،
قولۇڭ بىلەن ئاغزىڭنى يۇم![187]
33 كالا سۈتى قوچۇلسا سېرىق ماي چىقار؛
بىرىنىڭ بۇرنى مىجىلسا، قان چىقار؛
ئاداۋەت قوزغاپ ئىنتىقام ئويلىسا[188] جېدەل-ماجىرا چىقار.

31

پادىشاھقا نەسىھەت

1 تۆۋەندىكىلەر، پادىشاھ لەمۇئەلگە[189] ئۇنىڭ ئانىسى ئارقىلىق ۋەھيي بىلەن كەلگەن[190] سۆزلەردۇر؛ ئانىسى بۇ سۆزلەرنى ئۇنىڭغا

185 ياكى «بەيگە ئېتى» ــ ئىبرانىي تىلىدا بۇ سۆز بەك ئاز ئۇچرايدۇ.
186 باشقا ئىككى خىل تەرجىمىسى: «ئاغدۇرۇلماس ۋە ئۆرۈلمەس پادىشاھدۇر» ياكى «ئۆز قوشۇنىنى باشلىغان پادىشاھدۇر».
187 بەلكىم ئىبرانىي تىلىدا «بولدى، بەس!» دېگەن مەنىنى بېرىش مۇمكىن.
188 بۇ جۈملىدىكى «قوچۇلسا» «مىجىلسا» ۋە «قوزغاپ ... ئويلىسا» ئىبرانىي تىلىدا ئوخشاش بىر پېئىل بىلەن ئىپادىلەنگەن.
189 بەزى ئالىملار «لەمۇئەل»نى سۇلايماننىڭ ئانىسى بات-شېبا ئۇنىڭغا قويغان لەقەم، دەپ قارايدۇ. ئىسرائىل ئۈستىدىن ھۆكۈم سۈرگۈچىلەر ئارىسىدا «لەمۇئەل» ئىسىملىك بىر پادىشاھ بىزگە نامەلۇم. «لەمۇئەل» دېگەننىڭ مەنىسى: «خۇدا ئۈچۈن».
190 ــ ئەگەر بۇ باب «ئاگۇر»نىڭ (1:30) سۆزىنىڭ داۋامى بولسا، ئۇنداقتا «ۋەھيي بىلەن كەلگەن سۆزلەر» پەرۋەردىگارنىڭ ئاگۇرنىڭ «دىل-روھىغا يۈكلىگەن سۆزلىرى»نىڭ داۋامىنى كۆرسىتىدۇ.

ئۆگەتكەن:

2 ئى ئوغلۇم، ئى مېنىڭ ئامرىقىم[191]، قەسەملەر بىلەن تىلىگەن ئارزۇلۇقۇم[192]، مەن ساڭا نېمە دەي؟

3 كۈچ-قۇۋۋىتىڭنى ئايال-خوتۇنلار تەرىپىگە[193] سەرپ قىلمىغىن؛
ياكى پادىشاھلارنىمۇ ۋەيران قىلىدىغان ئىشلارغا بېرىلگۈچى بولما!

4 ئى لەمۇئەل، شاراب ئىچىش پادىشاھلارغا لايىق ئەمەس،
ئەمىرلەرگىمۇ هاراقتا خۇمار بولۇش ياراشماس.

5 بولمىسا ئۇلار شاراب ئىچىپ، مۇقەددەس بەلگىلىمىلەرنى ئۇنتۇپ،
بوزەك بەندىلەرنىڭ ھەققىنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتىشى مۇمكىن.

6 كۈچلۈك هاراق ئۆلگۈسى كەلگەنلەرگە، ھەسرەتكە چۆمگەنلەرگە بېرىلسۇن!

7 ئۇلار شارابنى ئىچىپ، مىسكىنلىكىنى ئۇنتۇپ،
قايتىدىن دەرد-ئەلىمىنى ئېسىگە كەلتۈرمىسۇن![194]

8 ئۆزلىرى ئۈچۈن گەپ قىلالمايدىغانلارغا ئاغزىڭنى ئاچقىن،
هالاك بولاي دېگەنلەرنىڭ دەۋاسىدە گەپ قىل.

9 سۆكۈت قىلما، ئۇلار ئۈچۈن لىللا ھۆكۈم قىل،
ئېزىلگەنلەرنىڭ ۋە مىسكىنلەرنىڭ دەردىگە دەرمان بول.

---

191 «ئى مېنىڭ ئامرىقىم» — ئىبرانىي تىلىدا «ئى بالىياتقۇمنىڭ بالىسى!».

192 ئىبرانىي تىلىدا «ئى قەسەملىرىمنىڭ بالىسى!».

193 «ئايال-خوتۇنلار تەرىپىگە» ـــ دېمەك، جىنسىي ھەۋەسلەرگە.

194 بۇ سۆزلەر كىنايىلىك، ھەجۋىي بولغىنى بىلەن، مىسكىنلەرنىڭ شاراب ئىچىش سەۋەبىگىمۇ ھېسداشلىق بىلدۈرىدۇ. لېكىن ئايەت ئۇلارنىڭ شۇنداق قىلىدىغانلىقىنى ھەرگىز تەستىقلىغان ئەمەس. كۆزدە تۇتۇلغىنى ھۆكۈمدارلارنىڭ ئېغىر مەسئۇلىيىتىدىن ئىبارەتتۇر.

پەزىلەتلىك ئايال

10 א پەزىلەتلىك ئايالنى كىم تاپالايدۇ؟
ئۇنىڭ قىممىتى لەئەل-ياقۇتلاردىنمۇ زور ئېشىپ چۈشىدۇ.(195)
11 ב ئېرىنىڭ كۆڭلى ئۇنىڭغا تايىنىپ خاتىرجەم تۇرىدۇ،
ئۇ بولغاچقا ئېرىنىڭ ئالغان ئولجىسى كەم ئەمەستۇر!
12 ג ئۇ ئۆمۈر بويى ئېرىگە ۋاپادار بولۇپ ياخشىلىق قىلىدۇ،
ئۇنى زىيانغا ئۇچراتمايدۇ.
13 ד ئۇ قوي يۇڭى ۋە كەندىر تېپىپ،
ئۆز قولى بىلەن جان دەپ ئەجىر قىلىدۇ.
14 ה ئۇ سودا كېمىلىرىگە ئوخشاش،
ئائىلىنى يېقىشتىكى ئوزۇق-تۈلۈكلەرنى يىراق جايلاردىن توشۇيدۇ.
15 ו: تاڭ يورۇماستا ئۇ ئورنىدىن تۇرىدۇ،
ئائىلىسىدىكىلەرگە يېمەكلىك تەييارلايدۇ،
خىزمەتكار-دېدەكلەرگە نېسىۋىسىنى تەقسىم قىلىدۇ(196).
16 ז ئۇ بىر پارچە ئېتىزنى ئۆزى كۆرۈپ ئالىدۇ؛
قولى بىلەن يىغقان دارامەتتىن ئۇ بىر ئۈزۈمزار بىنا قىلىدۇ.
17 ח ئىشقا قاراپ ئۇ بېلىنى كۈچ بىلەن باغلار،
بىلەكلىرىنى كۈچلەندۈرەر؛
18 ט ئۆز ئىشىنىڭ پايدىلىقلىقىغا كۆزى يېتەر،
كېچىچە چىرىغىنى ئۆچۈرمەي ئىش قىلار.
19 י ئۇ قوللىرى بىلەن چاقنى چۆرەر،
بارماقلىرى يىپ ئۇرچۇقنى تۇتار.
20 כ ئاجىزلارغا ياردەم قولىنى ئۇزىتار؛

---

[195] كېيىنكى 22 ئايەت شېئىر بولۇپ، ئىبرانىي تىلدا ئالاھىدە شەكىلگە ئىگە. ئىبرانىي يېزىقىدا 22 ھەرپ بار. بۇ 22 ئايەتنىڭ ھەربىرى ئىبرانىي ئېلىپبە تەرتىپىگە ئاساسەن باشلىنىدۇ (مەسىلەن، ئۇيغۇر تىلى بولسا، ئا-، ئە-، ب- قاتارلىق ھەرپلەر بىلەن باشلانغانغا ئوخشاش).

[196] ياكى «ئىشنى تەقسىم قىلىدۇ».

ھاجەتمەنلەرگە قوللىرىنى سوزار.

21 ל قار ياغقاندا ئۇ ئائىلىسى توغرۇلۇق ئەندىشە قىلمايدۇ،
ئۆيىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىگە قىزىل كىيىملەر كىيدۈرۈلگەن.

22 מ كارىۋات ياپقۇچلىرىنى ئۆزى توقۇيدۇ؛
ئۆزىنىڭ كىيىم-كېچەكلىرى كاناپ ۋە سۆسۈن رەختتىندۇر.

23 נ ئېرىنىڭ شەھەر دەرۋازىلىرىدا ئابرۇيى بار؛
شۇ يەردە ئۇ يۇرتتىكى ئاقساقاللار قاتارىدىن ئورۇن ئالىدۇ.[197]

24 ס ئۇ نەپىس كاناپتىن كىيىم-كېچەك تىكىپ ئۇنى ساتىدۇ؛
بەلۋاغلارنى تىكىپ سودىگەرلەرنى تەمىنلەيدۇ.

25 ע كىيىمى كۈچ-قۇدرەت ۋە ئىززەت-ھۆرمەتتۇر؛
ئۇ كېلەچەككە ئۈمىد بىلەن كۈلۈپ قارايدۇ.

26 פ ئاغزىنى ئاچسىلا، دانا سۆز قىلىدۇ،
تىلىدا مېھرىبانە نەسىھەتلەر بار.

27 צ ئائىلىسىدىكى ئىشلاردىن دائىم خەۋەر ئالىدۇ،
بىكارغا نان يېمەيدۇ.

28 ק پەرزەنتلىرى ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا بەخت-بەرىكەت تىلەيدۇ؛
ئېرىمۇ مۇبارەكلەپ ئۇنى ماختاپ: ــ

29 ר «پەزىلەت بىلەن ياشىغان ئاياللار كۆپتۇر،
بىراق سەن ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىنمۇ ئېشىپ چۈشىسەن» ــ دەيدۇ.

30 ש گۈزەللىك سېھرى ئالدامچىدۇر،
ھۆسن-جامالمۇ پەقەت بىر كۆپۈك، خالاس،
پەقەت پەرۋەردىگاردىن قورقىدىغان ئاياللا ماختىلىدۇ!

31 ת ئۇ ئۆز مېھنىتىنىڭ مېۋىلىرىدىن بەھرىمەن بولسۇن!
ئەجىرلىرى ئۇنى دەرۋازىلاردا[198] ھۆرمەت-شۆھرەتكە ئېرىشتۈرسۇن!

---

[197] كونا ئۆرپ-ئادەتلەر بويىچە، يۇرتتىكى ئاقساقاللار شەھەر دەرۋازىدا يىغىن ئېچىپ سوت قىلاتتى.

[198] يۇقىرىقى ئىزاھاتتا دېيىلگەندەك، شەھەر دەرۋازىلىرى ئاقساقاللار ئولتۇرىدىغان ئورۇن بولۇپ، جەمئىيەتنىڭ ئەڭ يۇقىرى دەرىجىسىنى بىلدۈرىدۇ.

قوشۇمچە سۆز

پەند-نەسىھەتلەردە تىلغا ئېلىنغان بەخت-بەرىكەتلەر ۋە ئۇلارنىڭ خۇدانىڭ ئىسرائىل خەلقى بىلەن تۈزگەن ئەھدىسى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى

ئوقۇرمەنلەر «پەند-نەسىھەتلەر»دە خۇدانىڭ ئەمرلىرىنى چىڭ تۇتۇپ ئەمەل قىلغانلارغا نۇرغۇن بەخت-بەرىكەتلەرنى، جۈملىدىن باياشاتلىق، سالامەتلىك ۋە ئۇزۇن ئۆمۈرنى بېرىدىغانلىقى توغرىسىدىكى ئالتۇندەك ۋەدىلىرىنى بايقىغان بولسا كېرەك. مەسىلەن: —

«ئى ئوغلۇم، تەلىمىمنى ئۇنتۇما،
دىگەنلىرىمنى ھەمىشە كۆڭلۈڭدە چىڭ تۇت.
چۈنكى ئۇ ساڭا بەرىكەتلىك كۈنلەر، ئۇزۇن ئۆمۈر،
خاتىرجەملىك قوشۇپ بېرىدۇ» (3:1-2)
«ئۆزۈڭنى ئەقىللىق سانىما؛
پەرۋەردىگاردىن ئەيمىنىپ، يامانلىقتىن يىراق بول.
شۇنداق قىلغىنىڭدا، بۇ ئىشلار بەدىنىڭگە دەرمان،
ئۇستىخانلىرىڭغا يىلىك بولىدۇ.
پەرۋەردىگارنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىپ مال-دۇنيايىڭدىن ھەدىيەلەرنى سۇنغىن،
ئېتىزىڭدىن تۇنجى چىققان مەھسۇلاتلىرىڭدىن ئۇنىڭغا ئاتىغىن؛
شۇنداق قىلغىنىڭدا، ئامبارلىرىڭ ئاشلىققا تولۇپ تاشىدۇ،
شاراب كۆلچەكلىرىڭدە يېڭى شاراب ئېشىپ-تېشىپ تۇرىدۇ» (3:7-10).

بەزى ئىزاھاتلىرىمىزدا كۆرسەتكىنىمىزدەك، بۇ ۋەدىلەرنىڭ ئاساسى خۇدانىڭ مۇسا پەيغەمبەرنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق ئىسرائىل خەلقى بىلەن تۈزگەن ئەھدىسىدۇر. ئەھدىنىڭ ئاساسىي مەزمۇنى: «مېنىڭ ئاۋازىمغا قۇلاق سالساڭلار، مېنىڭ ئەمرىم بويىچە ماڭساڭلار، مەن سىلەرنى بەرىكەتلەيمەن، قوغدايمەن؛ ئەمما ماڭا قۇلاق سالمىساڭلار، ئۇنداقتا مېنىڭ تەربىيە جازالىرىم ئاستىغا كېلىسىلەر» دېگەندەك بولىدۇ («مىس.» 19:6-7، «لاۋ.» 26-باب، «قان.» 28-بابنى كۆرۈڭ). ئىسرائىل خەلقى ئەھدە بويىچە ياشىغان بولسا، ئۇنداقتا ئۇلارنىڭ زېمىنى بارغانسېرى يېڭى بىر «ئېرەم باغچىسى»دەك بولۇپ كەتكەن بولاتتى ۋە ئۇلار مۇيەسسەر بولغان سەلتەنەت ئارقىلىق خۇدا بۇ بەخت-بەرىكەتنى پۈتكۈل دۇنياغا يەتكۈزگەن بولاتتى؛ ئىبراھىمغا ۋەدە قىلغىنىدەك: — «سەن ئارقىلىق يەر يۈزىدىكى بارلىق ئائىلە-قەبىلىلەر بەخت-بەرىكەت تاپىدۇ!» («يار.» 3:12).

بىز بۇ ئىشلار توغرىسىدا تۆۋەندىكىلەرنى بايقايمىز: —

(1) ئوقۇرمەنلەر تەۋراتتىكى تارىخىي قىسىملاردىن بايقىيالايدۇكى، ئىسرائىل خۇدانىڭ ئەھدىسىدە تۇرغان ئەمەس. ھەتتا خۇدا ئۇلارنىڭ يېنىغا ھەقىقىي پادىشاھىنى، يەنى مەسىھنى ئەۋەتكەندە، ئۇلار ئۇنى قوبۇل قىلىشنىڭ ئورنىغا ئۇنى رەت قىلىپ: «رىم ئىمپېراتورى قەيسەردىن باشقا ھېچ پادىشاھىمىز يوقتۇر!» دەپ ۋارقىرىغان («يۇھ.» 5:19).

شۇنىڭ بىلەن، گەرچە ئىخلاسمەن ئادەملەرلا «پەند-نەسىھەتلەر»دە كۆرسىتىلگەن بەخت-بەرىكەتلەرنى كۆرگەن بولسىمۇ، لېكىن پۈتكۈل ئەل ئۇلارغا مۇيەسسەر بولماي كەلدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئىخلاسمەنلەر بەزىدە خۇدانىڭ «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى ۋەدىلىرى بويىچە ئەسلىدە كۆرۈۋشكە تېگىشلىك بەخت-بەرىكەتلەردىن باشقىلارنىڭ گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن مەھرۇم بولدى. دانىيال پەيغەمبەر بۇنىڭ بىر مىسالىدۇر. ئۇنىڭ كۈنلىرىدە، ئىسرائىل خەلقى گۇناھلىرى تۈپەيلىدىن بابىلغا سۈرگۈن قىلىندى. دانىيال ئۆزى ئىخلاسمەن يىگىت بولۇپ، ئۇلارنىڭ بۇتپەرەسلىكىگە ھەمراھ بولمىغان بولسىمۇ، يەنىلا ئۇلار بىلەن جاپا تارتىپ، بابىلغا سۈرگۈن بولغان. شۇ يەردە ئۇنىڭ ئېتىقادى كۆپ سىناقلارغا دۇچ كەلگەندىن كېيىن ئۇ «پەند-نەسىھەتلەر»دە ۋەدە قىلىنغان بەخت-بەرىكەتلەرنىڭ كۆپىنى، يەنى ئۇزۇن ئۆمۈر، خۇدانىڭ باشپاناھلىقى ۋە باياشاتلىقنى كۆرگەن. تەۋرات دەۋرىدە، خۇدانىڭ مۇقەددەس بەندىلىرىنىڭ

تارىخلىرىدىن كۆپى ئۇنىڭكىدەك بولغان بولسا كېرەك.

(2) ئەمدى ئىنجىل دەۋرىدىكى ئېتىقاد قىلغۇچىلار «پەند-نەسىھەتلەر»دە ۋەدە قىلىنغان شۇ بەخت-بەرىكەتلەرگە مۇيەسسەر بولامدۇ؟

«كورىنتلىقلارغا (2)»دە مۇنداق ئوقۇيمىز: «چۈنكى خۇدانىڭ قانچىلىك ۋەدىلىرى بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلار ئۇنىڭدا (يەنى مەسىھدە) «بەرھەق»تۇر، ۋە بىز ئارقىلىق ئۇنىڭدىمۇ خۇداغا شان-شەرەپ كەلتۈرىدىغان "ئامىن" باردۇر» (20:1).

بىز شۇنى شەكسىز دېيەلەيمىزكى، خۇدا ئىسرائىلغا ۋەدە قىلغان جىسمانىي جەھەتتىكى بەخت-بەرىكەتلەر ئۆزىگە ئېتىقاد قىلغۇچىلارغا «يېڭى ئاسمان، يېڭى زېمىن»دا مۇتلەق ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ – ئۇزۇن ئۆمۈر (ئەمەلىيەتتە «مەڭگۈلۈك ھايات»)، ساق-سالامەت بىر تەن (يېپيېڭى بىر تەن، ئۇنىڭدا ھېچ ئاغرىق-سىلاق، يىغا-زار ياكى ئازاب بولمايدۇ – «1كور.» 54-50:15، «ۋەھ.» 17:7، 4:21) ۋە ساناقسىز بايلىق بولىدۇ («1كور.» 9:2). ھازىرقى دەۋرىمىزدە بولسا خۇدانىڭ مۇددىئا-مەقسىتى روھ-قەلبىدە ھەر جەھەتتىن ئۆزىگە ئوخشاش، «ئۆزىنىڭ سۈرىتى» بولغان بىر قوۋمغا ئىگە بولۇش، شۇنداقلا ئۇلارغا بارلىق روھىي بەخت-بەرىكەتلىرىنى يەتكۈزۈشتىن ئىبارەتتۇر («ئەف.» 3:1). بۇ بەخت-بەرىكەتلەرنىڭ قىممىتى ھەرقانداق جىسمانىي بەخت-بەرىكەتلەرنىڭ قىممىتىدىن ئاسماننىڭ زېمىندىن يۇقىرى بولغىنىدەك يۇقىرى تۇرىدۇ. ئۆز خەلقى مۇشۇ بەخت-بەرىكەتلەرگە مۇيەسسەر قىلىنىش ئۈچۈن ھەرتۈرلۈك ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە دۇچ كېلىدۇ ۋە دەرۋەقە ئۇلارنىڭ ئېتىقادىنىڭ پاكلىنىشى ۋە تاۋلىنىشى ئۈچۈن شۇنداق بولۇشى كېرەك (مەسىلەن، «زەبۇر» 7-1:94نى كۆرۈڭ). رەببىمىزنىڭ ئۆز سۆز-كالامىنى قوبۇل قىلىپ ئېتىقادقا كىرگەنلەرنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدىكى سۆزلىرىنى كۆرۈڭ: «سۆز-كالامنى دەپ قىيىنچىلىق ياكى زىيانكەشلىككە (ئۇچرىماي قالمايدۇ)... ئۇچرىغىنىدا» («مات.» 21:13). بىز ئۇنىڭغا ئەگەشكەن بولساق، ھەرتۈرلۈك ئازاب-ئوقۇبەتلەرگە يولۇقىشقا تەييار تۇرۇشىمىز لازىملىقى توغرىسىدىكى ئۇنىڭ باشقا سۆزلىرىنى كۆرۈڭ (مەسىلەن، «مات.» 38:10، 24:16، «مار.» 34:8) ۋە شۇنداقلا پېترۇس، ياقۇپ، پاۋلۇس ۋە بارلىق روسۇللارنىڭ بۇ ئىش توغرىسىدىكى سۆزلىرىنىمۇ كۆرۈڭ (مەسىلەن، «روس.» 22:14، «رىم.» 3:5، «كول.» 24:1، «فىل.» 29:1،

«1تېس.» 13:2-16، «2تېس.» 4:1، «2تىم» 3:2، «1پېت.» 6:1، 19:1-24، «ياق.» 10:5). خۇدانىڭ بۇ ئازاب-ئوقۇبەتلەردە نۇرغۇن مۇددىئا-مەقسەتلىرى باردۇر (مەسىلەن، «كولوسسىلىكلەرگە»دىكى «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدىكى 24:1 توغرۇلۇق شەرھلىرىمىزنى كۆرۈڭ). ئۇنىڭ ئۈستىگە بارلىق ئېتىقادچىلار خۇدانىڭ «تەربىيىلىك جازالىرى»غا ئۇچرايدۇ (مەسىلەن، «ئىبر.» 5:12-17 بىلەن «پەند.» 11:3-12، «2كور.» 9:5، «1كور.» 1:5-5، 26:10-34نى كۆرۈڭ).

شۇنداق دېگىنىمىز بىلەن ھەربىر ئېتىقادچىغا «پەند-نەسىھەتلەر»دە بېرىلگەن بارلىق نەسىھەتنىڭ مەڭگۈلۈك قىممىتى باردۇر. ئۆزىنى رەزىللىكتىن ساقلاشقا، ئالدام خالتىغا چۈشمەسلىككە ۋە ئالدامچىلارنى پەرق ئېتىشكە، ئۆز ئائىلىسىدىكىلەردىن ئوبدان خەۋەر ئېلىشقا، ئۇلارغا تەربىيە بېرىشكە ۋە بارلىق ئىشلىرىنىڭ روناق تېپىشىغا، شۇنداقلا شۇلار ئارقىلىق ئۇلاردا خۇداغا شان-شەرەپ كەلتۈرۈشكە ۋە باشقىلارغا ياردەم يەتكۈزۈشكە كىمگە دانالىق كېرەك بولمىسۇن؟ بۇ قىممەتلىك ھەقىقەتلەر مەزكۇر كىتابتا تېپىلىدۇ. كىمكى ئۆزىنى شۇلارنىڭ ئىچىگە چۆكۈپ، ئۇنى ئۆزىگە سىڭدۈرسە، ئىنسانلار ئارىسىدا دانالىق ۋە بىلىمنىڭ بايلىقلىرى بىلەن تولغان ئەڭ باي ئادەم بولىدۇ.

ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۆز كۆزىمىز بىلەن كۆرگەندەك، «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى ھەقىقەتلەرنى قوبۇل قىلغانلارنىڭ بىز مۇزاكىرە قىلىۋاتقان شۇ جىسمانىي بەخت-بەرىكەتلەرگىمۇ (بولۇپمۇ سالامەتلىك جەھەتتىن) نېسىپ بولىدىغان ئەھۋاللار ئاز ئەمەس.

«پەند-نەسىھەتلەر»دە كۆپ سۆزلەر نىمشقا كۆرۈنۈشتە قىز-ئاياللارغا ئەمەس، بەلكى ئەرلەرگىلا نىشان قىلىنىدۇ؟

بۇ يەردە بۇ سوئالغا سەھىپە چەكلىمىسى بىلەن تولۇق جاۋاب بېرەلمەيمىز. ئەمما شۇنى ئېنىق دېيىشىمىز كېرەككى، مۇقەددەس كىتابتىكى بارلىق تەلىملەرگە ئاساسەن ئەرلەر ۋە ئاياللارنىڭ ھەربىرى خۇدا ئالدىدا ئوخشاش قىممەتلىكتۇر. روھىي جەھەتتىن ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق پەرق يوقتۇر. مەسىھ بارلىق ئىنسانلار ئۈچۈن، ئەرلەر ئۈچۈن، ئاياللار ئۈچۈن ئۆلدى؛ ئۆلۈمدىن تىرىلىشتە ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئوتتۇرىسىدا پەرق بولمايدۇ (مەسىلەن، «مات.» 30:22 ۋە «1كور.» 1:11-16نى ۋە شۇ مەكتۇپتىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمزنى ۋە شۇ ئايەتلەر ئۈستىدە توختالغىنىمىزنىمۇ كۆرۈڭ).

ھالبۇكى، ئۆي ئىچىدە خۇدا ئەرنى ئائىلىگە، شۇنداقلا ئائىلىسىدىكى بارلىق كىشىلەرگە باش قىلغان (يەنە «1كور.» 1:11-16نى ۋە شۇ مەكتۇپتىكى «قوشۇمچە سۆز»نىمزنى كۆرۈڭ). شۇڭا ئائىلىدە ئەر كىشىنىڭ كۆپرەك جاۋابكارلىقى باردۇر. «يېڭى ئەھدە»نى قوبۇل قىلغانلار، يەنى خۇدانىڭ نىجاتلىقى بىلەن «يېڭى قەلب ۋە يېڭى روھ»نى قوبۇل قىلغانلار توغرۇلۇق خۇدا: «تەۋرات-قانۇنلىرىمنى ئۇلارنىڭ ئىچىگە سالىمەن، ھەمدە ئۇلارنىڭ قەلبىگىمۇ يازىمەن» ۋە «ئۇلارنىڭ ھەممىسى، يەنى ئەڭ كىچىكىدىن چوڭىغىچە مېنى بىلىپ بولغان بولىدۇ» دەيدۇ («يەر.» 31:31-34). شۇڭا ئۆيدىكى مۇھىم قارارلاردا خۇدانىڭ مۇقەددەس روھى ئۆز ئىرادىسى توغرۇلۇق ھەم ئەر كىشىنىڭ قەلبىدە ھەم ئايال كىشىنىڭ قەلبىدە گۇۋاھلىق بېرىدۇ، دەپ ئىشىنىمىز؛ قارارلارنىڭ تۈپ ھوقۇقى ۋە مەسئۇلىيىتى بولسا يەنىلا ئەر كىشىدە تۇرىدۇ، ئەلۋەتتە.

تەۋرات دەۋرىدە ئىسرائىل خەلقىدە قىزلار ياتلىق بولغۇچە ئادەتتە ئاتىسىنىڭ ئۆيىدىن كۆپ چىقماي تۇراتتى. ئۆزلىرى ئۈچۈن قارار قىلالايدىغان ئىشلارنىڭ دائىرىسى سەل چەكلىك ئىدى. شۇڭا «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى جېكىلەشلەر ۋە نەسىھەتلەرنىڭ كۆپىنچىسى ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىدىكى ئىشلارغا مەسئۇل بولغان ئەرلەرنى نىشان قىلىدۇ. ئەرلەر مەزكۇر كىتاب بويىچە ئۆيدىكى ئىشلارنى سەممىيلىك، ئادىللىق ۋە كۆيۈمچانلىق بىلەن بېجىرسە، قايسى ئايال ياكى قىز نارازى بولىدۇ

ياكى ئاغرىنىدۇ؟ ھالبۇكى، بۈگۈنكى جەمئىيەتتە يېڭى قەلب ۋە يېڭى روھنى قوبۇل قىلغانلارغا نىسبەتەن، ئەر بولسۇن، ئايال بولسۇن «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى سۆزلەر ئوخشاشلا مۇھىم رول ئوينايدۇ ۋە تولىمۇ قىممەتلىكتۇر.

ئوقۇرمەنلەر كۆرگەندەك، «پەند-نەسىھەتلەر»دە قىز-ئاياللارنى «تۆۋەن كۆرۈش» ياكى «كەمسىتىش» مەۋجۇت ئەمەستۇر. باللارنىڭ جىسمانىي ۋە روھىي جەھەتتىن ساغلام بولۇشى ۋە ياخشى چوڭ بولۇشىدا ئاتىنىڭ تەلىم-تەربىيىسى ھەم ئانىنىڭ تەلىم-تەربىيىسى ئوخشاشلا مۇھىم ئىكەنلىكى ئېنىق كۆرۈلىدۇ (8:1، 20:6، 17:30، 1:31). 20:1-33دە، 1:4-13دە، 8-باب ۋە 9-بابتا «دانالىق» ئادەملەشتۈرۈلگەن بولۇپ، ئايال كىشى سۈپىتىدە سۆزلەيدۇ. «پەند-نەسىھەتلەر»دىكى بەزى ھېكمەتلىك سۆزلەر دىققىتىمىزنى پەزىلەتلىك ئايال كىشىنىڭ ئۆز پەزىلىتى ۋە نومۇسىنى ساقلاش ئۈچۈن كۆرەش قىلىدىغانلىقىغا تارتىدۇ (بۇ كۆرەشلەر بەزى ۋاقىتلاردا يوشۇرۇن بولىدۇ – مەسىلەن، 16:11). ئاخىرقى 31-بابتا «پەزىلەتلىك ئايال»نى بايان قىلغان گۈزەل شېئىرنى كۆرىمىز (31-10:31). ئېرىنىڭ ئۇنىڭغا تولۇق ئىشەنچى بولغاچقا (11:31)، ئۆي ئىچىدە ئۇنىڭ قارار قىلىش ھوقۇقى ۋە ئەركىنلىكى بارلىقى كۆرۈلىدۇ ۋە ئېرى دەرۋەقە ئۇنىڭ تىرىشچانلىقى ۋە ئالدىن كۆرەرلىكى بىلەن كۆپ پايدا كۆرىدۇ. ئۇ ئېسىل رەختلەرنى تاللاپ سېتىۋېلىپ، ئۆيىدىكىلەرگە كىيىملەرنى تىكىپ بېرىدۇ ۋە كىيىم تىكىپ ساتىدۇ (13:31-14، 21-22، 24)؛ ئۇ كەمبەغەللەرگە كۆپ خەير-ساخاۋەتلىك قىلىدۇ؛ ھەتتا بىر پارچە يەرنىمۇ ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ سېتىۋالىدۇ (16:31). مۇشۇنداق ئەركىنلىك ۋە ئىشەنچ بولغان ئەر-ئاياللىق مۇناسىۋەت ھەقىقەتەن بەختلىك مۇناسىۋەتتۇر؛ ۋە دەرۋەقە خۇدا بىلەن يېقىن ئالاقىدە ياشاي دېگەنلەر ئۈچۈن، ئۇنىڭ ئەر-ئاياللىق مۇناسىۋەتى توغرىسىدىكى ئىرادىسى دەل شۇنداق بولۇشتۇر.